



***STRATEGIA
ROZWOJU
GMINY MAKÓW
NA LATA
2021 - 2027***



Spis treści

1. Wstęp.....	6
2. Aktualna sytuacja społeczno – gospodarcza na obszarze objętym Strategią.....	8
2.1. Podstawowe dane dotyczące obszaru.....	8
2.1.1. Położenie	8
2.1.2. Powierzchnia.....	11
2.1.3. Ludność	12
2.1.4. Środowisko przyrodnicze	12
2.1.5. Rys historyczny	16
2.1.6. Rys kulturowy, powiązania funkcjonalne	18
2.2. Zagospodarowanie przestrzenne	21
2.2.1. Infrastruktura techniczna	27
2.2.2. Własność nieruchomości.....	37
2.2.3. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego	37
2.2.4. Uwarunkowania ochrony środowiska	38
2.3. Sfera społeczna	39
2.3.1. Sytuacja demograficzna i społeczna na danym obszarze.....	39
2.3.2. Warunki i jakość życia mieszkańców	51
2.3.3. Oświata i edukacja	55
2.3.4. Opieka zdrowotna	60
2.3.5. Określenie grup społecznych wymagających wsparcia	61
2.3.6. Rynek pracy	67
2.4. Sfera gospodarcza	74
2.4.1. Gospodarka	74
2.4.2. Turystyka.....	85
2.5. Wyniki badań ankietowych	87
2.6. Analiza SWOT.....	90
2.7. Identyfikacja najważniejszych problemów występujących na danym terenie	93
3. Trendy rozwojowe	95
4. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy	98
5. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie.....	108
6. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym..	111
7. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych.....	115
8. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	126
9. Oczekiwane rezultaty planowanych działań.....	131

10. Źródła finansowania	133
11. System wdrażania Strategii	135
12. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej Strategii	137
12.1. System monitorowania.....	137
12.2. Sposób oceny.....	138
13. Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego	140

Spis tabel

Tabela 1. Struktura użytkowania gruntów (%) w gminie Maków wg stanu na dzień 31.12.2014	21
Tabela 2 Drogi powiatowe w gestii Powiatowego Zarządu Dróg w Skierniewicach o łącznej długości 41,3 km	29
Tabela 3 Drogi gminne w gestii władz samorządowych o łącznej długości 53,6 km	29
Tabela 4 Ludność faktycznie zamieszkała na obszarze gminy Maków w latach 2010 - 2019	39
Tabela 5 Dynamika liczby ludności w latach 2010 - 2019 - analiza porównawcza.....	41
Tabela 6 Przyrost naturalny, urodzenia, zgony na terenie gminy Maków (stan w dniu 31XII) w latach 2010 – 2019.....	42
Tabela 7 Przyrost naturalny w gminach sąsiadujących, gminach powiatu skierniewickiego oraz w województwie łódzkim w latach 2010 – 2019 – analiza porównawcza	43
Tabela 8 Migracje wewnętrzne i zagraniczne w gminie Maków w latach 2010 - 2019.....	44
Tabela 9 Saldo migracji ogółem w gminie Maków, gminach ościennych, powiecie skierniewickim i łowickim oraz województwie łódzkim w latach 2010 – 2019 – analiza porównawcza	45
Tabela 10 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminie Maków w latach 2010 – 2019	47
Tabela 11 Ludność wg ekonomicznych grup wieku na dzień 31 grudnia 2019 r. – analiza porównawcza.....	47
Tabela 12 Porównanie wartości wskaźników wg ekonomicznych grup wieku za 2019 rok dla gminy Maków, powiatu skierniewickiego oraz województwa łódzkiego.....	49
Tabela 13 Prognoza liczby ludności w gminie Maków w latach 2019 - 2030	49
Tabela 14 Prognoza liczby ludności na lata 2019 – 2030 – analiza porównawcza	50
Tabela 15 Zasoby mieszkaniowe w 2019 roku – analiza porównawcza.....	52
Tabela 16 Zasoby mieszkaniowe w gminie Maków w latach 2010 – 2019.....	53
Tabela 17 Mieszkania wyposażone w instalacje – w % ogółu mieszkań w 2019 roku w gminie Maków oraz gminach ościennych – analiza porównawcza	53
Tabela 18. Sport i rekreacja w 2019 r.	54
Tabela 19 Uczniowie w placówkach oświatowych w gminie Maków w latach 2010 – 2019.....	56
Tabela 20 Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w gminie Maków w latach 2010 – 2019	57
Tabela 21 Dzieci w przedszkolach bez specjalnych – analiza porównawcza w latach 2010 - 2019	57
Tabela 22 Dzieci w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych – analiza porównawcza w latach 2010 - 2019.....	57
Tabela 23 Schorzenia dzieci i młodzieży w wieku 0-18 lat korzystających z NZOZ Judyta sp. z o.o. w 2019 r.....	60
Tabela 24 Schorzenia pacjentów w wieku 19 i więcej lat korzystających z NZOZ Judyta sp. z o.o. w 2019 r.....	61
Tabela 25 Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2017 - 2019	62
Tabela 26 Struktura wiekowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2019 r.	62
Tabela 27 Aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2019 r.	62
Tabela 28 Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2017-2019.....	63
Tabela 29 Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej w 2019 roku – analiza porównawcza. 64	
Tabela 30 Wydatki z budżetu gminy Maków w roku 2019 (w zł).....	65

Tabela 31 Udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem w gminie Maków w latach 2013 – 2019.....	65
Tabela 32 Wydatki ogółem oraz na pomoc społeczną, udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem – analiza porównawcza w 2019 roku	65
Tabela 33 Bezrobotni zarejestrowani z obszaru gminy Maków w latach 2011 - 2020.....	67
Tabela 34 Udział % bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Maków w latach 2010 - 2019.....	68
Tabela 35 Udział % bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie skierniewickim w latach 2010 - 2019	69
Tabela 36 Bezrobotni zarejestrowani w latach 2011 - 2020 – analiza porównawcza.....	69
Tabela 37 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %) w latach 2010 – 2019 – analiza porównawcza	70
Tabela 38 Bezrobotni w gminie Maków na koniec 2019 roku według wieku, czasu pozostawiania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia	70
Tabela 39 Liczba osób pracujących w gminie Maków w latach 2010 - 2019.....	71
Tabela 40 Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w latach 2010 – 2019 – analiza porównawcza.....	72
Tabela 41 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON w latach 2010 - 2019 w gminie Maków i powiecie skierniewickim	74
Tabela 42 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon – analiza porównawcza w latach 2010 - 2019.....	75
Tabela 43 Podmioty gospodarki narodowej w gminie Maków wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII) w latach 2014 - 2019	75
Tabela 44 Podmioty gospodarki narodowej w gminie Maków w latach 2014 - 2019.....	76
Tabela 45 Poziom aktywizacji gospodarczej w gminach wiejskich w latach 2013 – 2019 – analiza porównawcza.....	77
Tabela 46 Saldo ilości firm w ostatnich 3 latach (2016/2019) – analiza porównawcza	77
Tabela 47 Użytkowanie gruntów w gminie Maków w 2010 roku.....	79
Tabela 48 Wyniki finansowe samorządu gminy Maków w latach 2015 - 2019	80
Tabela 49 Dochody i wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2017 – 2019 – analiza porównawcza.....	82
Tabela 50 Struktura dochodów na 1 mieszkańca w gminie Maków w zł w latach 2010 – 2019.....	83
Tabela 51 Przewidywane źródła finansowania inwestycji.....	133

Spis map

Mapa 1 Mapa administracyjna województwa łódzkiego.....	8
--	---

Spis wykresów

Wykres 1 Lesistość – analiza porównawcza dla 2019 roku.....	14
Wykres 2 Struktura zagospodarowania gruntów gminy Maków.....	22
Wykres 3 Liczba mieszkańców w gminie Maków w latach 2010 – 2019	40
Wykres 4 Liczba kobiet oraz mężczyzn w gminie Maków w latach 2010 -2019	40
Wykres 5 Przyrost naturalny ludności w gminie Maków w latach 2010 - 2019.....	42
Wykres 6 Przyrost naturalny kobiet i mężczyzn w gminie Maków w latach 2010 - 2019.....	43
Wykres 7 Saldo migracji w gminie Maków w latach 2010 – 2019.....	45
Wykres 8 Saldo migracji ogółem w 2019 roku – analiza porównawcza.....	46
Wykres 9 Podział ludności wg ekonomicznych grup wieku w 2019 r. w gminie Maków.....	48
Wykres 10 Liczba mieszkańców w gminie Maków w latach 2019 - 2030 – prognoza	50
Wykres 11 Liczba ludności – analiza porównawcza wg stanu na rok 2019 oraz prognozy na rok 2030	51
Wykres 12 Budynki mieszkalne w 2019 roku w gminach – analiza porównawcza	52
Wykres 13 Bezrobotni zarejestrowani z obszaru gminy Maków z podziałem na płeć w latach 2011 - 2020.....	68
Wykres 14 Liczba pracujących według płci w gminie Maków latach 2010 – 2019	71

Wykres 15 Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w gminie Maków w latach 2010 - 2019	72
Wykres 16. Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców - analiza porównawcza, rok 2019	73
Wykres 17 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w gminie Maków w latach 2010 – 2019	74
Wykres 18 Struktura dochodów i wydatków gminy Maków w latach 2015 – 2019	80
Wykres 19 Dochody i wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Maków w latach 2010 – 2019	81
Wykres 20 Dochody i wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2019 roku - analiza porównawcza	82
Wykres 21 Struktura dochodów w gminie Maków w latach 2017 - 2019	83

Spis rysunków

Rysunek 1 Położenie gminy Maków na tle gmin sąsiadujących	9
Rysunek 2 Położenie gminy Maków na mapie drogowej	10
Rysunek 3 Gmina Maków z wyznaczonymi sołectwami	11
Rysunek 4 Fragment mapy - lasy gminy Maków na mapie Nadleśnictwa Skierniewice	23
Rysunek 5 Położenie gminy Maków na mapie drogowej	28
Rysunek 6 Trasy Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej	32
Rysunek 7 Szerokopasmowy dostęp do Internetu w gminie Maków – wg stanu na dzień 31.12.2019 r.	36
Rysunek 8. Pozostałe obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym – fragment rysunku	98
Rysunek 9 Potencjał dla Rozwoju Intensywnego Rolnictwa – potencjał dla gminy Maków – specjalizacja owoce	100
Rysunek 10 Gmina Maków - elementy ważne dla rozwoju funkcji turystycznej	109
Rysunek 11 Gmina Maków - struktura przestrzenna	110

Spis fotografii

Fotografia 1 Droga dla rowerów na odcinku Maków – Skierniewice – pomost na terenach podmokłych	30
Fotografia 2 Droga dla rowerów na odcinku Maków – Skierniewice – pomost na terenach podmokłych – miejsce obsługi podróżnych	30
Fotografia 3 Droga Maków – Mokra Lewa – Mokra Prawa	30



1. Wstęp

Strategia rozwoju gminy Maków jest formalnym dokumentem, który określa strategiczne kierunki rozwoju gminy na lata 2021 - 2027. Jest ona komplementarna z innymi regulacjami planistyczno-strategicznymi, obowiązującymi w gminie, w województwie łódzkim. Dokument będzie nadrzędny względem dokumentów sektorowych dotyczących obszaru gminy Maków, jednocześnie będzie spójny z dokumentami wyższego rzędu - Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030+, a także Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030. Strategia będzie wyznaczała ramy dla planów i programów powstających w gminie podczas jej obowiązywania. Strategia rozwoju gminy Maków na lata 2021 - 2027 została opracowana na podstawie aktualnych dokumentów planistycznych, sprawozdań oraz danych statystycznych. Diagnoza strategiczna została uzupełniona o analizę ankiet wypełnionych przez mieszkańców. Ważnym źródłem informacji było spotkanie konsultacyjne. Podstawowym dokumentem prawnym określającym zadania gminy, na którym opierano się podczas przygotowywania Strategii, jest ustawa z dnia 15 lipca 2020 r o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw oraz ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Ponadto, w trakcie prac nad Strategią przeanalizowano poniższe akty prawne pod kątem powiązania z celami i kierunkami rozwoju opisanymi w Strategii:

- ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,
- ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska,
- ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawę z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym,
- ustawę z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

Prace nad Strategią rozpoczęto w lutym 2021 roku, kiedy to Rada Gminy Maków podjęła decyzję o przystąpieniu do opracowywania dokumentu. Proces tworzenia Strategii poprzedzono analizą sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, którą pogłębiano podczas warsztatów strategicznych oraz badania ankietowego. Na tej podstawie wyznaczono obszary problemowe, z których wynikają cele strategiczne. Te z kolei zostały podzielone na cele operacyjne, a dla nich wyznaczono zadania i działania, których realizacja wpłynie na osiągnięcie postawionych celów. Powstały w ten sposób projekt dokumentu strategicznego udostępniono mieszkańcom z prośbą o zapoznanie się i przekazanie uwag. Ostateczny dokument uwzględnia opinie mieszkańców gminy.

Prace nad strategią gminy Maków toczyły się z uwzględnieniem następujących zasad:

- zasada koncentracji na realnych siłach gminy Maków – strategia powinna zmierzać do wszechstronnego wykorzystania unikalnych zasobów lokalnych, w szczególności historycznych, przyrodniczych, a także kapitału ludzkiego oraz cennych odmienności. Dlatego zawartość celów strategicznych to przede wszystkim pomysły na wykorzystanie atutów lokalnych, na które zarówno Urząd Gminy w Makowie, jak i sami mieszkańcy mają największy wpływ;
- zasada koncentracji na zagadnieniach najistotniejszych dla przyszłości – przyjęto, że każdy potencjalny cel strategiczny powinien być rozpatrywany w kontekście jego doniosłości dla przyszłości gminy. Dokonano zatem selekcji i wyodrębniono cele o najwyższym priorytecie;
- zasada koncentracji tematycznej – Strategia Rozwoju gminy Maków na lata 2021 – 2027 będzie koncentrowała się na niewielu, ale najważniejszych zagadnieniach z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego. Ta swojego rodzaju wybiórczość zapobiega stworzeniu dokumentu, który będzie obejmować wszystkie cele, a faktyczna realizacja następuje tylko w niewielu przypadkach.

Realizacja zadań określonych w Strategii przypada na okres programowania Unii Europejskiej i zawiera się w latach 2021 – 2027. Rezultaty i oddziaływania niektórych zadań, szczególnie tych rozpoczętych w latach 2018 – 2027 obejmą także następny okres programowania.

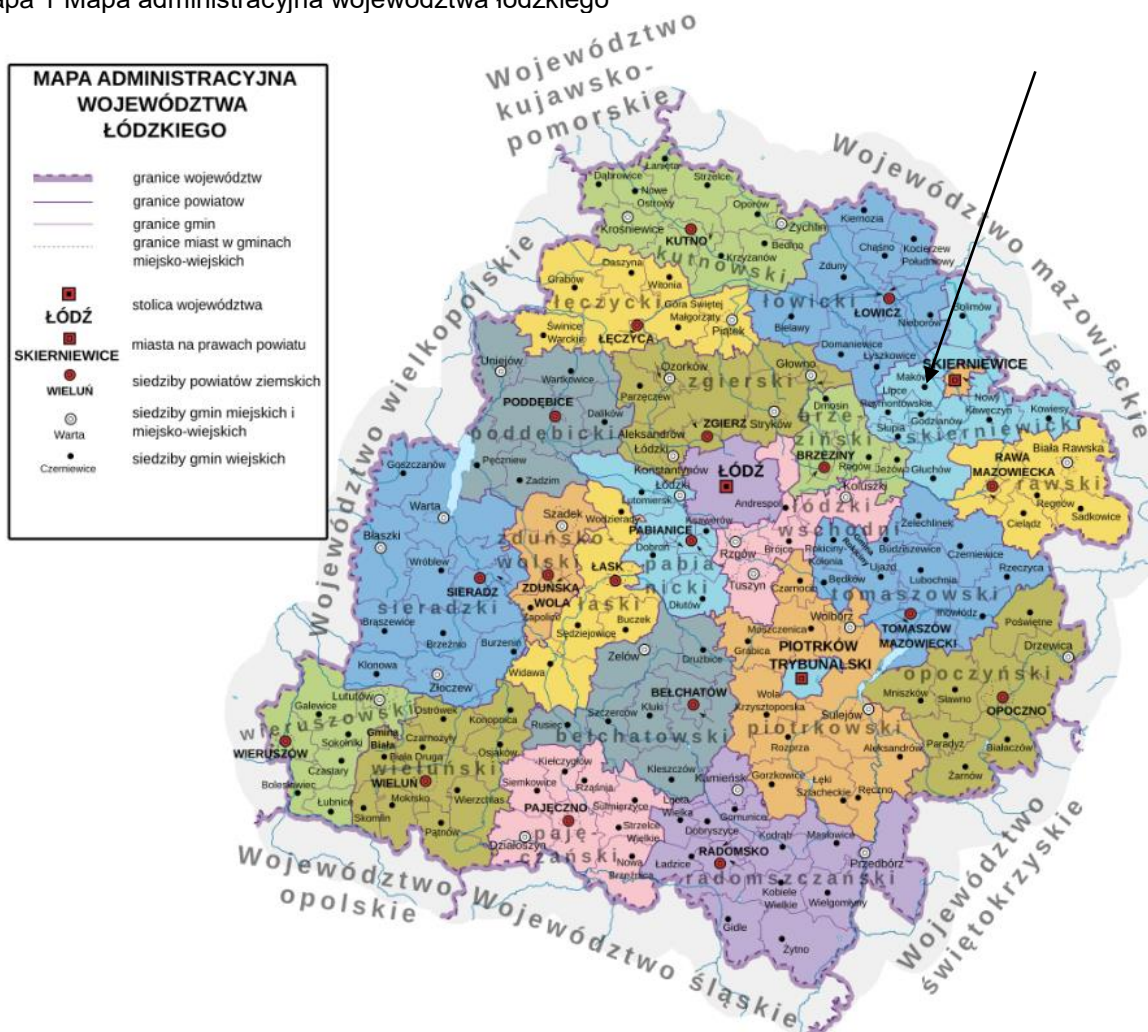
2. Aktualna sytuacja społeczno – gospodarcza na obszarze objętym Strategią

2.1. Podstawowe dane dotyczące obszaru

2.1.1. Położenie

Gmina wiejska Maków położona jest w północno-wschodniej części województwa łódzkiego, w powiecie skierniewickim. W ramach struktury administracyjnej gminy wyróżniono 10 sołectw: Dąbrowice, Jacochów, Krężce, Maków, Maków Kolonia, Pszczonów, Sielce, Słomków, Święte i Wola Makowska.

Mapa 1 Mapa administracyjna województwa łódzkiego



Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Wojew%C3%B3dztwo_%C5%82%C3%B3dskie

Teren gminy sąsiaduje administracyjnie z następującymi gminami: od północnego zachodu z gminą Łyszkowice (powiat łowicki), od wschodu z miastem Skierniewice, od południa z gminami Godzianów i Lipce Reymontowskie.

Kierując się położeniem gminy, w analizach porównawczych w kolejnych rozdziałach strategii uwzględniono ww. gminy ościenne oraz pozostałe gminy powiatu skierniewickiego. Tam, gdzie było to zasadne – w celu ukazania skali zjawiska - dane statystyczne dotyczące gminy Maków porównano również do danych na poziomie powiatów skierniewickiego i łowickiego oraz województwa łódzkiego. Gminy wybrane do analiz porównawczych zostały wytypowane zarówno ze względu na podobieństwo do gminy Maków (podobne uwarunkowania rozwoju), jak i ze względu na bliskie położenie w jej bezpośrednim sąsiedztwie.

Rysunek 1 Położenie gminy Maków na tle gmin sąsiadujących



Źródło: opracowanie własne na podstawie https://pl.wikipedia.org/wiki/Wojew%C3%B3dztwo_%C5%82%C3%B3dzkie

Miarą spójności terytorialnej jest między innymi dostępność komunikacyjna obszaru gminy. Podstawowym elementem systemu transportowego gminy jest układ drogowy, który zapewnia zarówno powiązania zewnętrzne w skali regionu i kraju, jak i powiązania wewnętrzne gminnej sieci osadniczej. W kontekście układu transportowego, gmina Maków bogata jest w sieć dróg powiatowych, gminnych oraz wewnętrznych, które pozwalają mieszkańcom na przemieszczanie się w obrębie regionu oraz które łączą poszczególne miejscowości z większymi ciągami komunikacyjnymi.

Do ciągów komunikacyjnych strategicznych dla gminy, ale leżących poza jej obrębem należą:

- autostrada A2 położona na północny – zachód od gminy, będąca częścią drogi krajowej E30, łącząca wschód z zachodem Polski,

- wpływ dużych ośrodków miejskich (Łódź, Warszawa, Skierniewice) przeważnie skutkuje „zapożyczeniem” ich wizerunku, a w przyszłości może „oddalić” mieszkańców od dorobku kulturalnego gminy,
- następują migracje, głównie ludzi młodych do większych aglomeracji,
- z sąsiednich ośrodków będą napływać:
 - o klienci usług świadczonych przez podmioty z terenu gminy (w tym – usług obsługi biznesu),
 - o nabywcy nieruchomości mieszkalnych na tym terenie,
 - o zewnętrzni usługodawcy na rzecz mieszkańców i podmiotów lokalnych.

Od sytuacji w pobliskich miastach zależy więc w istotnym stopniu koniunktura lokalna. Siła nabywcza i aktywność inwestycyjna podmiotów z tego ośrodka kształtuje w znacznym stopniu koniunkturę lokalną w gminie wiejskiej Maków.

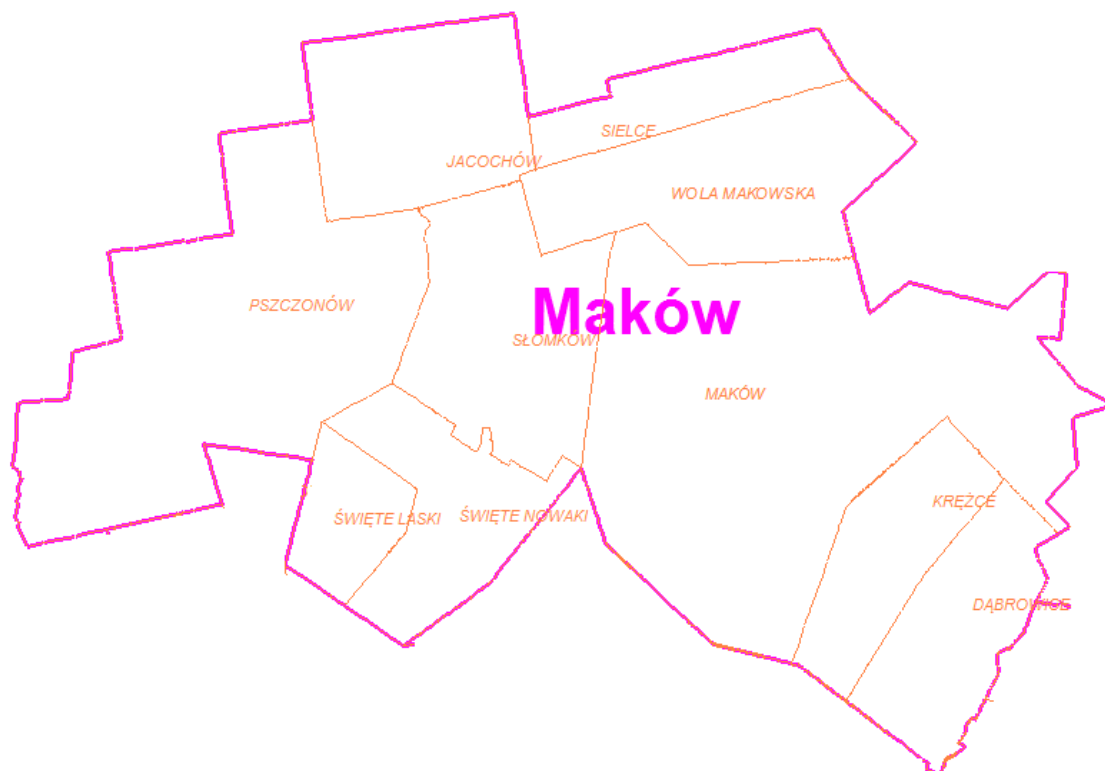
Kolej

Przez teren Gminy przebiega linia kolejowa Skierniewice - Łódź. Funkcjonują 2 przystanki ruchu pasażerskiego: Maków i Dąbrowice. Komunikują one tę część gminy z Łodzią i Skierniewicami oraz wszystkimi miejscowościami na tej trasie. Najbliższe stacje kolejowe z rampami wyładowniczymi to Skierniewice i Płyćwia. Należy podkreślić, iż układ kolejowy jest bardzo ważny dla mieszkańców gminy. Pozwala na dojazd do: Łodzi, Skierniewic i Warszawy.

2.1.2. Powierzchnia

Powierzchnia gminy wynosi 8 153 ha, co stanowi około 10,82% powierzchni powiatu skierniewickiego. W 2019 roku gęstość zaludnienia gminy wyniosła 73 osoby na km².

Gmina podzielona jest na 10 sołectw: Maków – Kolonia, Jacochów, Wola Makowska, Pszczonów, Sielce, Słomków, Święte, Krężce, Dąbrowice i Maków.



2.1.3. Ludność

Na dzień 31 grudnia 2019 roku gminę Maków zamieszkiwały 5 983 osoby. Zarejestrowano więcej kobiet niż mężczyzn, różnica wyniosła 79 osób. Liczba osób zamieszkujących gminę Maków w porównaniu z rokiem 2010 zmniejszyła się o 8 osób. W gminie dominuje ludność w wieku produkcyjnym obejmując 62% społeczeństwa, niekorzystnym zjawiskiem jest zauważalny na przestrzeni badanych lat ciągły wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym osiągający 20,41% społeczeństwa i stopniowy spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym osiągający pułap 19,19%.

2.1.4. Środowisko przyrodnicze

„Według regionalizacji fizyczno-geograficznej Kondrackiego obszar gminy Maków położony jest w obrębie dwóch mezoregionów: Równiny Łowicko-Błońskiej i Wzniesień Łódzkich. Gmina Maków jest obszarem o wysokim nasłonecznieniu najmniejszej w regionie ilości opadów. Położony jest w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego, na granicy wpływów atlantyckich. Jako wyznaczniki można przyjąć następujące wartości:

- średnia temperatura roczna – 7- 8 °C
- średnia temperatura najcieplejszego miesiąca (lipiec) – 18 °C
- średnia temperatura najzimniejszego miesiąca (luty) – -3,5 °C

- długość okresu bezprzymrozkowego wynosi ok. 260 dni w roku
- długość okresu wegetacyjnego wynosi średnio 215 dni w roku
- średnia długość zalegania pokrywy śnieżnej wynosi około 50 dni w roku
- liczba godzin nasłonecznienia 1680
- suma opadów wynosi 520 mm.

Przez teren gminy przebiegają dwa działy wodne IV rzędu: pomiędzy Skierniewką a Zwierzynką oraz Zwierzynką i Borówką wraz z Uchanką (ta ostatnia tworzy połączoną licznymi bramami, zlewnię z rzeką Borówką). Zarówno Uchanka i Zwierzynka zbierają wody powierzchniowe z terenu gminy poprzez sieć cieków naturalnych, których obszary źródliskowe znajdują się w strefie krawędziowej wysoczyzny morenowej, jak też rozbudowaną sieć rowów melioracyjnych w części równinnej.”¹

„Na terenie gminy nie występują większe powierzchnie wód stojących. Największe z nich to zbiornik w Zwierzynku, okresowo wykorzystywany w celach rekreacyjnych i stawy rybne w Pszczonowie i Woli Makowskiej. Już na terenie gminy Łyszkowice, ale w niedalekiej odległości od granicy z gminą Maków, znajdują się dwa stawy rybne, zasilane przez wody ciek (bez nazwy), który jest prawym dopływem Borówki, a którego źródła położone są w terenach wsi Pszczonów.

(...)

Charakterystyczne dla terenu gminy Maków jest znaczne zróżnicowanie warunków glebowych, charakteryzowanych poprzez oznaczenie typów genetycznych gleb, rodzajów gleb, klasy rolniczej przydatności gleb. Wynika ono przede wszystkim ze zróżnicowania takich elementów środowiska przyrodniczego jak rzeźba terenu, rodzaj podłoża gruntowego i stosunki wodne. Ze względu na rodzaj gleb dominujących na poszczególnych obszarach gminy, można wyróżnić w jej granicach cztery strefy o różnej jakości warunków glebowych. Strefy te formują się jako pasy terenu, następujące kolejno po sobie, w sposób równoległy do ogólnego spadku terenu gminy - z południowego - zachodu na północny - wschód.

Na obszarach położonych najwyżej w gminie (tereny południowe wsi Dąbrowice, Krężce i Maków, grunty wsi Święte Łaski, Święte Nowaki i południe wsi Pszczonów) wykształciły się gleby rdzawe, których podłożem są piaski luźne różnej genezy (głównie glaciofluwialne), także żwiry i piaski słabogliniaste. Z punktu widzenia rolniczego są to gleby słabe, żyzne kompleksów 6 (żytni słaby) i 7 (żytnio-łubinowy). Najbardziej charakterystyczną cechą fizyczną jest ich słabe uwilgotnienie. Wyspowo w strefie tej (na obszarach stokowych) na podłożu bardziej gliniastym, występują gleby pseudobielicowe i brunatne wylugowane.

Kolejną strefę stanowią gleby o generalnie dobrej jakości. Składają się na nią gleby pozostałych części wsi Dąbrowice i Krężce, centralnie położonych terenów Makowa, dalej północnego Pszczonowa i zachodniej części wsi Jacochów (ciągłość tej strefy przerwana jest na obszarze wsi Słomków, gdzie dominuje rodzaj gleb opisany wyżej). Wykształciły się tutaj gleby mineralne wytworzone z glin zwałowych lekkich, piasków słabogliniastych i gliniastych leżących na glinach. Są to generalnie gleby klasy brunatnoziemne - gleby płowe (pseudobielicowe), gleby brunatne wylugowane oraz pseudoglejowe (klasy bonitacyjne IV i III według systematyki PTG, rzadziej klasy V). Przydatność

¹ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Maków na lata 2012 – 2015 z uwzględnieniem lat 2016 – 2019. Aktualizacja., Maków 2012; informacje z POŚ uzupełniono o aktualne dane statystyczne z GUS

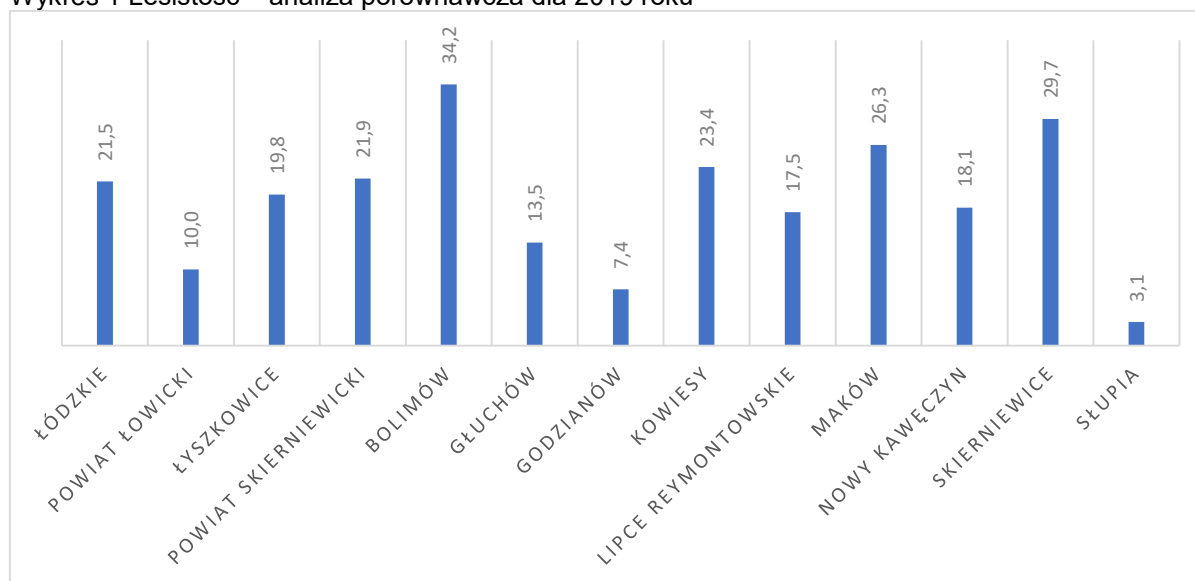
rolnicza tego typu gleb jest wysoka. Tworzą kompleksy rolnicze żytne bardzo dobre (4), także żytne dobre (5). Miejscami gleby brunatnoziemne (te wytworzone z piasków słabogliniastych) stanowią kompleksy żytnio-ziemniaczane (6 żytne słabe).

Na kierunku: Las Zwierzyniec, północne fragmenty gruntów wsi Maków i południowo-zachodnie tereny wsi Wola Makowska, a dalej wschodnie tereny Jacochowa - zaznacza się pas terenu o przewadze gleb typu - gleby rdzawe, dla których podłoże stanowią piaski stożków napływowych i pokryw aluwialnych. We fragmencie Lasu Zwierzynieckiego na podłożu piasków słabogliniastych i w warunkach dużego uwilgotnienia wykształciły się szare ziemie (szare gleby leśno-łąkowe). I pierwszy i drugi typ gleb to gleby o niskiej jakości; tworzą kompleksy żytni słaby i żytnio-łubinowy.”²

Najbardziej naturalną formacją roślinną występującą na terenie gminy Maków są lasy, które zajmują powierzchnię 2 198,25 ha, co daje 26,96% powierzchni całkowitej Gminy (wg stanu na 2019 r. – ostatnie dostępne dane w GUS).

Lasy na terenie gminy pełnią funkcje gospodarcze i ochronne (przeważnie glebochronne, wodochronne). Pod względem lesistości gmina Maków zajmuje trzecie miejsce na tle gmin powiatu skierniewickiego.

Wykres 1 Lesistość – analiza porównawcza dla 2019 roku



Źródło: Główny Urząd Statystyczny (GUS), Bank Danych Lokalnych (BDL), opracowanie własne

Różnorodność siedlisk i drzewostanów występujących w kompleksie lasu pszczoneńskiego (Kraszewka) podtrzymywana jest poprzez prawidłowo prowadzoną gospodarkę leśną, podporządkowaną celom badawczym i doświadczalnym. Las Remiza, lasy Jacochowa, Sielc i Woli Makowskiej, a także lasy w granicach wsi Święte Nowaki i Święte Laski to niemal w całości lasy prywatne. Są to zbiorowiska w większości sosnowe z domieszką brzozy, czasem osiki.

Innymi, wyróżniającymi się w krajobrazie gminy elementami środowiska przyrodniczego są doliny rzeczne z biocenozami zbiorowisk łąkowych, założonych przez człowieka na siedliskach pierwotnych lasów łąkowych. Nie towarzyszy tym obszarom równie bogata, jak w przypadku obszarów leśnych,

² Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Maków (II edycja)

różnorodność biologiczna w krajobrazie. Można natomiast mówić o wartościach krajobrazu górnych odcinków dolin rzecznych, ze względu na walory wizualne krajobrazu tych dolin. Szczególnie malownicze urozmaicenie rzeźby terenu towarzyszy dolinie Uchanki na odcinku wsi Święte Łaski i Nowaki.

Na terenie gminy znajdują się następujące formy i obszary ochrony:

- rezerwat przyrody „Źródła Borówki”
- rezerwat przyrody „Uroczysko Bażantarnia”
- zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Zwierzyniec Królewski”
- pomniki przyrody – drzewa:
 - Maków – Jesion Wyniosły przy Kościele

Rezerwat „Źródła Borówki”

Rezerwat został powołany zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych w marcu 1989 r. Jest to rezerwat krajobrazowo-leśny o powierzchni 21,99 ha, położony we wschodniej części lasu pszczoneńskiego, wokół źródeł rzeczki Borówki – prawobrzeżnego dopływu Uchanki. Rezerwat leży na wysokości 140-160 m n.p.m. i charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu. Dominującą formą krajobrazu jest głęboki wąwóz, którego oś przebiega na kierunku z północy na południe. Cenne jest tu występowanie różnych zbiorowisk roślinnych – od łągu jesionowo-olszowego w terenach źródłiskowych Borówki po las grądowy, bór mieszany i bór świeży z ponad 100-letnim drzewostanem sosnowym (z domieszką okazałych dębów, buków i grabów).

Rezerwat „Uroczysko Bażantarnia”

Rezerwat utworzony został na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 12 października 1982 r. Celem ochrony jest zachowanie fragmentów grądu, dąbrowy świetlistej, olsu, łągu jesionowo-olszowego, które wykształciły się na tym terenie. Szczególne walory krajobrazowe i estetyczne obszaru podkreśla obecność około 40 sztuk pomnikowych dębów szypułkowych, w wieku ponad 300 lat. Pozostałością dawnych obiektów służących utrzymaniu tego terenu łowieckiego jest XIX-wieczna strażnicówka.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Zwierzyniec Królewski”

W skład zespołu wchodzi grunty położone w gminie Maków, gminie Skierniewice i mieście Skierniewice o łącznej powierzchni 572,32 ha. Pas gruntów o szerokości 100 m przyległy do granic obszaru chronionego wyznaczony został jako jego otulina. Celem ochrony uroczyska jest utrzymanie wartości przyrodniczych, w szczególności mozaiki siedlisk i drzewostanów, starych drzew, flory i fauny leśnej, a także wartości historycznych. Teren uroczyska to przede wszystkim stary las, z mozaiką siedlisk, z sędziwymi dębami szypułkowymi, bukami zwyczajnymi, jesionami i wiązami. Przewaga siedlisk wilgotnych i bagiennych narzuca temu kompleksowi leśnemu szczególną rolę w regionalnym systemie ochrony zasobów wód.³

³ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Maków na lata 2012 – 2015 z uwzględnieniem lat 2016 – 2019. Aktualizacja., Maków 2012; informacje z POŚ uzupełniono o aktualne dane statystyczne z GUS

Zanieczyszczenie powietrza

„Na stan czystości powietrza w gminie Maków wpływa emisja niska, pochodząca głównie z lokalnych kotłowni, palenisk domowych, procesów technologicznych i transportu samochodowego. Głównym paliwem jest węgiel o różnej jakości i różnym stopniu zasiażenia. Lokalne systemy grzewcze i piece domowe praktycznie nie posiadają jakichkolwiek urządzeń ochrony powietrza. Wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową (związaną z okresem grzewczym). Na jakość powietrza wpływa również emisja, której źródło stanowią środki transportu. Emisja komunikacyjna stwarza zagrożenie zwłaszcza w pobliżu dróg o dużym natężeniu ruchu kołowego i ma niekorzystny wpływ na uprawy polowe. Zanieczyszczenia komunikacyjne (tlenek i dwutlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory, pyły z metalami ciężkimi) pogarszają jakość powietrza atmosferycznego, a także wpływają na wzrost poziomu stężenia ozonu w troposferze. Oprócz źródeł lokalnych znaczący wpływ na jakość powietrza atmosferycznego w gminie mają także ponadregionalne zanieczyszczenia gazowe i pyłowe pochodzące z dużych ośrodków przemysłowych (głównie z aglomeracji łódzkiej i warszawskiej).”⁴

W Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy Maków, jako główne zagrożenia i problemy dla powietrza atmosferycznego w gminie wymienia się:

- zanieczyszczenia komunikacyjne związane ze wzrostem ruchu samochodowego;
- lokalną uciążliwość niskiej emisji: małe kotłownie i indywidualne paleniska domowe;
- na obszarach nie podłączonych do sieci ciepłowniczej, niewystarczający rozwój sieci gazowej.

Wśród obszarów problemowych wskazuje się zaś na:

- Niską emisję ze źródeł punktowych (sektor mieszkaniowy)
- Niską efektywność energetyczną obiektów należących do Gminy.
- Zanieczyszczenie napływowe z terenu Miasta Skierniewice.
- Linię kolejową
- Ruch pojazdów na drogach.

2.1.5. Rys historyczny

„Nie wiadomo ile swoich skarbów kryje w sobie zazdrośnie ziemia makowska, strzegąca dokumentów kultury i historii. Wśród mieszkańców Makowa krąży legenda o powstaniu tej historycznej wsi. Są też pewne sugestie, że Maków powstał razem z Godzianowem w 1250 roku. Legenda ta sugeruje, że tradycje historyczne wsi Maków, aczkolwiek bez pokrycia źródłowego, sięgają czasów dawnych przed powstaniem państwa polskiego. A oto treść legendy: "Kiedy rozważny syn Ziemiomyśla, Mieszko sposobił się do chrześcijaństwa wraz z całym narodem, aby go zasłonić od podstępnych niemieckich najazdów, z nadburzańskich łęgów do źródeł bystrego Ruczaju (rzeka Ruczaj bierze

⁴ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Maków na lata 2012 – 2015 z uwzględnieniem lat 2016 – 2019. Aktualizacja., Maków 2012; informacje z POŚ uzupełniono o aktualne dane statystyczne z GUS

początek w Makowie) u podnóża morenowych wzniesień, przybył w gronie braci i ich rodzin, zawołany łowiec Mak, szukający życiowej przestrzeni i leśnej swobody. Był najstarszy z liczного rodu, którym z tej racji przewodził niczym troskliwy przezorny ojciec. Przyszłość własną wiązał ze szczęściem rodziny. Dlatego też kochano i szanowano Mąka za jego złote i opiekuńcze serce. Rozprzestrzeniające się wokół odwieczne dąbrowy i lasy z potężnym starodrzewem, w którym górowały strzeliste jesiony i modre modrzewie, były wymarzonym terenem dla nowo przybyłego łowcy. Odpowiadało to bardzo jego zamiłowaniem i leśnej egzystencji. Ale on sam już rozumiał, że idą nowe czasy i nie można przyszłości rodziny oprzeć na zwierzyńie łownej i przygodnych płodach lasu lecz na przykładzie dolinnej gospodarki. Należy zwrócić się do żywicielki matki po bardziej stabilne i obfitsze plony ziemi, które będą sprzyjać rozwojowi nowej osady. Po wzniesieniu dachu nad głową, dającym osłonę i bezpieczeństwo z solidną energią, przystąpiono do żarliwej trzebieży lasu, aby otrzymać uprawne pola, rodzące z woli człowieka i natury niezastąpiony niczym żyzny chleb powszedni. Z wielkim trudem i mozołem wydarte lasom wolne przestrzenie poczęły zasadniczo zmieniać oblicze dotychczasowego krajobrazu, świadczącego o istnieniu człowieka, pracowitych kmieci, czyniących sobie ziemię poddaną. A kiedy zaszumiały łany dorodnego zboża, radowało się ojcowskie serce mądrego i gospodarnego Mąka, który wówczas utwierdził się w przekonaniu o słusznym dokonany wyborze osadniczego miejsca i swoich poczyni. Z czasem wieść o gospodarstwie Mąka dotarła do błotnistej ogrodu nad Bzurą w Łowiczu, gdzie zawsze chętnie popierano rozwój osadnictwa tego okręgu grodowego, Za pośrednictwem okręgowej władzy z łowickiego dworzyszczka do osady Mąka przeżywającego już jesień życia, przybyli pobożni i żarliwi mnisi z Opactwa Benedyktyńskiego Panny Marii, z Łęczycy, aby w świadomości starca i społeczności zeń zamieszkującej zmienić rodzimą religię słowiańską na rzymską spod znaku krzyża oraz zbliżyć ich do kultury zachodu. W międzyleśnym ustroniu misjonarze francuskiego pochodzenia zastali dobrze już okrzepłą osadę, która ze względu na osadnicze zasługi naczelnika wspólnoty Mąka dla potrzeb władzy terenowej i organizacji kościelnej, pierwsi z formą liturgicznego obrzędu nazwali ją Makowem, A dla dokumentacji swojej działalności misyjnej zapisali jej, dzierżawczą nazwę w pergaminowym zwoju językiem starożytniej Romy "Villa Macoviensis accepit fide christianam anno Domini millesimo" ⁵

„Obszar dzisiejszej Gminy Maków do początków XIX w. należał do łowickich dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, nie stanowiąc jednak w tych dobrach zwartej całości. Wsie części wschodniej dzisiejszej gminy należały do klucza skierniewickiego, natomiast części zachodniej do klucza łyszkowickiego.

Historia pisana miejscowości gminy Maków rozpoczyna się dość późno, bo dopiero w 1340 r. z przywileju arcybiskupa Janisława, który w akcie erekcyjnym wspomina wieś Maków. Nie oznacza to jednak, że wcześniej na tych terenach nie zamieszkiwali ludzie. Już regestr dokumentu lokacyjnego wsi Krężce z 1353 r. wskazuje, że wymienieni jako „zasadźcy” trzej bracia wcześniej zamieszkiwali na terenie lokowanej wsi. Podobnie musiało być w przypadku Pszczonowa, Jacochowa i innych wsi których daty lokacji nie znamy.

Maków - siedziba dzisiejszej gminy jest poświadczony w źródłach historycznych jako ośrodek parafii rzymskokatolickiej przynajmniej od pierwszej połowy XV w. Mimo, iż wyróżniał się ponad

⁵ Oficjalny portal internetowy Gminy Maków, gminamakow.info

okoliczne wsie wielkością, bardzo późno bo dopiero w 1954 r. stał się siedzibą władz administracyjnych. Wynikało to z jego położenia w pobliżu Skierniewic w których najpierw znajdowała się siedziba klucza dóbr arcybiskupich, a od czasów Księstwa Warszawskiego siedziba rozległej gminy wiejskiej utworzonej na terenach dawnej ekonomii dóbr carskich.

Położenie Makowa w sąsiedztwie Skierniewic wpływało więc dwojako na rozwój miejscowości. Z jednej strony wpływ dodatni objawiał się w gospodarce gdyż przybywało gospodarstw, ludności i uprawianej ziemi, z drugiej strony wpływ ujemny powodował, że Maków miał mały zasięg oddziaływania na inne miejscowości ograniczony przez wpływ pobliskiego miasta.

Pozytywny wpływ na rozwój Makowa miało przeprowadzenie w 1845 roku linii kolejowej Warszawsko-Wiedeńskiej, a zwłaszcza usytuowanie w pobliskiej Płyćwi stacji kolejowej. Coraz więcej osób ze wsi parafii makowskiej znajdowało pracę na kolei, osiedlali się też tutaj pracownicy kolei z innych terenów, gdyż taniej można było nabyć działkę budowlaną niż w Skierniewicach. Stopniowo Maków stawał się jedną z najludniejszych wsi w powiecie skierniewickim, co pozostało do dziś.

Po raz pierwszy ośrodkiem administracyjnym Maków stał się w 1954 r., kiedy tworzone liczne gromady. GRN w Makowie liczyła jednak tylko 4 wsie. W 1972 r. po raz pierwszy w historii Maków stał się siedzibą gminy obejmującej całą północno-zachodnią część powiatu skierniewickiego i wciągnął w orbitę swoich wpływów także dawne wsie powiatu łowickiego (Sielce, Pszczonów i Jacochów), które w międzyczasie włączono do pow. skierniewickiego.

Ziemie dzisiejszej gminy Maków tylko na granicy rzeki Zwierzyniec graniczyły z wsiami szlacheckimi, a konkretnie z wsią szlachecką Dąbrowice i dobrami Dębowa Góra. Na dzieje Makowa i okolicznych wsi trwale piętno odbiła kilkowiekowa przynależność do dóbr kościelnych arcybiskupstwa gnieźnieńskiego. Określone w etnografii jako należące do „księżaków łowickich” zdecydowanie odróżniały się od sąsiednich wsi szlacheckich. Ich mieszkańcy w XIX wieku wykorzystali znacznie lepsze warunki ekonomiczne jakie dało im wcześniejsze i korzystniejsze niż we wsiach szlacheckich uwłaszczenie. Gospodarstwa tutaj były zdecydowanie większe, podobnie jak większe i ludniejsze były księżackie wsie. Również o ponad 20 lat wcześniej w większości wsi księżackich przeprowadzono komasację gruntów. Tutejsi chłopcy jeszcze do połowy XX wieku szczylic się wyższą kulturą gospodarki rolnej i podkreślali swoją odrębność.”⁶

2.1.6. Rys kulturowy, powiązania funkcjonalne

Lata 2020 – 2021 zapisują się w historii całego świata pod znakiem pandemii spowodowanej koronawirusem Covid – 19. Cierpi na tym życie społeczne i gospodarcze. Aktywność i spotkania z kulturą przeniosły się głównie do Internetu, za którego pośrednictwem mamy możliwość brać udział w koncertach, odczytach, przedstawieniach teatralnych. Brakuje jednak spotkań twarzą w twarz z drugim człowiekiem, przyjacielem, artystą. Ten trudny czas odciska piętno na relacjach międzyludzkich, utrudnia rozwój, kształcenie się, rekreację i wypoczynek.

⁶ Jan Józefcki, „Dzieje Gminy Maków 1340 – 2000”, Maków 2010

Pomimo tych trudności działalność kulturowa w Gminie prowadzona jest nadal, przede wszystkim przez poniżej wymienione instytucje. Dzięki ich funkcjonowaniu możliwe jest zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu, przekazywanie tradycji i historii obszaru gminy oraz jej rozwój. Instytucje te wykorzystują zarówno dziedzictwo historyczne regionu, jak i bogactwo przyrody.

Na mocy uchwały nr XXI/124/20 Rady Gminy Maków z dnia 9 października 2020 roku w sprawie przekształcenia gminnej instytucji kultury, powstało Makowskie Centrum Kultury (MCK), w którego skład wchodzi Gminna Biblioteka Publiczna w Makowie. Celem MCK jest prowadzenie wielokierunkowej działalności rozwijającej i zaspokajającej potrzeby kulturalne mieszkańców oraz upowszechnianie i promocję lokalnych inicjatyw kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych i turystycznych. Obecnie (II kwartał 2021 roku) MCK tworzy budynek Hali Sportowej i Gminna Biblioteka Publiczna w Makowie. Z bogatą ofertą zajęć można zapoznać się na Fanpage Makowskie Centrum Kultury.

Na obszarze gminy funkcjonuje Ludowy Zespół Sportowy „Macovia” Maków, Uczniowski Klub Sportowy Maków oraz Stowarzyszenie Klub Seniora „MAK”

Na terenie gminy Maków działa 8 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, są to OSP w: Makowie, Kręczcach, Dąbrowicach, Woli Makowskiej, Pszczonowie, Świętem, Słomkowie oraz Jacochowie. Przy każdej jednostce funkcjonuje koło gospodyń wiejskich, kultywujące kulinarne tradycje regionu. Są to niewątpliwie inspiratorzy życia społeczno-kulturalnego na wsi działający na rzecz utrzymania tradycji i amatorskiego ruchu artystycznego.

W gminie Maków funkcjonuje również Orkiestra Ochotniczej Straży Pożarnej wraz z Grupą Paradną. Orkiestra w Makowie powstała w 1947 roku. Na festiwalach ogólnopolskich orkiestra występowała już kilka razy, brała udział w próbie ustanowienia rekordu Guinnessa, Koncercie Roku Jubileuszowego, uczestniczyła w oprawie liturgicznej mszy św. podczas pielgrzymki Ojca Świętego Jana Pawła II w Łowiczu, brała udział w V Pielgrzymce strażaków na Jasną Górę i innych uroczystościach.

Miejscowości położone w gminie Maków szczytują swoją historią, a ich mieszkańcy z chęcią prezentują swój dorobek kulturowy.

Zarówno na wsiach jak i na terenie Gminy organizowane są wspólne imprezy kultywujące tradycje wsi i regionu, którym towarzyszą tradycyjne zabawy i czynności przekazywane młodym pokoleniom:

- Noc Świętojańska,
- chodzenie „Po Dyngusie”,
- wieczory „Andrzejkowe”,
- kolędnicy,
- wieczory ostatkowe,
- „Półpoście”,
- obchody Dnia Strażaka,
- udział w dożynkach gminno-parafialnych,
- wykonywanie wieńców dożynkowych i przynoszenie ich w procesji do kościoła w łowickich strojach ludowych,
- kraszenie jaj wielkanocnych,
- uczestnictwo w łowickich strojach ludowych w procesjach Bożego Ciała,

- zaciąganie warty honorowej przez strażaków przy Grobie Chrystusa i udział w procesjach rezurekcyjnych w czasie Wielkanocy,
- wielkanocne święcenie stołów i potraw,
- organizacja Dnia Kobiet, Dnia Babci i Dziadka, Choinki dla dzieci,
- wiejskie wesela, bramy weselne, oczepiny,
- odpusty parafialne.

Co roku na obszarze gminy organizowane były również Makowska Majówka oraz Makowski Karnawał, dzięki którym promowany był dorobek kulturowy gminy.

Gmina Maków bierze czynny udział w różnych imprezach zarówno na terenie powiatu np. „Święto Kwiatów, Owoców i Warzyw”, województwa łódzkiego np. Jarmark Wojewódzki, jak i na obszarze Polski np. udział Orkiestry Dętej w Ogólnopolskich Festiwalach Orkiestr OSP, promując historię i kulturę obszaru. Urząd Gminy Maków wydaje również gazetę informacyjną Rady Gminy Maków „Wieści z Gminy. Gazeta Gminy Maków”. Przedstawiane są w nim najważniejsze wydarzenia kulturalne, społeczne oraz gospodarcze, dzięki czemu mieszkańcy Gminy mogą być na bieżąco ze wszelkimi nowinkami.

Zarówno przedstawiciele władz Gminy jak i sami mieszkańcy mają nadzieję, że większość organizowanych spotkań i imprez powróci do dawnej formy realizacji po pandemii.

Powiązania funkcjonalne oraz współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego⁷

Gmina Maków jest członkiem stowarzyszeń skupiających samorządy o lokalnym oraz ogólnopolskim zasięgu, zaliczają się do nich:

- Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej - misją związku jest służba na rzecz społeczności gmin wiejskich, ich integrację oraz rozwój samorządności lokalnej. Związek zrzesza 621 gmin.
- Stowarzyszenie Powiatów i Gmin Dorzecza Bzury, które ma na celu wspieranie idei samorządności, ochrony wspólnych interesów oraz współdziałania na rzecz rozwoju gospodarczego i kulturowego tego obszaru. Prowadzi działalność szkoleniową i edukacyjną. Stowarzyszenie skupia 32 gminy.
- Stowarzyszenie Lokalnej Grupy Działania „Gniazdo”, którego celem jest realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju obszaru gmin wchodzących w jego skład, tj. między innymi działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, aktywizowanie ludności wiejskiej, wspieranie rozwoju edukacji i przedsiębiorczości oraz inicjatyw lokalnych, a także działanie służące upowszechnianiu kultury fizycznej i sportu. Stowarzyszenie skupia dziewięć gmin z powiatu skierniewickiego.

Gmina Maków współpracuje również z trzema gminami w Europie:

1. Rejon Moletu na Litwie.
2. Gmina Purgstall w Austrii.

⁷ Raport o stanie gminy Maków za rok 2019

3. Rada Okręgu Lucyńskiego na Łotwie.

Gmina od 21 lat współpracuje z Rejonem Moletu na Litwie i Gminą Purgstall w Austrii. Współpraca opiera się na różnych dziedzinach życia społeczno-kulturalnego, kontaktach pomiędzy stowarzyszeniami, szkołami, jak również z zakresu rekreacji i turystyki. W ramach wieloletniej współpracy między Gminą Maków a Rejonem Moletu na Litwie, w dniach od 28 do 30 czerwca 2019 r., na zaproszenie władz Rejonu Moletu, z wizytą na Litwie przebywała delegacja Gminy, która wzięła udział w Festiwalu Muzyki i Tańców Ludowych „Ezeru Sietuva” w Moletu, organizowanym w ramach obchodów święta narodowego Litwy.

Kontynuując piękne tradycje przyjaźni i współpracy delegacja z Rejonu Moletu gościła w Gminie Maków w dniach od 13 do 15 września 2019 r. Delegacja gości z Rejonu Moletu wzięła udział w Świątce Kwiatów, Owoców i Warzyw w Skierniewicach.

Ponadto, 13 czerwca Gmina Maków gościła delegację z Gruzji. Była to wizyta studyjna. 14 osobowa delegacja z Gruzji składała się z przedstawicieli gmin gruzińskich oraz przedstawicieli Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Celem wizyty były dobre praktyki w pozyskiwaniu i zarządzaniu funduszami zewnętrznymi przez Gminę Maków. Przedstawiciele delegacji wizytowali gminne inwestycje realizowane z dotacji m.in. nowe boisko, inwestycje związane z montażem kolektorów słonecznych i kotłów na pellet, oczyszczalnie ścieków oraz ścieżkę rowerową w Zwierzyńcu.

2.2. Zagospodarowanie przestrzenne

Przeważającą część terenu gminy Maków zajmują grunty użytkowane rolniczo i leśne, stanowiąc 96,34% jej powierzchni, podczas gdy grunty zabudowane i zurbanizowane jedynie 3,02%. Wyraźnie dominujący odsetek powierzchni użytków rolnych i lasów w całkowitej powierzchni gminy świadczy o znaczącej roli rolnictwa i leśnictwa na jej terenie.

Według danych ewidencyjnych powierzchnia gminy wynosi 10 390 ha. Struktura użytkowania gruntów według stanu na dzień 31.12.2014 r. przedstawia się następująco:

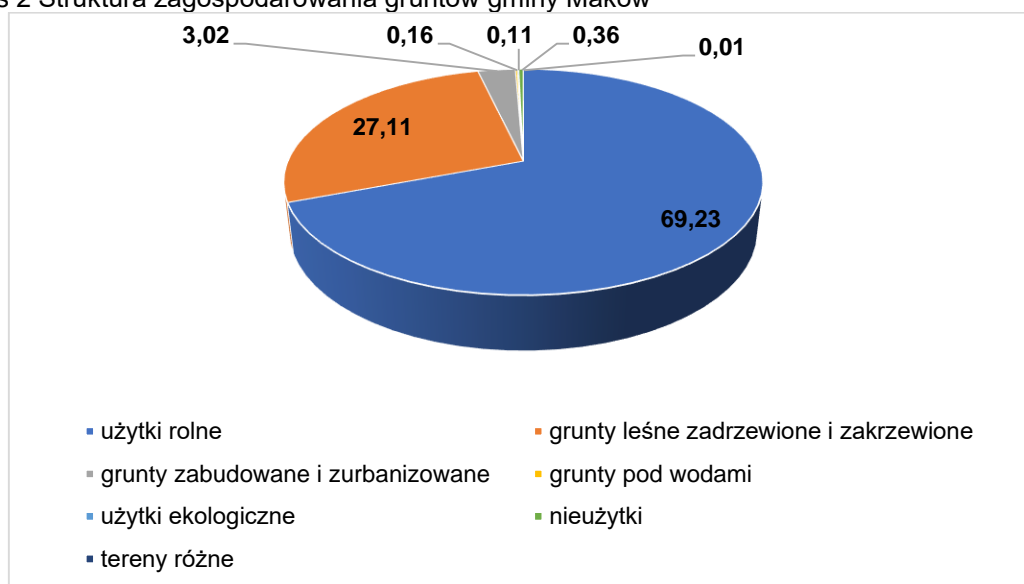
Tabela 1. Struktura użytkowania gruntów (%) w gminie Maków wg stanu na dzień 31.12.2014

Rodzaj gruntów	Udział %
Użytki rolne	
grunty orne - 4 311 ha	5 644 ha 69,23%
sady - 130 ha	
łąki trwałe - 424 ha	
pastwiska trwałe - 467 ha	
grunty rolne zabudowane - 266 ha	
grunty pod stawami - 5 ha	
grunty pod rowami - 41 ha	
Grunty leśne zadrzewione i zakrzewione	
lasy - 2 188 ha	2210 ha
grunty zadrzewione i zakrzewione - 22 ha	27,11%
Grunty zabudowane i zurbanizowane	
tereny mieszkaniowe - 44 ha	246 ha 3,02%
tereny przemysłowe - 9 ha	
inne tereny zabudowane - 19 ha	

Rodzaj gruntów	Udział %
zurbanizowane tereny niezabudowane - 0 ha	
tereny rekreacji i wypoczynku - 4 ha	
drogi - 136 ha	
tereny kolejowe - 34 ha	
inne tereny komunikacyjne - 0 ha	
Grunty pod wodami	
płynącymi - 11 ha	14 ha
stojącymi - 3 ha	0,17%
użytki ekologiczne - 9 ha	0,11%
nieużytki - 29 ha	0,36%
tereny różne - 1 ha	0,01%
Razem	100%

Źródło: Ostatnie dane GUS dostępne na poziomie udostępniania danych dla Gmin (NUTS 3) pochodzą z 2014 r. Zobacz: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Wykres 2 Struktura zagospodarowania gruntów gminy Maków



Źródło: Ostatnie dane GUS dostępne na poziomie udostępniania danych dla Gmin (NUTS 3) pochodzą z 2014 r. Zobacz: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Użytki rolne stanowią główną formę wykorzystywania ziemi w gminie. Zajmują one łącznie 5 644 ha, co stanowi 69,23% powierzchni ogólnej gminy. Największą powierzchnię w gminie zajmują grunty orne (52,88%). Drugą pozycję pod względem wielkości powierzchnię zajmują pastwiska trwałe (5,73%). Najmniejszą powierzchnię użytków rolnych zajmują sady (1,59% wszystkich zewidencjonowanych użytków rolnych). Rolnictwo stanowi zatem główną tradycyjną gałąź gospodarki gminy.

Udział kompleksów leśnych (lasy, grunty leśne) odgrywa sporą rolę w obrazie gminy, wzbogacając jej walory krajobrazowe. Lasy zajmują ponad 26,84% powierzchni gminy (w 2013 r. – 26,82%).

Lasy tworzą zwarte powierzchnie w terenach obrzeżnych gminy⁸:

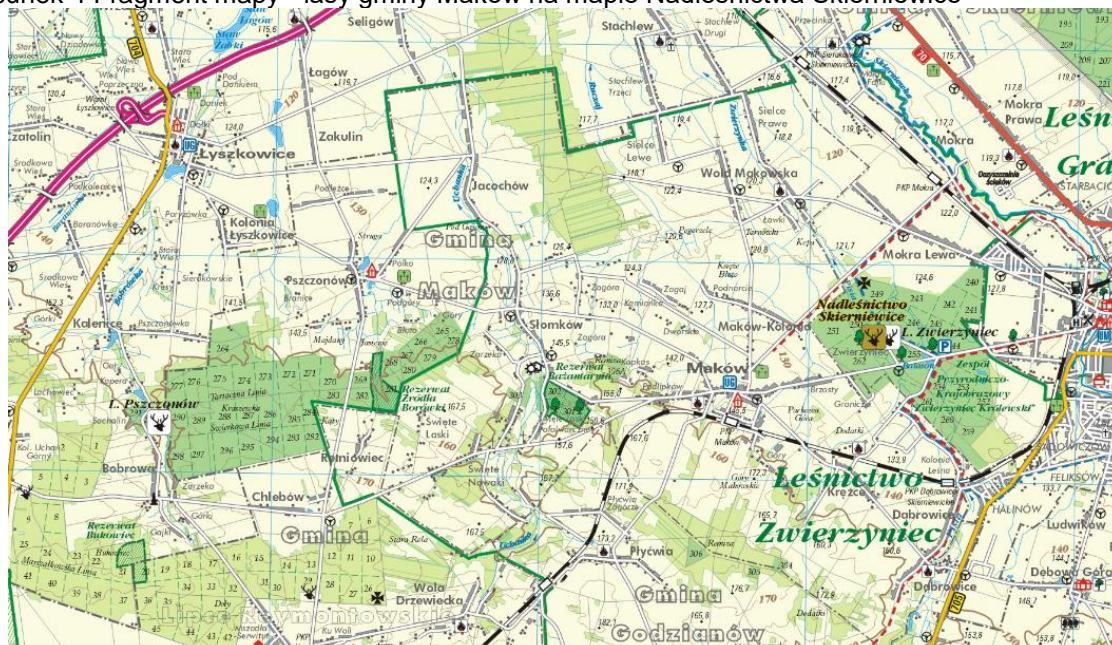
- las Pszczonowski na południowym - zachodzie,
- Las Zwierzyniec na wschodzie,
- las - Remiza na południu.

⁸ Strategia Rozwoju Gminy Maków na lata 2014 - 2022

- lasy Jacochowskie na północy;

Udział gruntów leśnych w strukturze użytkowania gruntów na terenie gminy jest niemal dwukrotnie większy, niż przeciętnie w regionie skierniewickim. Lasy są głównie we władaniu PGL-Lasy Państwowe.

Rysunek 4 Fragment mapy - lasy gminy Maków na mapie Nadleśnictwa Skierniewice



Źródło: <https://skierniewice.lodz.lasy.gov.pl>

Lesistość w gminie wynosi 26,3%, o przeważającej powierzchni lasów mieszanych. Grunty zabudowane i zurbanizowane gminy Maków zajmują 264 ha, co stanowi ponad 3,02% powierzchni ogólnej. W tej grupie największy obszar zajmują drogi (ponad 55,28% terenów zurbanizowanych), następnie tereny mieszkaniowe (ponad 17,89% zabudowy gminy) oraz tereny, na których znajdują się tereny kolejowe (ok. 13,82%).

Według danych GUS na koniec 2014 r. w gminie Maków były zlokalizowane tereny przemysłowe, które stanowiły (3,66%) gruntów zabudowanych i zurbanizowanych⁹.

Obecnie gmina Maków posiada walory przyrodnicze i kulturowe, które predestynują gminę do rozwijania funkcji rekreacyjno - wypoczynkowej na poziomie lokalnym oraz turystyki kwalifikowanej i tranzytowej w skali regionu. Wyznaczone tereny rekreacyjne w formie wypoczynku zbiorowego zajmują 4 ha, co stanowi (1,63%) gruntów zabudowanych i zurbanizowanych.

POWIĄZANIA INFRASTRUKTURALNE I FUNKJONALNE

Tempo rozwoju gminy w dużym stopniu będzie zależać od kondycji gospodarki kraju (podobnie jak w przypadku wielu innych tego typu ośrodków gminnych). Warunki makroekonomiczne tworzyć będą zmienny w czasie układ szans i zagrożeń dla potencjału gospodarczego gminy, a w konsekwencji dla poziomu życia mieszkańców.

⁹ Dane te nie zmieniły się znacznie w porównaniu do stanu na rok 2020 i mogą być użyte w diagnozie.

Utrzymanie wzrostu ekonomicznego w kraju, potencjałów gospodarczych dwóch sąsiednich aglomeracji - warszawskiej i łódzkiej, rozwoju ośrodka miejskiego w Skierniewicach - dają szansę gminie na pozyskanie kapitału inwestycyjnego. Inwestorzy mogą poszukiwać na terenie gminy, łatwiejszego dostępu:

- do rezerw rynku pracy,
- do rezerw zdolności produkcyjnej i usługowej w istniejącym zainwestowaniu,
- do terenów o niskiej cenie nabycia, wyposażonych w podstawowe elementy infrastruktury technicznej oraz dobrze skomunikowanych siecią dróg krajowych,
- do rynków zbytu (bliskie położenie w stosunku do miasta),
- do zaopatrzenia w produkty rolnicze.

Obniżenie tempa wzrostu ekonomicznego kraju w okresach dłuższych, może wywołać zjawiska bardzo niepomysłne dla rozwoju gospodarczego gminy:

- braku możliwości zatrudnienia mieszkańców w sąsiednim mieście,
- odpływu kapitału inwestycyjnego i kapitału ludzkiego do większych ośrodków miejskich.

Stosunkowo duża liczba mieszkańców gminy zatrudnionych w zakładach pracy położonych poza granicami gminy, czyni jej sytuację gospodarczą zależną od potencjału gospodarczego najbliższego otoczenia. Z kolei dominujący rolniczy charakter gospodarki gminy, uzależnia jej dalszy rozwój od koniunktury na rynku towarów rolno-spożywczych.

Warunki makroekonomiczne gminy określa stan zamożności mieszkańców. Szacunkową ocenę na poziomie "średnim" można wywnioskować pośrednio. Podstawą do takiej oceny są informacje w zakresie zasobności gospodarstw domowych i rolnych tj. na przykład: stany techniczne zabudowań, jakość gleb, struktura użytkowania gruntów gospodarstw rolnych, wyposażenie gospodarstw rolnych w sprzęt, wyposażenie siedlisk w urządzenia infrastruktury technicznej itp.

Studium i plany miejscowe – stopień pokrycia obszaru gminy i struktura przeznaczenia terenów

Obowiązujące Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego:¹⁰

- UCHWAŁA NR IV/26/19 RADY GMINY MAKÓW z dnia 31 stycznia 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla fragmentu obrębu Maków.
UCHWAŁA NR XXXVII/223/18 RADY GMINY MAKÓW z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego - gmina Maków, fragment wsi Jacochów.
- UCHWAŁA XXIII/134/16 RADY GMINY MAKÓW z dnia 29 września 2016 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego fragmenty obrębu ewidencyjnego Sielce.
- UCHWAŁA NR III/17/14 RADY GMINY MAKÓW z dnia 5 grudnia 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego - gmina Maków, fragmenty wsi Święte Laski
- UCHWAŁA NR XLVII/272/14 RADY GMINY MAKÓW z dnia 25 sierpnia 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części Gminy Maków dla fragmentów wsi

¹⁰ Raport o stanie gminy Maków za 2019 rok

Święte Laski.

UCHWAŁA NR XLVII/273/14 RADY GMINY MAKÓW z dnia 25 sierpnia 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części Gminy Maków dla fragmentów wsi Święte Nowaki.

UCHWAŁA NR XXIV/124/08 RADY GMINY MAKÓW z dnia 27 sierpnia 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Maków obejmujący fragment wsi Sielce.

- UCHWAŁA NR XXIV/125/08 RADY GMINY MAKÓW z dnia 27 sierpnia 2008r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Maków obejmujący fragment wsi Święte Laski.

UCHWAŁA NR XXIV/126/08 RADY GMINY MAKÓW z dnia 27 sierpnia 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Maków obejmujący fragment wsi Święte Nowaki.

- UCHWAŁA NR XXIV/127/08 RADY GMINY MAKÓW z dnia 27 sierpnia 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Maków obejmujący fragment wsi Jacochów.

UCHWAŁA NR XVI/117/2000 RADY GMINY MAKÓW z dnia 7 lipca 2000 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Maków.

W 2019 r. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego pokrywały 30% powierzchni terenu całej Gminy Maków. Przeznaczenie terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego było następujące:

- tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – stanowiące 40% wszystkich planów miejscowych,
- tereny zabudowy zagrodowej (rolniczej) – stanowiące 35% wszystkich planów miejscowych,
- tereny zabudowy usługowej – stanowiące 10% wszystkich planów miejscowych,
- tereny zabudowy produkcyjnej – stanowiły 3% wszystkich planów miejscowych,
- tereny zielone – stanowiły 2% wszystkich planów miejscowych,
- tereny komunikacyjne – stanowiły 8% wszystkich planów miejscowych,
- infrastruktura techniczna – stanowiła 2% wszystkich planów miejscowych.

Struktura osadnicza

Charakterystyczne dla struktury przestrzennej osadnictwa gminy jest równomierne rozmieszczenie zabudowy na obszarze całej gminy. Większa część zabudowy osadniczej skupia się w ciągi przyuliczne, zorientowane bardzo różnie w stosunku do stron świata. Ich rozległość jest również bardzo zmienna, od bardzo długich ciągów (nawet ponad 3 kilometrowych) do krótkich - ulokowanych najczęściej poza podstawowymi połączeniami drogowymi.

Stopień rozczłonkowania zabudowy jest w porównaniu do zabudowy wiejskiej rejonu łowickiego - znaczny. Poza wyżej opisanymi skupiskami siedlisk zamieszkania, licznie występuje zabudowa

rozproszona. Najbardziej uporządkowaną zabudowę (zwarte, uporządkowane ciągi jedno- lub dwustronne) mają miejscowości północnej części gminy: Jacochów, Sielce i Wola Makowska, także Dąbrowice. Główne tworzywo zainwestowanych terenów wsi stanowi zabudowa zagrodowa, choć obecna jest, w stopniu różnym w poszczególnych miejscowościach, zabudowa nierolnicza - głównie siedliska z budynkami mieszkalnymi jednorodzinnymi.

Z zestawienia rodzajów zabudowy w poszczególnych miejscowościach wynikają następujące wnioski:

- zjawisko przemieszania zabudowy o funkcjach rolniczych i nierolniczych występuje, w większej lub mniejszej skali, w prawie wszystkich jednostkach osadniczych gminy,
- w największym stopniu jednorodny charakter - o funkcji rolniczej - ma zabudowa wsi Jacochów,
- zabudowa wsi Maków i Dąbrowice charakteryzuje się największym udziałem zainwestowania o funkcji nierolniczej (w każdej z nich ponad 1/3 ogółu siedlisk zamieszkania to działki zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej),
- znacznie mniejszy od wielkości przeciętnych dla gminy, odsetek siedlisk nierolniczych mają poza Jacochowem, wsie: Sielce, Święte Laski i Święte Nowaki,
- relatywnie największą liczbę siedlisk opuszczonych mają Pszczonów i Święte Laski,
- w miejscowości Maków, a następnie w Dąbrowicach i w Krężcach, powstają najliczniej nowe siedliska zamieszkania.

Rewitalizacja (obszar zdegradowany, obszar rewitalizacji, założenia i przedsięwzięcia rewitalizacyjne)

Według zapisów Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Maków na obszarze gminy nie wyznacza się terenów wymagających przekształceń lub rekultywacji, a także szczególnych obszarów problemowych. Obszar gminy Maków nie jest objęty Programem Rewitalizacji.

Obszary inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym.

Na obszarze gminy Maków według zapisów w SUIKZP obszarami inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym są:

- drogi gminne i drogi wewnętrzne zaliczone do dróg publicznych,
- tereny szkół podstawowych, gminnych obiektów kultury, boisk sportowych, siedziby administracji gminnej oraz strażnic ochotniczych straży pożarnych,
- tereny infrastruktury technicznej w tym ujęć wody i oczyszczania ścieków oraz komunalnych cmentarzy.

Obszary inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

Zadania ponadlokalne (rządowe, samorządów: wojewódzkiego i powiatowego) na terenie gminy dotyczą:

- utrzymania i modernizacji dróg powiatowych,
- utrzymania linii kolejowej relacji Skierniewice - Koluszki,

- utrzymania i rozbudowy linii przesyłowych wysokich napięć oraz średniego napięcia ze stacjami transformatorowymi,
- utrzymania i rozbudowy telekomunikacyjnej linii rozprawdzającej na obszarze gminy,
- utrzymania gazociągu wysokiego ciśnienia,
- ochrona obiektów i obszarów wynikająca z ustawowych przepisów szczególnych i prawa miejscowego,
- realizacji zbiorników retencyjnych.

Obszary o szczególnych problemach lub barierach rozwojowych i obszary o wyjątkowym potencjale rozwojowym

Według zapisów Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Maków na obszarze gminy nie wyznacza się obszarów o szczególnych problemach lub barierach rozwojowych i obszarów o wyjątkowym potencjale rozwojowym.

2.2.1. Infrastruktura techniczna

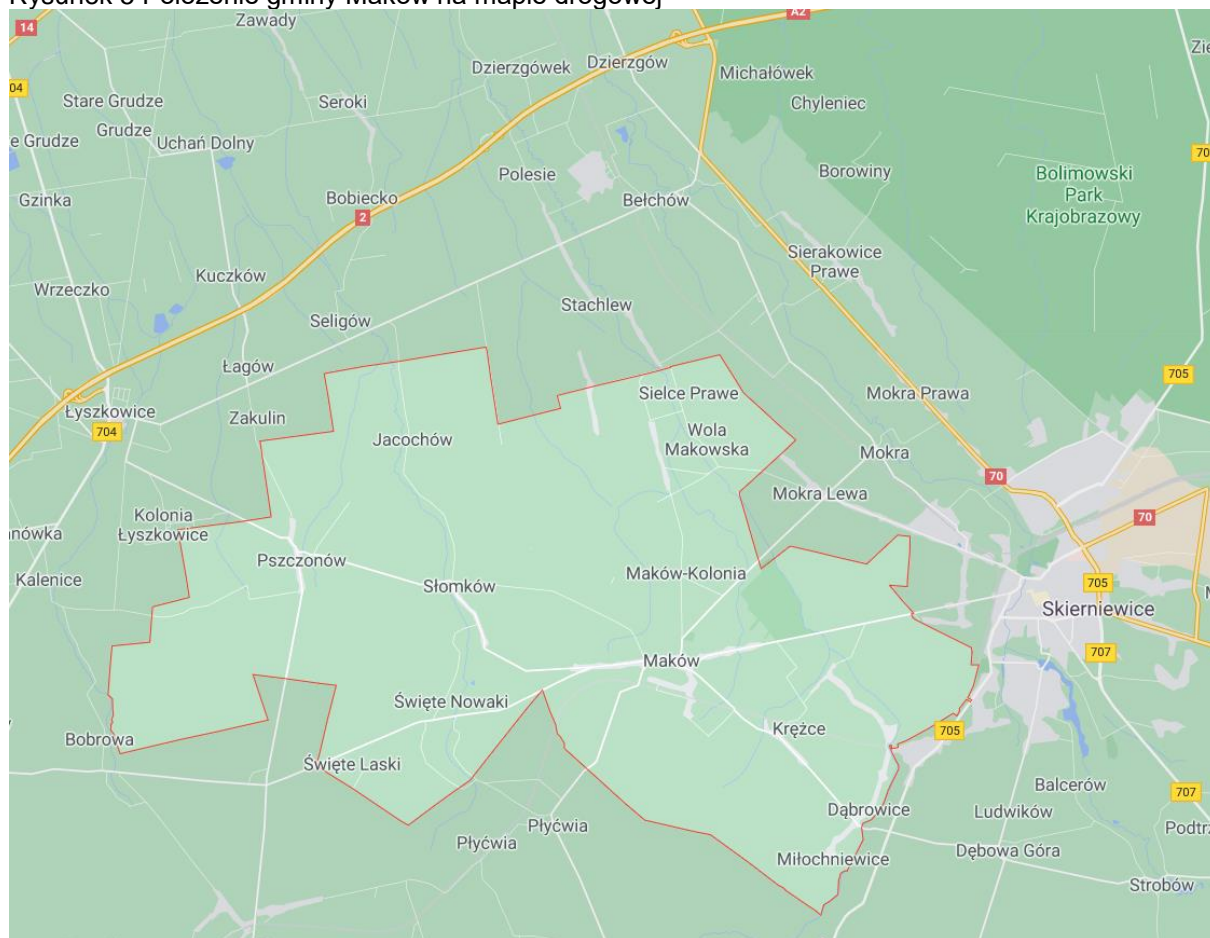
Infrastrukturą techniczną nazywa się zbiór różnego rodzaju urządzeń i obiektów o charakterze publicznym, niezbędnych do poprawnego funkcjonowania gospodarki narodowej oraz społeczeństwa na określonym terytorium¹¹. Stan i poziom nowoczesności infrastruktury warunkują zatem z możliwości rozwoju danego obszaru oraz poziom życia społeczeństwa zamieszkującego go. W ramach infrastruktury technicznej wyróżnia się infrastrukturę: transportu, energetyczną, wodnokanalizacyjną, związaną z gospodarką odpadami oraz infrastrukturę łączności.

INFRASTRUKTURA TRANSPORTU

Podstawowym elementem systemu transportowego gminy jest układ drogowy, który zapewnia zarówno powiązania zewnętrzne w skali regionu i kraju, jak i powiązania wewnętrzne gminnej sieci osadniczej.

¹¹ „Znaczenie infrastruktury komunalnej dla rozwoju lokalnego i regionalnego – przykład województwa łódzkiego” Katedra Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej, Uniwersytet Łódzki, dr Bartosz Bartosiewicz – prezentacja, www.rpo.lodzkie.pl

Rysunek 5 Położenie gminy Maków na mapie drogowej



Źródło: <https://www.google.pl/maps/place/Maków>

Do ciągów komunikacyjnych strategicznych dla Makowa, ale leżących poza obrębem gminy należą:

- autostrada A2 położona na północny- zachód od Gminy, będąca częścią drogi krajowej E30, łącząca wschód z zachodem Polski;
- droga krajowa nr 70 położona na północny- wschód od Gminy, łącząca Łowicz z drogą ekspresową S8 w Zawadach;
- droga wojewódzka nr 704 położona na zachód od Gminy, łącząca Jamno i Brzeziny;
- droga wojewódzka nr 705 położona na wschód od Gminy, łącząca Śladow z Jeżowem.

Gmina Maków bogata jest w sieć dróg powiatowych, gminnych oraz wewnętrznych, które pozwalają mieszkańcom na przemieszczanie się w obrębie regionu oraz, które łączą miejscowości z większymi ciągami komunikacyjnymi. Brak jest jednak ciągów komunikacyjnych zapewniających dobre połączenia chociażby w północnej części gminy. Część dróg wymaga remontów lub przebudowy, na powierzchni pojawiają się spękania lub dziury.

Na terenie gminy znajduje się 40,5 km. dróg powiatowych. Drogi te pozostają w złym / bardzo złym stanie technicznym, na co wskazują sami mieszkańcy gminy. Pozostałe drogi są drogami wewnętrznymi oraz dojazdowymi do pól, o łącznej długości około 44 km.¹²

¹² Raport o stanie gminy Maków za rok 2019

Tabela 2 Drogi powiatowe w gestii Powiatowego Zarządu Dróg w Skierniewicach o łącznej długości 41,3 km

oznaczenie	kierunek
Nr 2752 E	Łowicz - Polesie - Skierniewice
Nr 1304 E	Skierniewice - Łyszkowice
Nr 1310 E	Skierniewice - Pszczonów - Łyszkowice
Nr 5103 E	Byczki - Maków - Mokra Lewa
Nr 1318 E	Kamion - Maków
Nr 1319 E	Słupia - Pszczonów
Nr 2935 E	Maków - Chlebów

Źródło: Strategia rozwoju elektromobilności dla gminy Maków

Na terenie Gminy Maków znajduje się 74,4 km. dróg gminnych, w tym:

- 1) o nawierzchni bitumicznej 46,358 km;
- 2) o nawierzchni tłuczniowej 14,712 km;
- 3) o nawierzchni żwirowej i piaskowej 13,33 km.

Tabela 3 Drogi gminne w gestii władz samorządowych o łącznej długości 53,6 km

oznaczenie	kierunek
Nr 2501	Pszczonów - Zakulin
Nr 2502	Słomków - Jacochów
Nr 2504	Maków - Woła Makowska - Sielce Lewe
Nr 2505	Maków - Słomków
Nr 2506	Pszczonów - Kalenice
Nr 2508	Święte Łaski - Święte Nowaki - Płyćwia
Nr 2509	Maków – Maków Góry - Godzianów
Nr 2510	Dąbrowice (do Zapad)
Nr 2511	Dąbrowice - Krężce Kolonia Leśna - Zwierzyniec droga powiatowa

Źródło: Strategia rozwoju elektromobilności dla gminy Maków

Drogi wewnętrzne w poszczególnych wsiach, stanowiące własność gminy, uzupełniają układ podstawowy dróg publicznych w gminie Maków.

Brak jest w gminie wydzielonych miejsc parkingowych, a także na poszczególnych drogach wydzielonych chodników, ścieżek pieszo-rowerowych.

Ścieżki rowerowe (drogi dla rowerów)

Na obszarze gminy Maków funkcjonuje 20 km ścieżek i szlaków rowerowych. Poniżej przedstawiono przykładowe ich odcinki, które znacznie ułatwiają podróżowanie rowerzystom, ale również zwiększają bezpieczeństwo na drodze.

Fotografia 1 Droga dla rowerów na odcinku Maków – Skierniewice – pomost na terenach podmokłych



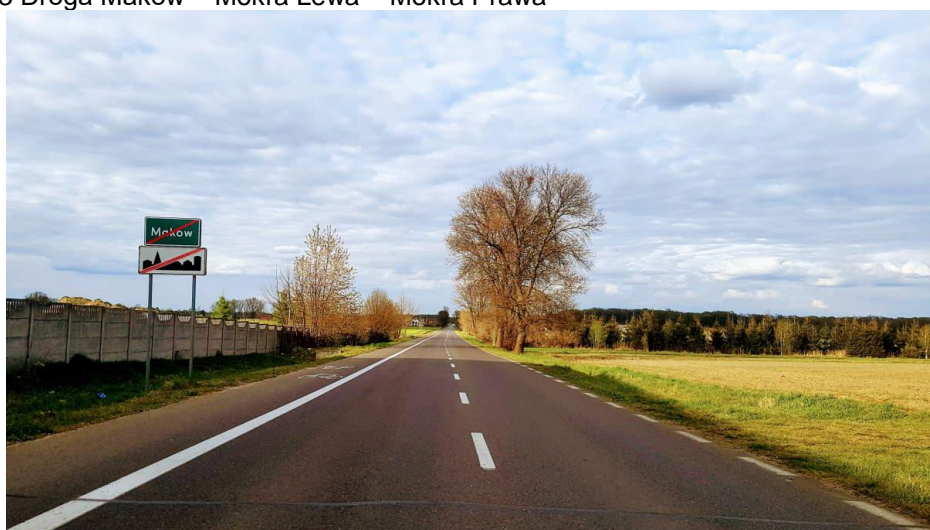
Źródło: STRATEGIA ROZWOJU ELEKTROMOBILNOŚCI DLA GMINY MAKÓW

Fotografia 2 Droga dla rowerów na odcinku Maków – Skierniewice – pomost na terenach podmokłych – miejsce obsługi podróżnych



Źródło: STRATEGIA ROZWOJU ELEKTROMOBILNOŚCI DLA GMINY MAKÓW

Fotografia 3 Droga Maków – Mokra Lewa – Mokra Prawa



Źródło: STRATEGIA ROZWOJU ELEKTROMOBILNOŚCI DLA GMINY MAKÓW

Połączenia autobusowe¹³

Komunikacja autobusowa realizowana jest przez PKS oraz firmę Trans – Eurobus ze Skierniewic. PKS Skierniewice Sp. z o.o. jest członkiem grupy PKS Grodzisk Mazowiecki, do której należą jeszcze dwa przedsiębiorstwa PKS Kutno Sp. z o.o. oraz PKS Gostynin Sp. z o.o.. PKS realizuje połączenia na następujących trasach:

- Maków - Słomków - Jacochów - Pszczonów - Słomków - Maków – Skierniewice
- Maków - Wola Makowska - Sielce Lewe - Sielce Prawe - Wola Makowska - Mokra Lewa – Skierniewice
- Maków - Święte Nowaki - Pszczonów - Słomków - Maków – Skierniewice

Firma Trans – Eurobus realizuje połączenia busami marki Mercedes Sprinter na linii oznaczonej jako LINIA 4: Skierniewice – Maków – Pszczonów – Łyszkowice.

Żadna z firm nie posiada taboru elektrycznego lub zasilanego gazem.

Większość przystanków na terenie gminy posiada wiaty z ławkami. Niestety należy stwierdzić, że komunikacja autobusowa nie zapewnia poprawnej siatki połączeń i nie komunikuje wszystkich miejscowości.

Kolej

Najważniejszym elementem komunikacji zbiorowej pomiędzy miastami w województwie jest kolej. Na terenie gminy znajdują się dwie stacje kolejowe: w Makowie oraz Dąbrowicach.

Najważniejszym przystankiem kolejowym w gminie jest ten w Makowie. Znajduje się on niedaleko centrum miejscowości i jest dobrze skomunikowany poprzez ulicę Kolejową. Ulica Kolejowa nie posiada chodnika, ale ruch tutaj jest bardzo mały, dlatego stanowi również ciąg pieszo rowerowy. Na przystanku kolejowym znajduje się roгатka wyposażona w szlaban. Stacja kolejowa posiada dwa niezależne tory. Została w ostatnich latach gruntownie przebudowana i dostosowana do pociągów podmiejskich. Na obu peronach znajduje się wiaty. Koło stacji znajduje się mały parking na samochody osobowe oraz mały stojak na rowery. Perony i dojście do nich są dostosowane dla osób niepełnosprawnych. Brakuje tu wiaty do przechowywania rowerów i innych jednośladów. Mieszkańcy bardzo często korzystają z kolei, aby podróżować do Skierniewic, Łodzi czy Koruszek.

W Gminie Maków znajduje się również stacja kolejowa Dąbrowice – Skierniewice. Stacja ta posiada podobną infrastrukturę i obsługuje miejscowość Dąbrowice i Krężce. Stacja ta znajduje się na granicy miasta Skierniewice i obsługuje jego wschodnią część.

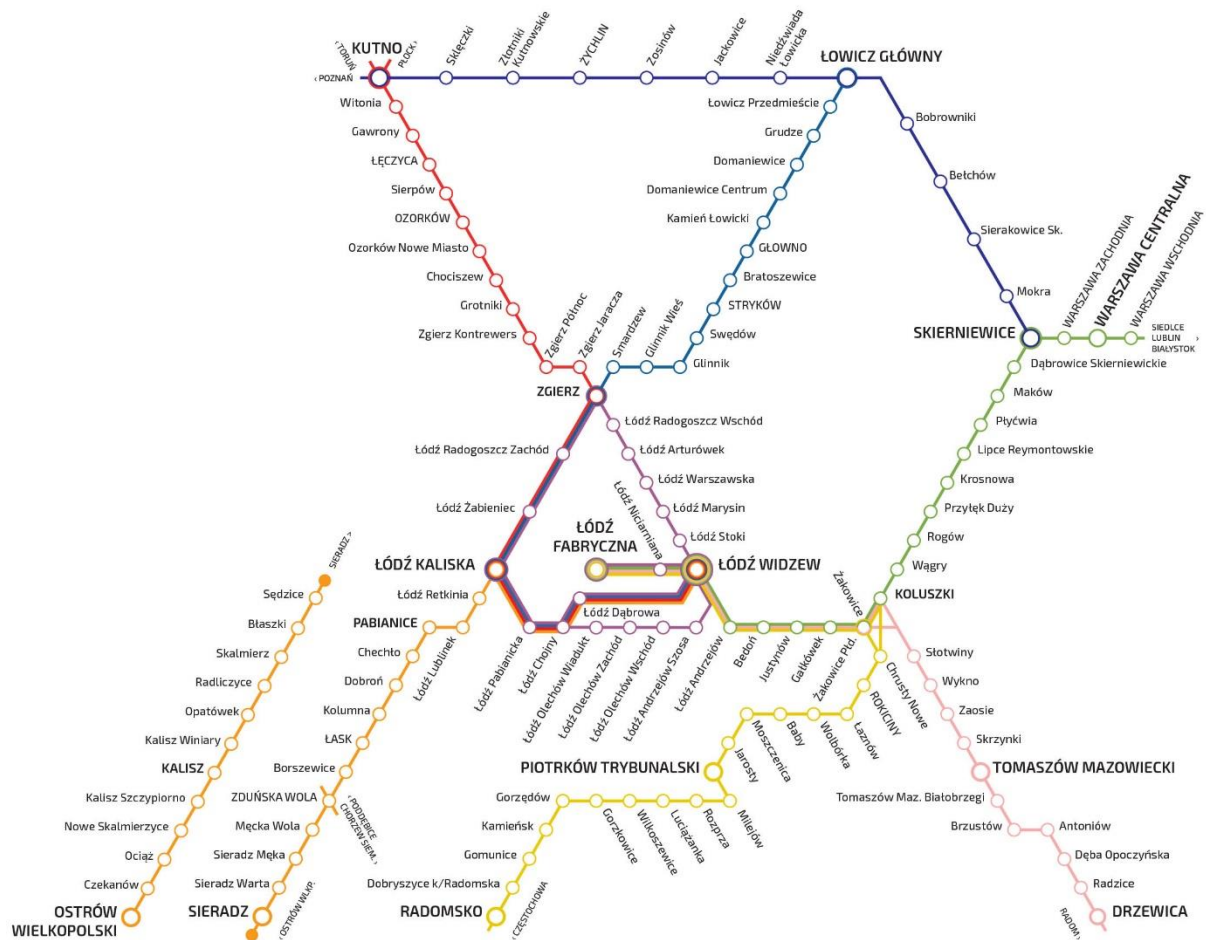
Przez Gminę przebiega linia Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej Łódź – Koruszki – Skierniewice. Przez gminę Maków przebiegają następujące połączenia Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej:

- do Łodzi przez Lipce Reymontowskie i Koruszki,
- do Skierniewic,
- do Warszawy

Łódzka Kolej Aglomeracyjna to system kolei aglomeracyjnej w aglomeracji łódzkiej obejmującej linie kolejowe w województwie łódzkim należące do sieci PKP. Operatorem systemu jest Łódzka Kolej Aglomeracyjna Sp. z o.o. Działalność ŁKA skupia się na liniach łączących miasta satelickie z Łodzią.

¹³ Strategia rozwoju elektromobilności dla gminy Maków

Rysunek 6 Trasy Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej



Źródło: lka.lodzkie.pl

Podstawowym zadaniem Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej jest ułatwienie mieszkańcom województwa poruszanie się po obszarze aglomeracji, dlatego też integracja biletowa pełni dużą rolę w działalności ŁKA. Podstawą oferty są standardowe odcinkowe bilety kolejowe (od stacji do stacji), wzajemnie honorowane w pociągach marki PolRegio. Można również zakupić okresowe bilety odcinkowe. Oferowane są też bilety łączone w ramach Wspólnego Biletu Samorządowego oraz Pakietu Podróżnika pozwalające na podróżowanie pociągami wielu przewoźników na jednym bilecie. Łódzka Kolej Aglomeracyjna odgrywa coraz większą rolę w komunikacji gminy Maków. Mieszkańcy często dojeżdżają koleją do pracy w Łodzi czy Skierniewicach. Znaczenie linii kolejowej będzie rosnać dlatego ważna jest coraz większa integracja kolei ze stacjami w gminie.

Łódzka Kolej Aglomeracyjna przygotowała siatkę połączeń uwzględniającą tunel średnicowy w Łodzi, który ma powstać w 2023 roku (bardziej realny wydaje się rok 2024 ze względu na bieżące opóźnienia w realizacji projektu). Trzy trasy kolejowe w regionie zostaną wydłużone. Wybudowanie tunelu średnicowego w Łodzi zmieni układ połączeń kolejowych w Łodzi, regionie i w kraju. Składy Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej będą mogły kursować "łódzkim metrem" z większą częstotliwością, nawet co 4 minuty.

Tunel średnicowy połączy nowy Dworzec Łódź Fabryczna z Dworcem Łódź Kaliska na południu, a od północy ze stacją Łódź Żabieniec. Pozwoli to na trasowanie pociągów przez ścisłe centrum miasta Łódź,

ale wpłynie też na układ połączeń Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej. Połączenia te są niezwykle ważne dla mieszkańców gminy Maków. Z gminy będzie można bezpośrednio dojechać do samego centrum Łodzi (róg ulic Zielonej i Kościuszki lub Centrum Handlowego Manufaktura). Planuje się, że trasa ze Skierniewic będzie przebiegała tunelem średnicowym do Dworca Łódź Kaliska i dalej do Sieradza. Ułatwi to komunikację i upowszechni ten środek transportu. Planowana częstotliwość kursowania pociągów to 30 minut. Szacuje się, że wiele osób zrezygnuje z dojazdu samochodem do Miasta Łodzi na rzecz transportu kolejowego.

INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA

Energia elektryczna

Obszar gminy jest zelektryfikowany w 100%. Stacje transformatorowe pokrywają obszary zabudowy jednolicie. Istnieje rezerwa w możliwościach dostarczania energii odbiorcom.

Zaopatrzenie w energię elektryczną obszaru Gminy oparte jest o:

- główne punkty zasilania położone w Skierniewicach (GPZ przy ul. Skłodowskiej i Sobieskiego),
- linie elektroenergetyczne średniego napięcia,
- stacje transformatorowe.

Przez teren Gminy przebiega także linia przesyłowa, wysokiego napięcia 110 kV Skierniewice - Odlewnia (obszar wsi Dąbrowice). Wokół tej linii występuje uciążliwe oddziaływanie pól elektromagnetycznych. Należy przyjąć, że w przybliżeniu zasięg negatywnego wpływu wynosi 14,5 m licząc od zewnętrznych przewodów. Przebieg linii 110 kV na terenie Gminy nie koliduje z istniejącą zabudową.

Ogólnie stan eksploatowanej infrastruktury elektroenergetycznej ocenia się jako dobry. Najłabszym ogniwem układu doprowadzającego energię do odbiorców finalnych, o wysokim stopniu zagrożenia awarią, jest sieć niskiego napięcia, głównie w zakresie linii napowietrznych z przewodami gołymi.

Z informacji uzyskanych od Operatora sieci wynika, że istniejące systemy zasilania gminy Maków zaspokajają obecne potrzeby elektroenergetyczne odbiorców i jest w stanie zaspokoić potrzeby perspektywiczne przy założeniu umiarkowanego tempa rozwoju gminy i standardowych przerw w dostawach energii.

W ocenie lokalnej społeczności stan sieci elektroenergetycznych jest zróżnicowany, ze szczególnym wskazaniem na znaczny stopień wyeksploatowania linii i urządzeń sieciowych znajdujących się w użytkowaniu od ponad 30 lat. Sukcesywnie rosnące potrzeby zasilania w energię elektryczną nowych odbiorców, nierzadko wpływają na zaniżanie parametrów dostarczanej energii oraz powstawanie większej ilości awarii. Na podstawie ustawy Prawo energetyczne (art. 18 ust. 1) do zadań własnych gminy w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną należy między innymi planowanie oświetlenia miejsc publicznych i dróg, znajdujących się na terenie gminy oraz finansowanie tego oświetlenia.

Ciepłownictwo

Gmina Maków jest gminą wiejską, nie posiada scentralizowanych systemów ogrzewania. Budynki są zaopatrywane w ciepło indywidualnie. W Gminie nie ma i nie przewiduje się realizacji centralnego systemu ciepłowniczego. Ciepło do ogrzewania obiektów, przygotowania posiłków, c.w.u. i do celów przemysłowych pozyskiwane jest z następujących nośników energetycznych:

- węgla i pochodnych,
- gazu ziemnego GZ – 35,
- oleju opałowego,
- energii elektrycznej.

Zaopatrzenie w gaz

Na terenie gminy nie występują sieci i urządzenia gazu przewodowego. Rozpowszechniona jest forma zaopatrzenia w gaz (propan-butan) w butlach. Dystrybucję zapewnia gęsta sieć punktów wymiany butli – minimum jeden punkt na miejscowość. Najnowsze informacje od Operatora Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. podają, że termin rozpoczęcia prac budowlanych dla gazociągu Gustorzyn – Wronów Etap II Leśniewice – Rawa Mazowiecka, przebiegającego przez teren Gminy Maków (miejscowości: Maków, Słomków, Jacochów, Pszczonów) planowany jest na pierwszy kwartał 2022r. Po podpisaniu umowy z Wykonawcą Robót Budowlanych (WRB) Inwestor będzie organizował kolejne spotkania informacyjne, podczas których zostanie szczegółowo omówiony przebieg prac budowlanych. Ogłoszenia o spotkaniach zostaną opublikowane na stronie internetowej projektu oraz na stronie internetowej Gminy Maków

Odnawialne źródła energii

Odnawialne źródła energii stanowią alternatywę dla tradycyjnych nośników energii, takich jak np. węgiel; zasoby te odnawiają się poprzez zachodzące naturalnie procesy, dzięki czemu mówi się o nich, że są niewyczerpalne. Gmina od lat dba również o środowisko naturalne, cyklicznie prowadzi projekty zmierzające do wymiany konwencjonalnych źródeł ciepła, energii w domach prywatnych oraz w budynkach użyteczności publicznej. Ponad połowa mieszkańców posiada już kolektory słoneczne, panele fotowoltaiczne lub piece na biomasę. Projekty te jednak muszą być kontynuowane, ponieważ zanieczyszczenie powietrza, szczególnie w miesiącach zimnych, jest w dalszym ciągu problemem. Widoczne jest zjawisko smogu. Do tego dochodzi coraz większy potok ruchu pojazdów wszelkiego typu przetaczający się przez centrum gminy.

INFRASTRUKTURA WODNOKANALIZACYJNA

Utrzymaniem i eksploatacją sieci wodociągowej zajmuje się we własnym zakresie gmina Maków. Łączna długość sieci wodociągowej wynosi 76,3 km i jest obsługiwana przez 4 stacje uzdatniania wody: w Słomkowie, Makowie, Dąbrowicach oraz Woli Makowskiej. Z wodociągu korzysta prawie 100% mieszkańców w ramach 1888 przyłączy. Jakość wody jest pod stałym nadzorem stacji Epidemiologiczno –Bakteriologicznej w Skierniewicach. W 2019 r. łącznie pobrano 360 915 m³ wody oraz dobudowano 400 m.b. sieci wodociągowej:

- 1) 150 m.b. w Słomkowie (ul. Kościelna);
- 2) 250 m.b. w Makowie (ul. Łąkowa i Zwierzyniec)

W ramach Programu Rozwoju Obszarów wiejskich na lata 2014 – 2020 zostanie rozbudowana i częściowo przebudowana stacja uzdatniania wody w Dąbrowicach. Inwestycja ta zwiększy bezpieczeństwo dostarczania wody dla mieszkańców Dąbrowic, Krężc i Makowa ul. Malinowej i Górskiej na kolejne 30 lat. Ponadto w ramach tego zadania zostanie wybudowana oczyszczalnia ścieków przy Szkole Podstawowej w Dąbrowicach. Konieczna jest przebudowa SUW w Woli Makowskiej.

Na terenie gminy Maków, w wiejskich jednostkach osadniczych kanalizacja zbiorcza nie występuje. Istnieją indywidualne rozwiązania przyobiektove, oparte o zbiorniki bezodpływowe, z których ścieki usuwane są okresowo przez tabor asenizacyjny do punktów zlewnych oczyszczalni ścieków.

INFRASTRUKTURA ZWIĄZANA Z GOSPODARKĄ ODPADAMI¹⁴

Gmina Maków we właściwy sposób wdrożyła nowy system gospodarowania odpadami komunalnymi. Systemem zostali objęci niemal wszyscy mieszkańcy gminy. W roku 2019 Gmina Maków osiągnęła wymagane prawem poziomy recyklingu. Powyższe wyniki są najlepszym dowodem na to, że system gospodarowania odpadami komunalnymi przyjęty przez Gminę Maków przynosi zamierzone efekty. Opłaty wnoszone przez właścicieli nieruchomości nie pokrywają wydatków związanych z funkcjonowaniem gminnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi. Obowiązek uwzględniania w deklaracjach osób zamieszkujących nieruchomość a nie zameldowanych, utrudnia kontrolę wywiązania się właścicieli nieruchomości z obowiązku wnoszenia opłat. Zadaniem Gminy Maków jest dalsze uświadamianie mieszkańców gminy w zakresie gospodarki odpadami w celu ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów komunalnych u źródła, mająca na celu korzystny wpływ na gospodarkę odpadami w przyszłych latach.

INFRASTRUKTURA ŁĄCZNOŚCI

Telekomunikacja

Gmina posiada dogodne warunki rozwoju sieci z uwagi na:

- przebieg sieci telekomunikacji międzymiastowej ze stacją łączności w Skierniewicach,
- rozwiniętą sieć kablową opartą o centralę telefoniczną w Skierniewicach,
- stosunkowo gęstą sieć telefoniczną w obszarach zurbanizowanych.

Cały obszar gminy jest w zasięgu cyfrowej telefonii komórkowej różnych systemów.

Dostęp do Internetu

Poniżej przedstawiono mapę obrazującą dostępność sieci internetowej na obszarze gminy Maków. Białe plamy, czyli punkty adresowe, w których nie jest dostępny Internet szerokopasmowy o prędkości powyżej 30 Mb/s, to obszary w szczególności w miejscowościach: Pszczonów, Słomków i Krężce – oznaczone są one na mapie czerwonymi kropkami. Pojedyncze takie lokalizacje występują jednak również w innych miejscowościach gminy. Czarne plamy, czyli obszary na których dostępność wynosi 100 Mb/s to zdecydowana większość miejscowości – punkty oznaczone czarnymi kropkami.

¹⁴ Roczna analiza systemu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Maków (listopad 2020 r.)

Rysunek 7 Szerokopasmowy dostęp do Internetu w gminie Maków – wg stanu na dzień 31.12.2019 r.





MAKÓW

Kod TERC: 1015062

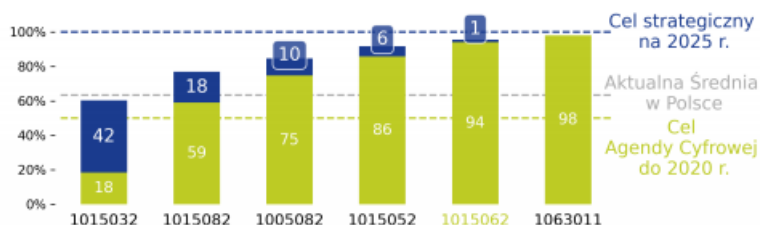
Miejsce w rankingu gmin wiejskich: 44

Liczba przedsiębiorców telekomunikacyjnych: 12

Dostępność sieci

- Białe plamy
- Czarne plamy 30 Mb/s
- Czarne plamy 100 Mb/s

Penetracja lokalowa 100 Mb/s aktualna i po realizacji POPC na tle sąsiednich gmin



Inwestycje POPC

- do 31.12.2020 r.
- do 31.12.2021 r.
- do 31.12.2022 r.
- do 31.12.2023 r.

Inwestycje przedsiębiorców

- ze środków własnych

Źródło: mapbook.uke.gov.pl

2.2.2. Własność nieruchomości

Gmina Maków jest właścicielem wszystkich obiektów użyteczności publicznej, gdzie prowadzi działalność publiczną. Na dzień 31 grudnia 2019 r. Gmina Maków była właścicielem gruntów o powierzchni 185,492 ha (1 850 492 m²) o łącznej wartości 13 846 793,17 zł.¹⁵

2.2.3. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego

„Do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru zabytków, a także jego nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna (art. 8, 9 pkt. 1, 2).”¹⁶ Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków - stan na 31 stycznia 2021 r.:¹⁷

– Maków

- kościół par. pw. św. Wojciecha, 2 poł. XVIII, nr rej.: 241-XII-2 z 8.04.1950 oraz 279 z 29.12.1967
- cmentarz kościelny, nr rej.: 980/A z 16.11.1994
- pałacyk łowczego, 1820-30, nr rej.: 987/A z 13.02.1995
- ogrodzenie, nr rej.: j.w.

– Pszczonów

- kościół par. pw. Wszystkich Świętych, XVI-XIX, nr rej.: 893 z 29.12.1967

¹⁵ Raport o stanie Gminy Maków za rok 2019

¹⁶ Narodowy Instytut Dziedzictwa www.nid.pl

¹⁷ Ibidem

- cmentarz kościelny, nr rej.: 992/A z 1.03.1995
- Zwierzyniec
 - mogiła zbiorowa z II wojny światowej, nr rej.: 924 z 21.12.1992

Obiekty są w średnim stanie technicznym i wymagają prac remontowych lub modernizacyjnych.

2.2.4. Uwarunkowania ochrony środowiska

Jak podaje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Maków:

„Jednym z warunków osiągnięcia i utrzymania zrównoważonego rozwoju gminy jest ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego. W obszarze gminy ochrona dotyczy w szczególności następujących elementów:

- czystości powietrza atmosferycznego,
- wód powierzchniowych i wód podziemnych,
- użytków rolnych klasy III do IV,
- użytków leśnych,
- walorów przyrodniczo-krajobrazowych obszaru gminy.

Określając politykę przestrzennego rozwoju poszczególnych obszarów gminy, zobrazowaną strukturą przestrzenną uwzględniono następujące cele i kierunki dotyczące ochrony środowiska:

- promowanie niewęglowych źródeł ciepła, z docelowym zgazyfikowaniem obszaru gminy,
- oddalanie zabudowy mieszkaniowej w pasach stycznych z drogami o znacznym natężeniu ruchu oraz liniami kolejowymi,
- realizację systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków w obszarach zabudowy nierolniczej,
- w obszarach gruntów rolnych klasy II do III - ograniczenie rozwoju terenów budowlanych do wyznaczonych przyulicznych pasm zabudowy o głębokości nie przekraczającej 80m od linii rozgraniczającej drogi (za wyjątkiem obszarów, gdzie z potrzeby ochrony środowiska zamieszkania będzie wynikać inne usytuowanie zabudowy) oraz zakaz realizacji zabudowy nierolniczej w obszarach wytypowanych jako rolnicza przestrzeń produkcyjna,
- zalesianie gruntów rolnych nie dających pozytywnych efektów ekonomicznych gospodarowania,
- utrzymanie użytkowania leśnego w granicach wykształconych dużych kompleksów leśnych,
- ochronę przed intensyfikowaniem zabudowy w obszarach południowo-zachodnich gminy i wprowadzanie tam form zagospodarowania nie uciążliwych lub mniej uciążliwych dla środowiska przyrodniczego (obszary R2 i R3); ograniczenia te wynikają przede wszystkim z potrzeby ochrony obszaru zasilania czwartorzędowego zbiornika wód podziemnych, w granicach (przybliżonych) projektowanego OWO -obszaru wysokiej ochrony wód podziemnych, także ochrony licznych w tej części gminy, obszarów źródłiskowych,

- zachowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych w obszarach, dla których ustanowiono już prawną ochronę w trybie przepisów ustawy o ochronie przyrody, tj. rezerwatu „Źródła Borówki”, rezerwatu „Uroczysko Bażantarnia”, Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego „Zwierzyniec Królewski”; obowiązują warunki ochrony ustanowione aktami prawnymi o ustanowieniu prawnej ochrony, odpowiednio -zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 3 marca 1989 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Monitor Polski Nr 9 poz.77), zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 12 października 1982 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Monitor Polski Nr 25 póź. 234) i rozporządzeniem Nr 22 Wojewody Skierniewickiego z dnia 23 września 1994 r. w sprawie wyznaczenia Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego „Zwierzyniec Królewski” (Dz. Urz. Województwa Skierniewickiego Nr 13 póź. 111),
- budowa małych zbiorników wodnych z wykorzystaniem możliwości retencjonowania wód rzek: Uchanki, Ruczaju, Borówki i Pisi-Zwierzynki (po szczegółowym rozpoznaniu takich możliwości).”

2.3. Sfera społeczna

2.3.1. Sytuacja demograficzna i społeczna na danym obszarze

Gmina Maków należy do województwa łódzkiego, powiatu skierniewickiego, zamieszkuje ją około 16% ludności powiatu, stanowi ona około 11% powierzchni powiatu.

Gmina Maków jest największą gminą wiejską powiatu skierniewickiego pod względem liczby ludności w 2019 roku (ostatnie dane GUS).

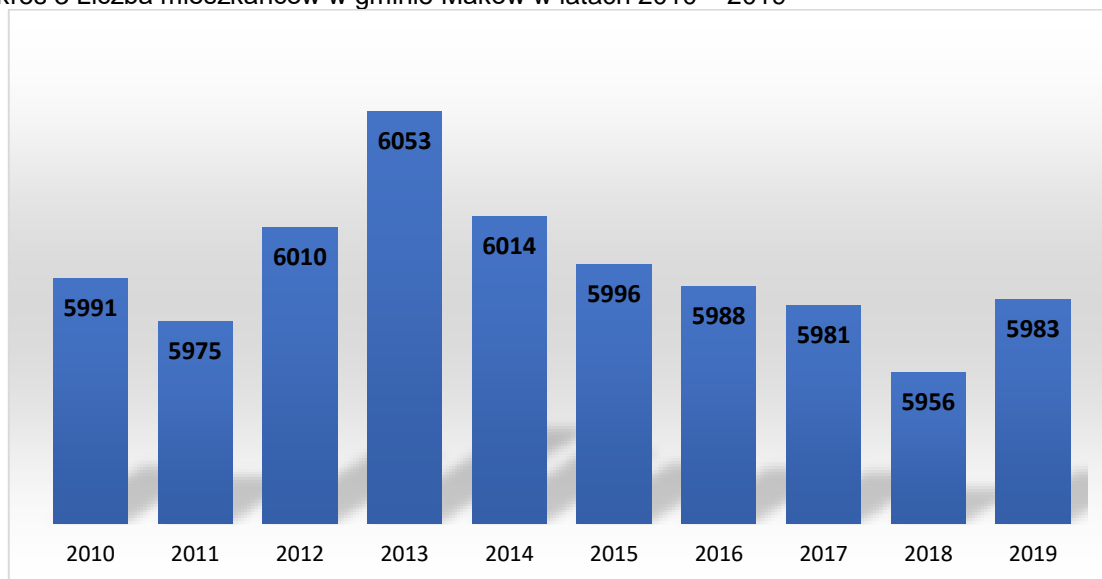
Zgodnie z danymi GUS na dzień 31.12.2019 r. liczba ludności na obszarze gminy Maków wyniosła 5 983 osoby. W latach 2010 - 2019 obserwujemy zmniejszenie się liczby ludności ogółem o 8 osób. Dotyczy ono głównie mężczyzn (- 34 osoby). W roku 2019 kobiety stanowiły 50,66% ogółu ludności.

Tabela 4 Ludność faktycznie zamieszkała na obszarze gminy Maków w latach 2010 - 2019

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem	5991	5975	6010	6053	6014	5996	5988	5981	5956	5983
mężczyźni	3005	2994	3027	3050	3031	3025	3022	3016	3006	3031
kobiety	2986	2981	2983	3003	2983	2971	2966	2965	2950	2952

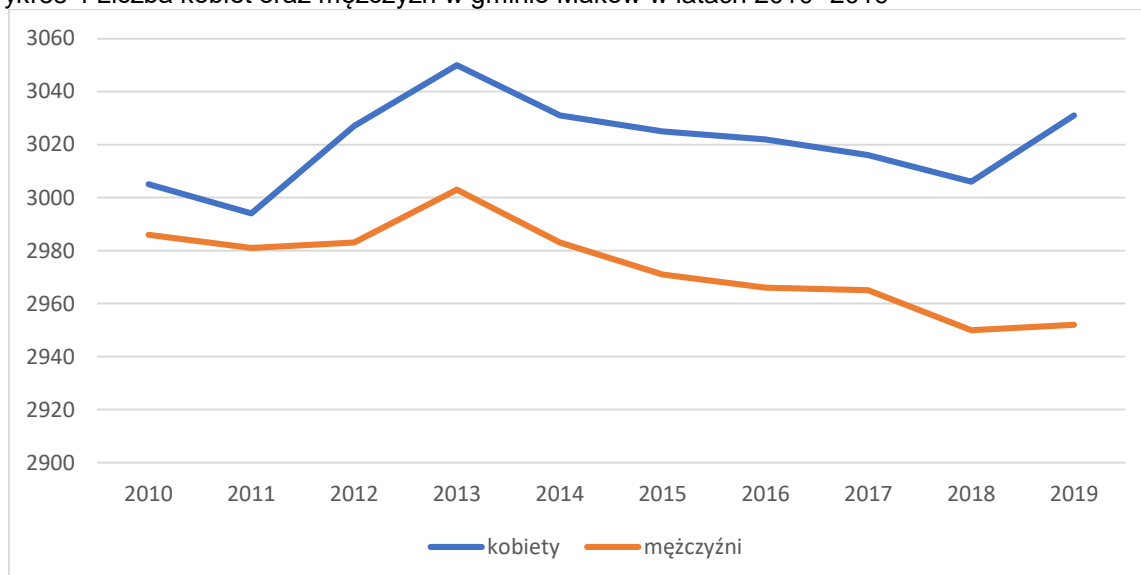
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wykres 3 Liczba mieszkańców w gminie Maków w latach 2010 – 2019



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wykres 4 Liczba kobiet oraz mężczyzn w gminie Maków w latach 2010 -2019



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W analizowanych latach zauważalne są wahania w liczbie mieszkańców gminy. W latach 2011 – 2013 liczba mieszkańców wzrastała, natomiast od 2013 roku zmniejsza się. W badanym okresie 2010 - 2019 liczbę mieszkańców gminy charakteryzuje jednak trend malejący. Najmniej ludności w gminie odnotowano w roku 2018 (5 956 osób). W roku 2019 w porównaniu do roku 2018 zauważalny jest wzrost o (+ 27 osób)

Dane demograficzne gminy Maków wyglądają optymistycznie na tle innych porównywanych gmin wiejskich.

Tabela 5 Dynamika liczby ludności w latach 2010 - 2019 - analiza porównawcza

Stan ludności na dzień 31 XII										
Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bolimów	4 089	4 091	4 114	4 044	4 042	4 045	4 064	4 054	4 031	4 021
Głuchów	5 946	5 926	5 921	5 910	5 875	5 842	5 829	5 813	5 760	5 724
Godzianów	2 644	2 636	2 625	2 613	2 616	2 595	2 611	2 631	2 654	2 644
Kowiesy	2 978	2 984	2 993	3 012	2 983	2 937	2 900	2 908	2 914	2 909
Lipce Reymontowskie	3 323	3 327	3 303	3 289	3 285	3 293	3 295	3 298	3 294	3 301
Maków	5 991	5 975	6 010	6 053	6 014	5 996	5 988	5 981	5 956	5 983
Nowy Kawęczyn	3 363	3 336	3 340	3 354	3 364	3 375	3 369	3 382	3 383	3 370
Skierniewice	7 243	7 265	7 290	7 305	7 324	7 392	7 484	7 506	7 574	7 609
Słupia	2 699	2 694	2 717	2 712	2 695	2 702	2 658	2 651	2 629	2 613
Powiat skierniewicki	38 276	38 234	38 313	38 292	38 198	38 177	38 198	38 224	38 195	38 174
Łyszkowice	6 807	6 803	6 791	6 767	6 751	6 727	6 705	6 690	6 693	6 693
Powiat łowicki	81 241	80 996	80 679	80 329	79 951	79 631	79 340	78 994	78 616	78 099
województwo łódzkie	2 542	2 533	2 524	2 513	2 504	2 493	2 485	2 476	2 466	2 454
	436	681	651	093	136	603	323	315	322	779

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W większości analizowanych jednostek terytorialnych odnotowano zmniejszenie się liczby ludności w roku 2019 w stosunku do roku 2010. W gminie Maków liczba ludności zmniejszyła się o 8 osób i była to najniższa wartość ujemna wśród badanych JST. Największy spadek liczby ludności w ciągu 10 lat odnotowano w gminie wiejskiej Głuchów (- 222 osoby).

Spadek ten w poszczególnych gminach wynosi:

- Gmina Bolimów (minus) – 68 osób
- Gmina Głuchów (minus) – **222** osoby
- Gmina Kowiesy (minus) – 69 osób
- Gmina Lipce Reymontowskie (minus) – 22 osoby
- Gmina Maków (minus) – 8 osób
- Gmina Słupia (minus) – 86 osób
- Gmina Łyszkowice (minus) – 114 osób

Zwiększenie się wartości badanej cechy nastąpiło tylko w 2 jednostkach:

- gmina wiejska Skierniewice (+366 osób)
- gmina wiejska Nowy Kawęczyn (+ 7osób)

Liczba ludności w gminie Godzianów po 10 latach nie uległa zmianie.

W tym samym czasie w powiecie skierniewickim liczba mieszkańców zmniejszyła się o 102 osoby, w powiecie łowickim o 3142 osoby, a w województwie łódzkim o 87 657 osób. Powyższe dane wskazują, że w ciągu kilku ostatnich lat populacja województwa łódzkiego maleje.

Na zmianę liczby mieszkańców wpływ mają wysokość przyrostu naturalnego (różnica między liczbą urodzeń i zgonów) oraz saldo migracji (różnica między napływem ludności na dany teren i odpływem z niego). W latach poddanych analizie, przyrost naturalny w gminie Maków był ujemny, za wyjątkiem roku 2019, kiedy liczba urodzeń żywych przewyższyła liczbę zgonów.

Tabela 6 Przyrost naturalny, urodzenia, zgony na terenie gminy Maków (stan w dniu 31XII) w latach 2010 – 2019

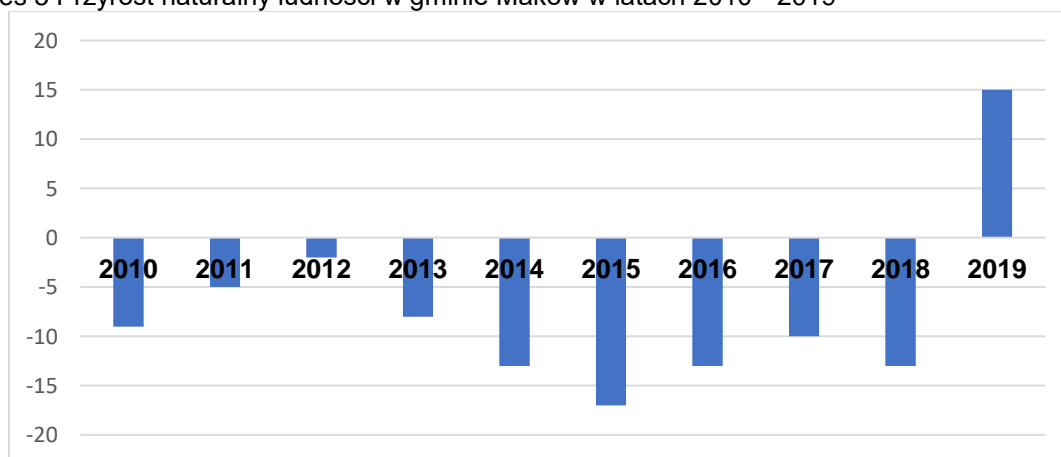
Ruch naturalny (osoba)	Lata									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Urodzenia żywe ogółem	66	63	75	66	65	72	67	57	61	66
Urodzenia żywe mężczyźni	38	30	34	40	34	46	34	29	32	27
Urodzenia żywe kobiety	28	33	41	26	31	26	33	28	29	39
Zgony ogółem	75	68	77	74	78	89	80	67	74	51
Zgony mężczyźni	46	36	44	43	44	53	46	38	45	28
Zgony kobiety	29	32	33	31	34	36	34	29	29	23
Przyrost naturalny ogółem	-9	-5	-2	-8	-13	-17	-13	-10	-13	15
Przyrost naturalny mężczyźni	-8	-6	-10	-3	-10	-7	-12	-9	-13	-1
Przyrost naturalny kobiety	-1	1	8	-5	-3	-10	-1	-1	0	16

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Urodzenia są kluczowym czynnikiem wpływającym na strukturę ludności.

Według danych GUS w gminie Maków w 2019 roku odnotowano 66 żywych urodzeń, w tym 39 kobiet i 27 mężczyzn. Na terenie gminy w roku 2019 odnotowano więcej urodzeń żywych niż zgonów (51 osoby), zatem przyrost naturalny jest dodatni (+15 osób). W poprzednich latach odnotowano ujemny przyrost naturalny w gminie z najniższą wartością w 2015 roku tj. - 17 osób.

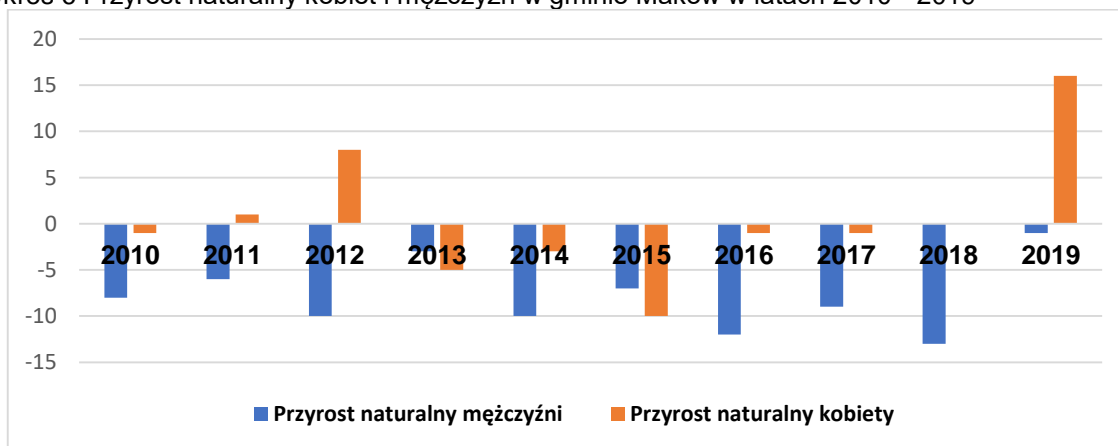
Wykres 5 Przyrost naturalny ludności w gminie Maków w latach 2010 - 2019



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Warto zwrócić uwagę, iż przyrost naturalny w gminie Maków wśród kobiet jest zdecydowanie wyższy niż wśród mężczyzn i przyjmuje wartości dodatnie w latach 2011 - 2012, a w roku 2019 wynosi on (+16). W latach poddanych analizie wśród mężczyzn nie odnotowano dodatniej wartości wskaźnika.

Wykres 6 Przyrost naturalny kobiet i mężczyzn w gminie Maków w latach 2010 - 2019



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Pomimo braku danych GUS dotyczących liczby zgonów za rok 2020, w obecnej sytuacji epidemiologicznej odnotowuje się wzrost umieralności z powodu zakażenia ludzi wirusem SARS-Covid 19. Spada również liczba porodów na terenie całej Polski.

Tabela 7 Przyrost naturalny w gminach sąsiadujących, gminach powiatu skierniewickiego oraz w województwie łódzkim w latach 2010 – 2019 – analiza porównawcza

Przyrost naturalny										
Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bolimów	-6	-1	-8	-37	2	-8	-6	-6	-18	-15
Głuchów	-20	-8	3	-21	-15	-3	-19	-24	-16	-24
Godzianów	-19	-10	6	-12	2	-4	-1	7	7	-1
Kowiesy	7	-19	0	-8	-1	-27	-19	-1	-13	-3
Lipce Reymontowskie	-9	-2	-4	0	-10	-2	0	-5	-17	15
Maków	-9	-5	-2	-8	-13	-17	-13	-10	-13	15
Nowy Kawęczyn	-13	-37	-13	-10	-15	-14	-24	-7	-3	-13
Skierniewice	16	2	-18	-2	-11	3	-10	-7	-20	-13
Słupia	7	-7	7	-2	5	-12	-19	3	2	-6
Powiat skierniewicki	-46	-87	-29	-100	-56	-84	-111	-50	-91	-45
Łyszkowice	-1	-17	-10	-7	-22	-14	-23	-20	-18	-18
Powiat łowicki	-133	-166	-275	-190	-189	-248	-148	-220	-253	-341
województwo łódzkie	-5 695	-6 864	-7 501	-8 831	-7 023	-9 012	-7 419	-7 390	-8 572	-8 965

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W analizie porównawczej w latach 2010 – 2019 przyrost naturalny był przeważnie ujemny we wszystkich jednostkach samorządu terytorialnego. Rosnący ujemny przyrost naturalny w województwie łódzkim na przestrzeni badanych lat pokazuje skalę problemu w regionie.

W tabeli powyżej kolorem pomarańczowym oznaczono najwyższą wartość dodatnią wśród jednostek samorządu terytorialnego, natomiast kolorem niebieskim, najniższe ujemne wartości przyrostu naturalnego. Najwyższą wartość w ciągu 10 badanych lat odnotowano w gminie wiejskiej Skierniewice (+16 osób), natomiast najniższe wartości przyrostu naturalnego odnotowują gminy Bolimów oraz Nowy Kawęczyn (-37 osób).

Gmina Maków oraz Lipce Reymontowskie jako jedyne wśród badanych jednostek samorządu terytorialnego w 2019 roku odnotowują dodatni przyrost naturalny na poziomie 15 osób. Poprzednie lata w tych gminach to ujemny przyrost naturalny, tak jak w większości gmin poddanych analizie porównawczej.

Czułym miernikiem zmian sytuacji społeczno-gospodarczej jest migracja. Ludzie osiedlają się na terenach, których perspektywy rozwojowe postrzegają z optymizmem, natomiast spontaniczna emigracja z danego terenu jest zawsze sygnałem zagrożenia zapaścią rozwojową.

Migracje ludności są bardzo istotnym czynnikiem wpływającym na liczbę i strukturę ludności danego regionu. „Migracjami (lub wędrówkami) ludności nazywamy całokształt przemieszczeń prowadzących do stałej lub okresowej zmiany miejsca zamieszkania osób. Migracje uważa się za najważniejszy przejaw przestrzennej mobilności ludności”.¹⁸

Tabela 8 Migracje wewnętrzne i zagraniczne w gminie Maków w latach 2010 - 2019

Migracje wewnętrzne i zagraniczne w gminie Maków										
Migracje na pobyt stały	Lata									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Zameldowania ogółem	62	40	85	77	52	bd*	43	36	51	63
Zameldowania w ruchu wew. ogółem	62	40	85	77	52	64	39	35	51	62
Zameldowania z zagranicy ogółem	0	0	0	0	0	bd*	4	1	0	1
Wymeldowania ogółem	46	51	31	47	61	0	47	40	55	51
Wymeldowania w ruchu wew.	46	51	31	47	61	52	47	40	55	51
Wymeldowania za granicę	0	0	0	0	0	bd*	0	0	0	0
Saldo migracji ogółem	16	-11	54	30	-9	12	-4	-4	-4	12
Saldo migracji wewnętrznych	16	-11	54	30	-9	12	-8	-5	-4	11
Saldo migracji zagranicznych	0	0	0	0	0	bd*	4	1	0	1

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

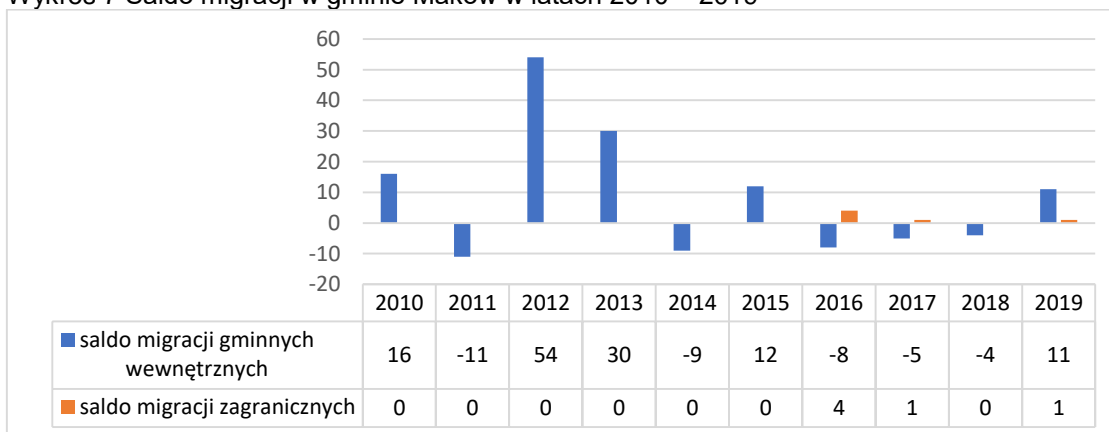
bd* – brak danych

W gminie Maków w 2019 roku saldo migracji (ogółem) wyniosło + 12 osób. Liczba osób zameldowanych w roku 2019 ogółem to 63 osoby, natomiast wymeldowanych to 51 osób. Zmiany miejsca zamieszkania występują głównie w obrębie kraju, regionu. Najwięcej osób wyprowadziło się z terenu gminy w roku 2014, aż 61 osób. Wymeldowania w ruchu wewnętrznym w gminie w ostatnich latach, występują na podobnym poziomie. Według danych GUS wymeldowania za granicę w całym badanym okresie są na poziomie 0 (za wyjątkiem 2015 roku - brak dostępnych danych).

Najwięcej osób zameldowano w gminie w roku 2012 (aż 85), odnotowano również w tymże roku stosunkowo niewiele wymeldowań (-31), przekłada się to na poziom salda migracji, które w tymże roku jest najwyższe w gminie i wynosi (+ 54) osoby.

¹⁸ Definicja zaczerpnięta z „Materiałów dydaktycznych Zakładu Demografii i Gerontologii Społecznej UŁ” www.demografia.uni.lodz.pl

Wykres 7 Saldo migracji w gminie Maków w latach 2010 – 2019



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)
bd* – brak danych

Wartość salda migracji wewnętrznych w analizowanych latach w większości osiągała różne wartości. Największy spadek salda odnotowano w roku 2011 (-11), a wzrost w roku 2012 (+54). Należy jednak zauważyć, iż bilans salda migracji wewnętrznych na przestrzeni analizowanych lat jest dodatni i wynosi (+86) mieszkańców. Wartość salda migracji zagranicznych w analizowanym okresie przyjmowała wartości dodatnie lub zerowe. Wskazane poniżej wartości opisujące ruch migracyjny pokazują, że w ciągu ostatnich lat więcej ludzi zdecydowało się na zamieszkanie w gminie Maków, niż zdecydowało się na jej opuszczenie.

Tabela 9 Saldo migracji ogółem w gminie Maków, gminach ościennych, powiecie skierniewickim i łowickim oraz województwie łódzkim w latach 2010 – 2019 – analiza porównawcza

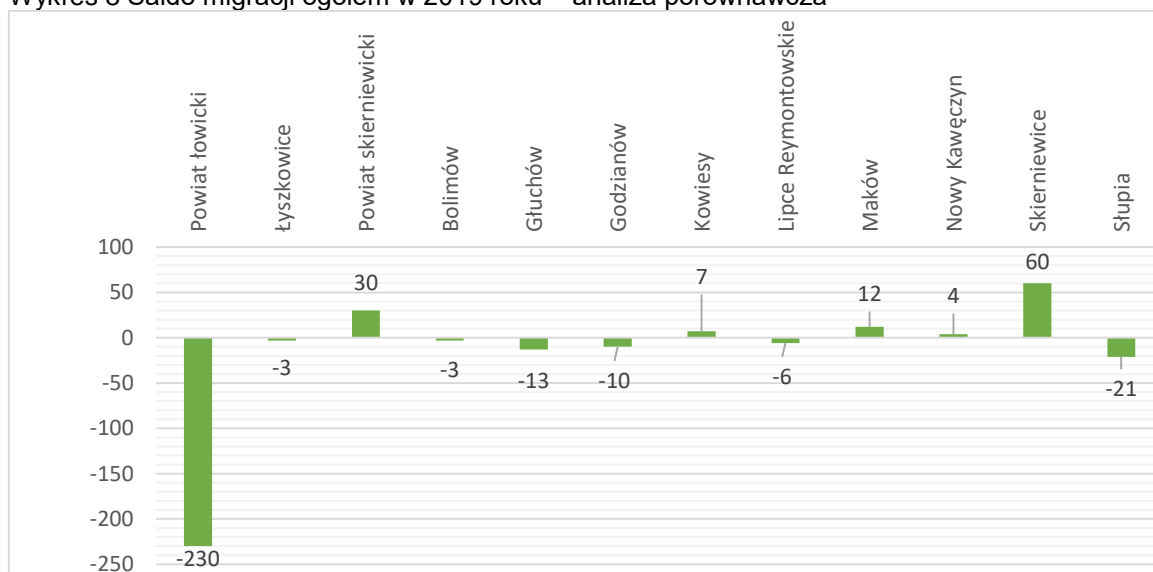
Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Powiat łowicki	-140	-79	-168	-169	-172	bd*	-167	-184	-157	-230
Łyszkowice	-19	13	-12	-2	-3	bd	1	3	22	-3
Powiat skierniewicki	81	45	40	41	-20	bd	46	44	24	30
Bolimów	-13	3	2	-21	2	bd	12	-4	-7	-3
Głuchów	-3	-12	-20	-12	-21	bd	-26	-11	-34	-13
Godzianów	-6	2	-29	-5	-13	bd	15	8	7	-10
Kowiesy	-6	25	9	18	-16	bd	-14	6	16	7
Lipce Reymontowskie	8	6	-11	-9	7	bd	-6	-7	2	-6
Maków	16	-11	54	30	-9	bd	-4	-4	-4	12
Nowy Kawęczyn	45	10	14	9	36	bd	20	27	2	4
Skierniewice	58	20	16	29	18	bd	70	36	64	60
Słupia	-18	2	5	2	-24	bd	-21	-7	-22	-21
województwo łódzkie	-1 780	-1 891	-1 828	-2 678	-2 045	bd	-1 417	-1 789	-1 859	-2 510

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne), bd* – brak danych

Wskaźnik salda migracji dla powiatu łowickiego i województwa nie napawa optymizmem, gdyż w latach poddanych analizie przyjmuje wartości ujemne. Inaczej przedstawia się sytuacja w powiecie skierniewickim gdzie na przestrzeni badanych lat tylko w 2014 roku saldo migracji ogółem było ujemne i wyniosło (-20), w pozostałych latach, dla których są dostępne dane przyjmuje ono wartości dodatnie. W ramach badanych gmin wskaźnik salda migracji kształtuje się różnie, przyjmując wartości od (-34) do (+70). Wśród badanych gmin zauważalny jest stały napływ mieszkańców do gminy Skierniewice oraz Nowy Kawęczyn. Gminą w której tendencja ta jest odwrotna, czyli co roku odnotowujemy odpływ mieszkańców jest gmina Głuchów.

W roku 2019 wartość wskaźnika salda migracji ogółem w otoczeniu gminy Maków kształtowała się następująco:

Wykres 8 Saldo migracji ogółem w 2019 roku – analiza porównawcza



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne),

W roku 2019 najwyższą dodatnią wartość salda migracji odnotowano w gminie wiejskiej Skierniewice, znacząco odbiegała ona od pozostałych jednostek (+60). Wartość najniższą odnotowano dla gminy Słupia (-21). Widoczna jest różnica w wartości wskaźnika dla powiatu łowickiego (- 230) oraz powiatu skierniewickiego (+30). Saldo migracji dla gminy Maków, w roku 2019 wyniosło 12 osób i jest to jeden z wyższych wskaźników wśród analizowanych gmin zaraz po gminie wiejskiej Skierniewice.

Istnieje kilka czynników determinujących ruch migracyjny społeczeństwa, zalicza się do nich:¹⁹

- czynniki demograficzne, takie jak wiek, płeć i stan cywilny
- czynniki pozademograficzne: ekonomiczne, polityczne, etniczne, społeczne i kulturowe.

W strukturze wieku ludności można wyróżnić trzy podstawowe kategorie, które są istotne z punktu widzenia rynku pracy i zasobów siły roboczej:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. w wieku od 0 do 17 lat,
- ludność w wieku produkcyjnym, w tym: kobiety od 18 do 59 lat, a mężczyźni od 15 do 64 lat,
- ludność w wieku poprodukcyjnym, w tym: kobiety od 60 lat i więcej, a mężczyźni od 65 lat i więcej.

Osoby w wieku produkcyjnym dzielimy na dwie kategorie: osoby mobilne oraz osoby niemobilne.

Osoby mobilne charakteryzują się gotowością do podjęcia zmian w swoim życiu zawodowym, zmianą pracy, stanowiska pracy, chęcią przekwalifikowania się, nabycia nowych umiejętności.

Osoby znajdujące się w przedziale wiekowym produkcyjnym niemobilnym to osoby, które nie wykazują chęci do zmiany pracy, stanowiska pracy, nie są zainteresowane zdobyciem nowych kwalifikacji zawodowych.

¹⁹ „Materiały dydaktyczne Zakładu Demografii i Gerontologii Społecznej UŁ” ww.demografia.uni.lodz.pl

W gminie Maków osoby w wieku produkcyjnym mobilnym w 2019 roku stanowiły 62% ogółu osób w wieku produkcyjnym.

Tabela 10 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminie Maków w latach 2010 – 2019

Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku (stan w dniu 31XII)										
Ludność w wieku:	Lata									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Przedprodukcyjnym ogółem (17 lat i mniej)	1 203	1 175	1 190	1 168	1 144	1 144	1 157	1 144	1 140	1 148
Produkcyjnym ogółem	3 651	3 651	3 666	3 711	3 694	3 685	3 661	3 646	3 615	3 614
Produkcyjnym mobilnym	2 328	2 311	2 326	2 374	2 354	2 328	2 309	2 309	2 266	2 242
Produkcyjnym niemobilnym	1 323	1 340	1 340	1 337	1 340	1 357	1 352	1 337	1 349	1 372
Poprodukcyjnym ogółem	1 137	1 149	1 154	1 174	1 176	1 167	1 170	1 191	1 201	1 221

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Z powyższych danych wynika, że w latach 2010 - 2019 w gminie Maków obserwujemy:

- Zmniejszenie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym o 55 osób,
- Zmniejszenie się liczby ludności w wieku produkcyjnym o 37 osób,
- Zwiększenie się liczby ludności w wieku poprodukcyjnym o 84 osób.

Zmiany w strukturze wieku ludności (zmniejszanie się liczby dzieci i młodzieży) oraz spadek liczby zawieranych małżeństw dają podstawy do twierdzenia, że proces ten będzie postępował. Problem dotyczy większości gmin w Polsce.

Proporcje ekonomicznych grup wieku w gminach sąsiadujących oraz gminach powiatu skierniewickiego kształtują się następująco:

Tabela 11 Ludność wg ekonomicznych grup wieku na dzień 31 grudnia 2019 r. – analiza porównawcza

jednostka terytorialna	ogółem	w wieku przedprodukcyjnym		w wieku produkcyjnym		w wieku poprodukcyjnym	
		liczba	udział %	liczba	udział %	Liczba	udział %
Bolimów	4 021	758	18,85%	2 377	59,12%	886	22,03%
Głuchów	5 724	1 112	19,43%	3 389	59,21%	1 223	21,36%
Godzianów	2 644	529	20,01%	1 591	60,17%	524	19,82%
Kowiesy	2 909	522	17,94%	1 749	60,12%	638	21,94%
Lipce Reymontowskie	3 301	636	19,27%	1 933	58,56%	732	22,17%
Maków	5 983	1 148	19,19%	3 614	60,40%	1 221	20,41%
Nowy Kawęczyn	3 370	593	17,60%	2 071	61,45%	706	20,95%
Skierniewice	7 609	1 529	20,10%	4 587	60,28%	1 493	19,62%
Słupia	2 613	510	19,52%	1 547	59,20%	556	21,28%
Powiat skierniewicki	38 174	7 337	19,22%	22 858	59,88%	7 979	20,90%
Łyszkowice	6 693	1 263	18,87%	4 109	61,39%	1 321	19,74%
Powiat łowicki	78 099	13 757	17,62%	46 418	59,43%	17 924	22,95%
województwo łódzkie	2 454 779	417 117	16,99%	1 442 226	58,75%	595 436	24,26%

Źródło: GUS (Bank Danych Lokalnych), opracowanie własne

W tabeli powyżej wyłoniono do analizy porównawczej dane wojewódzkie, powiatowe, jednostki samorządu terytorialnego w granicach administracyjnych powiatu skierniewickiego oraz gminy graniczące z gminą Maków. Kolorem pomarańczowym zaznaczono wskaźniki o najwyższych, zaś kolorem niebieskim o najniższych wartościach udziału % ludności w danej grupie wieku.

- Najwyższy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym odnotowano w gminie wiejskiej Skierniewice tj. 20,10%, natomiast najniższy w gminie wiejskiej Nowy Kawęczyn tj. 17,60%.

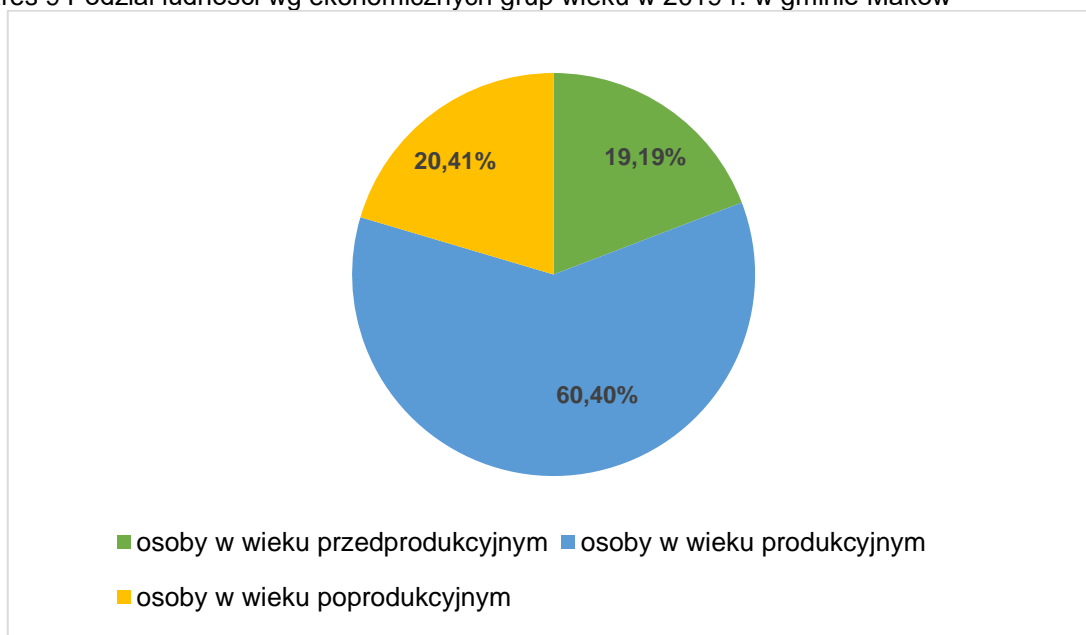
Udział % osób w wieku przedprodukcyjnym w województwie łódzkim ogółem jest niższy od udziału % wszystkich analizowanych jednostek samorządu terytorialnego w tejże kategorii.

- Najwyższy odsetek osób w wieku produkcyjnym przypada gminie wiejskiej Nowy Kawęczyn tj. 61,45% ogółu ludności w gminie, natomiast najniższy w gminie wiejskiej Lipce Reymontowskie tj. 58,56% ogółu ludności.
- Największy udział % osób w wieku poprodukcyjnym wśród jednostek samorządu terytorialnego zaobserwowano w Gminie Lipce Reymontowskie tj. 22,17%, natomiast najniższy przypada gminie wiejskiej Skierniewice tj. 19,62%.
- Województwo łódzkie posiada najwyższy wskaźnik % osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do wybranych jednostek samorządu terytorialnego (24,26%).

W gminie Maków udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w 2019 roku przedstawiał się następująco:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 19,19% ogółu ludności w gminie,
- ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 60,40% ogółu ludności w gminie,
- ludność w wieku poprodukcyjnym stanowiła 20,41% ogółu ludności w gminie.

Wykres 9 Podział ludności wg ekonomicznych grup wieku w 2019 r. w gminie Maków



Źródło: GUS (Bank Danych Lokalnych), opracowanie własne

W gminie Maków w 2019 roku wartość wskaźnika dotyczącego ludności:

- w wieku przedprodukcyjnym była na podobnym poziomie jak w powiecie skierniewickim oraz wyższym niż średnia w województwie łódzkim;
- w wieku produkcyjnym była wyższa od tych dla powiatu skierniewickiego oraz województwa łódzkiego;
- w wieku poprodukcyjnym była niższa niż średnia dla powiatu oraz województwa.

Zależności te przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 12 Porównanie wartości wskaźników wg ekonomicznych grup wieku za 2019 rok dla gminy Maków, powiatu skierniewickiego oraz województwa łódzkiego

Jednostka	Udział % w wieku przedprodukcyjnym	Udział % w wieku produkcyjnym	Udział % w wieku poprodukcyjnym
Gmina Maków	19,19	60,40	20,41
Powiat skierniewicki	19,22	59,88	20,90
Województwo łódzkie	16,99	58,75	24,26

Źródło: GUS (Bank Danych Lokalnych), opracowanie własne

Podsumowanie:

Liczba ludności w latach 2010 - 2019 w gminie Maków nieznacznie maleje (8 osób), sytuacja w województwie łódzkim, powiecie skierniewickim oraz sąsiednich gminach wiejskich wygląda znacznie gorzej, odnotowano spadek liczby mieszkańców. W podziale na płeć w gminie Maków niezmiennie od 10 lat dominują kobiety.

W strukturze ludności wg ekonomicznych grup wieku gminę wyróżnia wysoki udział % osób w wieku produkcyjnym na tle gmin powiatu skierniewickiego. Udziały % w kategorii osób w wieku przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym w gminie są zbliżone do udziału % powiatu.

Przyrost naturalny w gminie Maków w latach 2010 - 2018 jest ujemny. Sytuacja wygląda podobnie w pozostałych analizowanych jednostkach samorządu terytorialnego. Dane z 2019 roku pokazują korzystne zmiany w demografii w gminach Maków oraz Lipce Reymontowskie. Niestety pozostałe gminy powiatu skierniewickiego oraz gminy sąsiadujące nadal odnotowują ujemny przyrost naturalny.

W związku z panującą epidemią w Polsce oraz na świecie, kolejne lata nie zapowiadają się optymistycznie. Rosnąca liczba zgonów, zmniejszająca się liczba narodzin pogłębi trwający już od lat kryzys demograficzny kraju.

Saldo migracji ogółem w gminie Maków w 2019 roku jest dodatnie. Wcześniejsze lata pokazują ujemne wartości przeplatające się z wartościami dodatnimi. Zmiany miejsca zamieszkania, zameldowania odbywały się głównie w ruchu wewnętrznym czyli w obrębie kraju.

Prognozy GUS²⁰ wykonane w 2017 roku (na podstawie danych z lat 2013 – 2014) wskazują, iż liczba ludności zamieszkującej gminę Maków będzie stopniowo wzrastać w kolejnych latach, aż do roku 2030. Są to jednak pewne przypuszczenia, które nie muszą się sprawdzić, w szczególności ze względu na rozpoczętą w 2020 roku pandemię koronawirusa Covid -19. Na uwagę zasługuje jednak fakt, iż dane prognozowane na rok 2019 są niższe od stanu faktycznego zaledwie o 2 osoby. Poniżej zaprezentowano prognozę na lata 2019 – 2030, czyli w czasie obejmującym ostatnie dane dostępne statystycznie, czas obowiązywania przedmiotowej Strategii oraz kilka kolejnych lat.

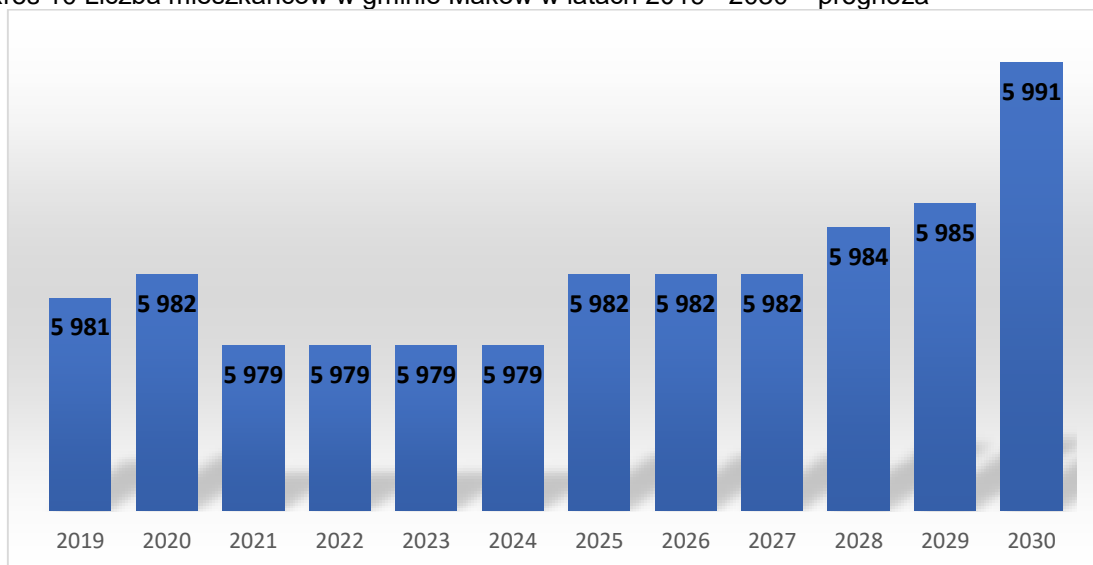
Tabela 13 Prognoza liczby ludności w gminie Maków w latach 2019 - 2030

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
ogółem	5 981	5 982	5 979	5 979	5 979	5 979	5 982	5 982	5 982	5 984	5 985	5 991
mężczyźni	2 961	2 960	2 961	2 964	2 965	2 966	2 971	2 974	2 973	2 974	2 977	2 980
kobiety	3 020	3 022	3 018	3 015	3 014	3 013	3 011	3 008	3 009	3 010	3 008	3 011

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

²⁰ „Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030”. Prognoza ta została opracowana w oparciu o długoterminowe założenia „Prognozy ludności Polski na lata 2014-2050” oraz „Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu na lata 2014-2050.”

Wykres 10 Liczba mieszkańców w gminie Maków w latach 2019 - 2030 – prognoza



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Dokonano analizy porównawczej prognozowanej liczby mieszkańców w latach 2019 - 2030. W żadnej z gmin nie prognozuje się drastycznych zmian w liczbie mieszkańców. Jednak przedstawione prognozy nie napawają optymizmem gdyż, w aż 7 z 10 analizowanych JST zmaleje liczba ludności. Największy spadek spodziewany jest w gminie Godzianów (-4,80%), następnie w gminach: Głuchów (-4,16%), Kowiesy (-3,60%), Słupia (-2,66%), Lipce Reymontowskie (-2,04%), Łyszkowice (-1,70%), Bolimów (1,26%). Wzrost liczby mieszkańców spodziewany jest w gminach: Skierniewice (+4,22%), Nowy Kawęczyn (+3,22%) oraz Maków (+0,17%).

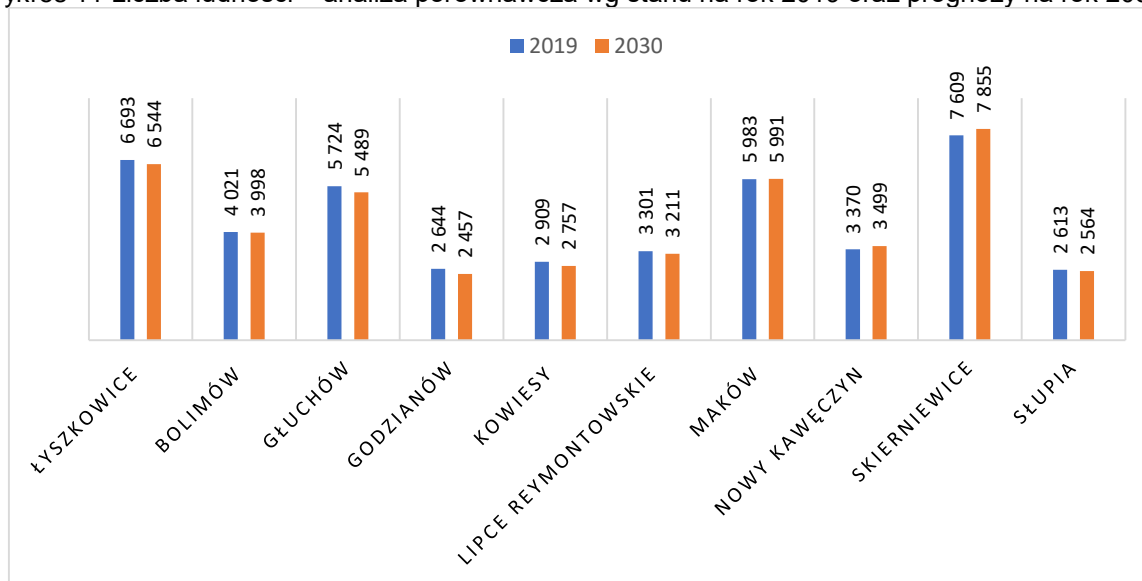
Tabela 14 Prognoza liczby ludności na lata 2019 – 2030 – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
powiat skierniewicki												
Bolimów	4 049	4 044	4 042	4 038	4 032	4 024	4 016	4 010	4 007	4 003	4 001	3 998
Głuchów	5 727	5 696	5 666	5 639	5 616	5 595	5 572	5 550	5 532	5 517	5 504	5 489
Godzianów	2 581	2 571	2 560	2 548	2 537	2 526	2 515	2 504	2 493	2 482	2 469	2 457
Kowiesy	2 860	2 848	2 837	2 828	2 819	2 811	2 804	2 797	2 790	2 779	2 767	2 757
Lipce Reymontowskie	3 278	3 272	3 266	3 262	3 258	3 254	3 250	3 244	3 237	3 230	3 222	3 211
Maków	5 981	5 982	5 979	5 979	5 979	5 979	5 982	5 982	5 982	5 984	5 985	5 991
Nowy Kawęczyn	3 390	3 398	3 407	3 416	3 426	3 439	3 451	3 464	3 474	3 481	3 490	3 499
Skierniewice	7 537	7 557	7 584	7 612	7 646	7 675	7 708	7 739	7 770	7 799	7 826	7 855
Słupia	2 634	2 627	2 621	2 616	2 612	2 606	2 600	2 595	2 589	2 581	2 575	2 564
powiat łowicki												
Łyszkowice	6 657	6 644	6 631	6 620	6 608	6 599	6 590	6 576	6 568	6 560	6 552	6 544

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Dokonano analizy porównawczej dla roku 2019 stan faktyczny i roku 2030 stan prognozowany. Porównanie pokazuje, iż ilość gmin w których prognozowany jest spadek ludności nie zmienia się. Zauważalne są natomiast zmiany procentowe wynikające z porównania ilości mieszkańców prognozowanych ze stanem faktycznym w roku 2019. Według tego porównania liczba mieszkańców gminy Godzianów w 2030 roku zmniejszy się o (-7,07%). Pozostałe wskaźniki nie odbiegają znacząco od przedstawionych powyżej.

Wykres 11 Liczba ludności – analiza porównawcza wg stanu na rok 2019 oraz prognozy na rok 2030



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wnioski z analizy są następujące: polityka społeczna powinna wspierać młodych rodziców, dawać możliwości rozwoju oraz stanowić wsparcie dla potrzebujących. Należy również przyjrzeć się warunkom i jakości życia mieszkańców, możliwości zatrudnienia w gminie, atrakcyjności infrastruktury społecznej i technicznej, które z pewnością mogą zachęcić do pozostania oraz osiedlenia się na obszarze gminy.

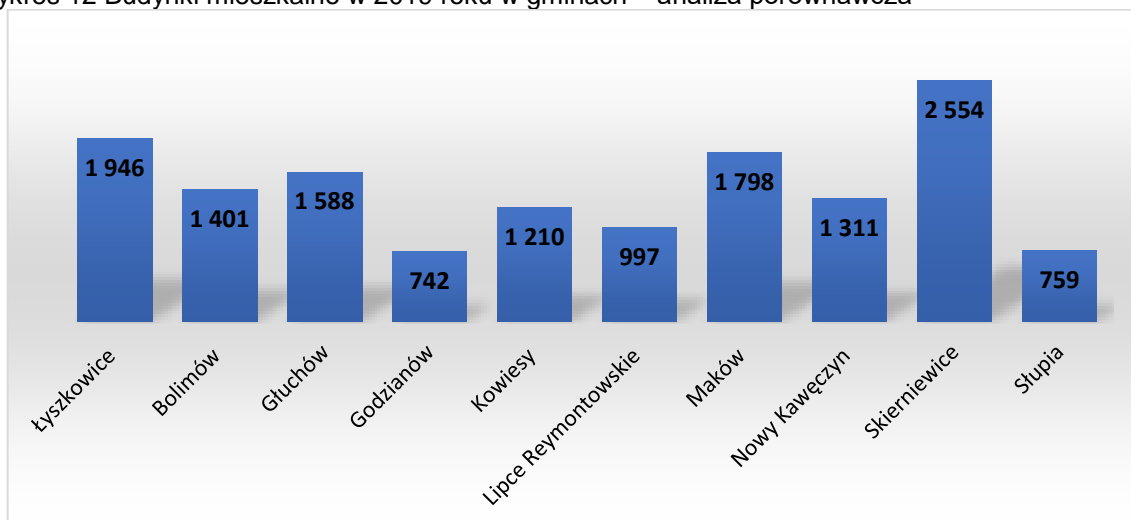
2.3.2. Warunki i jakość życia mieszkańców

Instytucje sprawujące funkcję administracji samorządowej szczebla powiatowego oraz administracji specjalnych dla obszaru gminy Maków znajdują się w Skierniewicach. Podobnie odnosi się to do innych obiektów o funkcjach użyteczności publicznej, w szczególności służby zdrowia, szkolnictwa ponadpodstawowego, kultury, sportu, turystyki i wypoczynku, bankowości, handlu i bezpieczeństwa publicznego.

Główne tworzywo zainwestowanych terenów wsi stanowi zabudowa zagrodowa, choć obecna jest, w stopniu różnym w poszczególnych miejscowościach, zabudowa nierolnicza - głównie siedliska z budynkami mieszkalnymi jednorodziennymi.

Zabudowa mieszkaniowa na terenie gminy Maków to głównie zabudowa zagrodowa i jednorodzinna. W 2019 roku w gminie znajdowało się 1 798 budynków mieszkalnych. W gminach ościennych porównywalna ilość zabudowy mieszkaniowej zlokalizowana była w gminie Głuchów (1 588). Najwięcej budynków mieszkalnych odnotowano w gminie Skierniewice i Łyszkowice.

Wykres 12 Budynki mieszkalne w 2019 roku w gminach – analiza porównawcza



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w gminie Maków wynosiła 94,9 m², natomiast na 1 osobę przypadło 28,6 m². Dla porównania – w powiecie skierniewickim było to odpowiednio 92,3 m² oraz 30,5 m². Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w gminie wynosi 301,5 - jest to jeden z niższych wskaźników spośród analizowanych gmin, w powiecie wynosi 330,0 i jest o ponad 8% wyższy od wskaźnika dla gminy Maków.

W powiecie skierniewickim w porównaniu do powiatu łowickiego odnotowano:

- wyższą przeciętną powierzchnię użytkową 1 mieszkania (+6 m²)
- mniejszą przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania na 1 osobę (-0,5m²)
- mniej mieszkań na 1000 mieszkańców (-28,9)

W porównaniu zaś do danych dla województwa łódzkiego odnotowano:

- większą przeciętną powierzchnię użytkową 1 mieszkania (+22,6 m²)
- większą przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania na 1 osobę (+1,2m²)
- mniej mieszkań na 1000 mieszkańców (-90,5)

Tabela 15 Zasoby mieszkaniowe w 2019 roku – analiza porównawcza

Gmina	Mieszkania	Mieszkania na 1000 mieszkańców	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ²	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę	Przeciętna liczba izb w mieszkaniu	Przeciętna liczba osób na mieszkanie	Budynki mieszkalne
Powiat łowicki	28 028	358,9	86,3	31,0	4,21	2,79	19 885
Łyszkowice	2 154	321,8	94,7	30,5	4,24	3,11	1 946
Powiat skierniewicki	12 597	330,0	92,3	30,5	4,27	3,03	12 360
Bolimów	1 408	350,2	86,3	30,2	4,08	2,86	1 401
Głuchów	1 627	284,2	103,6	29,5	4,45	3,52	1 588
Godzianów	744	281,4	99,7	28,1	4,53	3,55	742
Kowiesy	1 251	430,0	84,8	36,5	3,90	2,33	1 210
Lipce Reymontowskie	1 039	314,8	96,2	30,3	4,54	3,18	997
Maków	1 804	301,5	94,9	28,6	4,57	3,32	1 798
Nowy Kawęczyn	1 406	417,2	80,1	33,4	3,78	2,40	1 311
Skierniewice	2 561	336,6	93,7	31,5	4,31	2,97	2 554
Słupia	757	289,7	91,3	26,5	4,29	3,45	759
województwo łódzkie	1 032 240	420,5	69,7	29,3	3,61	2,38	462 648

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W zasobach mieszkaniowych w gminie Maków przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania w 2019 roku była stosunkowo duża i wynosiła 94,9 m². W porównaniu do innych JST była to jedna z wyższych wartości wskaźnika, a także wyższa od średniej dla powiatu skierniewickiego. Wysoka przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania charakterystyczna jest dla obszarów wiejskich. Im bardziej zurbanizowany teren, tym wskaźnik ten maleje.

W gminie Maków z roku na rok przybywa mieszkań, zwiększa się przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oraz na 1 osobę. Coraz więcej jest również mieszkań wyposażonych w urządzenia techniczno-sanitarne. Wskazują na to dane zawarte w poniższej tabeli.

Tabela 16 Zasoby mieszkaniowe w gminie Maków w latach 2010 – 2019

ZASOBY MIESZKANIOWE		lata									
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mieszkania	mieszk.	1695	1705	1724	1737	1750	1761	1769	1780	1787	1804
Przeciętna powierzchnia użytkowa:											
1 mieszkania	m ²	91,0	91,3	92,0	92,5	92,9	93,3	93,7	94,1	94,5	94,9
na 1 osobę	m ²	25,7	26,1	26,4	26,5	27,0	27,4	27,7	28,0	28,3	28,6
Mieszkania wyposażone w urządzenia techniczno-sanitarne:											
wodociąg	mieszk.	1541	1551	1570	1584	1597	1608	1616	1628	1637	1654
ustęp splukiwany	mieszk.	1430	1440	1459	1474	1487	1499	1508	1520	1529	1546
łazienka	mieszk.	1349	1359	1378	1393	1406	1418	1428	1440	1449	1466
centralne ogrzewanie	mieszk.	1293	1303	1323	1338	1351	1363	1373	1384	1392	1409

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Warunki życia mieszkańców w gminie są dobre, większość mieszkań jest wyposażonych we wskazane instalacje techniczno-sanitarne. Jest to bardzo dobra informacja, ponieważ od ww. instalacji zależy poziom higieny mieszkańców, ich kondycja zdrowotna, ale również stan środowiska naturalnego.

Z roku na rok przybywa mieszkań wyposażonych w urządzenia techniczno-sanitarne oprócz instalacji gazowych z sieci. W 2019 roku w gminie Maków:

- 91,7% mieszkań było podłączonych do sieci wodociągowej,
- 80,3% mieszkań było wyposażonych w łazienkę,
- 78,1% mieszkań miało podłączone centralne ogrzewanie.

Tabela 17 Mieszkania wyposażone w instalacje – w % ogółu mieszkań w 2019 roku w gminie Maków oraz gminach ościennych – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	wodociąg	łazienka	centralne ogrzewanie
Łyszkowice	88,5	75,2	65,3
Bolimów	88,8	72,3	57,5
Głuchów	91,0	81,6	72,6
Godzianów	92,5	81,9	75,5
Kowiesy	76,2	68,7	54,7
Lipce Reymontowskie	94,5	75,0	70,5
Maków	91,7	81,3	78,1
Nowy Kawęczyn	76,5	62,8	52,7
Skierniewice	87,0	78,1	75,1
Słupia	91,8	76,6	76,2
Powiat skierniewicki	87,4	75,6	68,4
województwo łódzkie	89,4	75,2	65,6

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Spośród analizowanych gmin najwięcej mieszkań wyposażonych w wodociąg jest w gminie Słupia, gmina Godzianów jest gminą w której najwięcej mieszkań jest wyposażonych w łazienkę, a najwięcej

mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie znajduje się w gminie Maków. Warunki życia mieszkańców są dobre, w porównaniu do wymienionych gmin, mieszkania są wyposażone ponad przeciętną we wskazane instalacje techniczno-sanitarne.

Sytuacja mieszkaniowa w gminie Maków systematycznie się polepsza. Liczba mieszkań w gminie przez ostatnie 10 lat wzrosła o 109. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania również rośnie, w 2010 r. wynosiła 91 m², natomiast w 2019 r. – 94,9 m². Mieszkania w gminie Maków zazwyczaj mają ponad 4 pokoje, przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu w 2019 roku wyniosła 4,57. Gmina pod względem przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania zajmuje 4 miejsce w powiecie skierniewickim. W jednym mieszkaniu w 2019 r., średnio mieszkało 3,32 osoby, na 1 osobę przypadało 28,6 m² powierzchni użytkowej.

Według „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Maków na lata 2021 - 2026”, poziom rozwoju infrastruktury technicznej w gminie Maków jest zróżnicowany. Dobrze rozwinięta jest sieć wodociągowa, która ma długość 76,30 km i zaopatruje w wodę 99% mieszkańców. Brak jest sieci kanalizacyjnej i gazowej. Odbiór i unieszkodliwianie ścieków zapewniają przydomowe oczyszczalnie.

W 2019 r. gmina Maków posiadała w swoich zasobach 6 mieszkań komunalnych o łącznej powierzchni 337,52 m² oraz jedno mieszkania socjalne o powierzchni 16,24 m²²¹.

Dostrzegalne są jednak braki w infrastrukturze wodno-ściekowej.

Jakość życia mieszkańców uzależniona jest również od **infrastruktury sportu i rekreacji**, mogą one bowiem służyć wypełnieniu czasu wolnego mieszkańców, w tym głównie dzieci i młodzieży. W Makowie funkcjonuje boisko wielofunkcyjne oraz kompleks boisk sportowych „Orlik”, działają również Uczniowski Klub Sportowy „Makówka” oraz Ludowy Zespół Sportowy „Macovia”. Dane na temat obiektów sportowo-rekreacyjnych w gminie zawiera poniższa tabela.²²

Tabela 18. Sport i rekreacja w 2019 r.

Lp.	rodzaj podmiotu	dane adresowe
1	stadion (boisko, skatepark, bieżnia), orlik, sala gimnastyczna	ul. Akacyjowa 2, 96-124 Maków
2	siłownia zewnętrzna przy Amfiteatrze	Maków
3	siłownia zewnętrzna przy SP	Święte Laski 63, 96-124 Maków
4	sala gimnastyczna, siłownia zewnętrzna	Słomków, ul. Główna 68, 96-124 Maków
5	otwarta strefa aktywności przy SP	Wola Makowska 25B, 96-124 Maków
6	boisko do siatkówki, siłownia zewnętrzna przy OSP	Krężce, ul. Kręta 1, 96-124 Maków
7	siłownia zewnętrzna przy OSP	Jacochów 31, 99-420 Łyszkowice
8	siłownia zewnętrzna	Sielce Lewe 74, 96-124 Maków
9	otwarta strefa aktywności przy SP	Pszczonów 53, 99-420 Łyszkowice

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Maków na lata 2021-2026

Na podstawie opinii uzyskanych w ankietach przeprowadzonych na potrzeby opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych, można stwierdzić, iż docenione zostały podejmowane w gminie działania na rzecz tworzenia, a następnie rozwijania oferty w zakresie sportu i rekreacji, a sama oferta została bardzo wysoko oceniona przez mieszkańców, bowiem prawie 95% uczestników badania uznało ją za dobrą lub dostateczną.

²¹ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Maków na lata 2021-2026

²² Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Maków na lata 2021-2026

Na jakość życia mieszkańców wpływa również **poziom bezpieczeństwa publicznego**.

Zgodnie ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Maków na lata 2021-2026: „Według danych udostępnionych na potrzeby niniejszego dokumentu przez Komendę Miejską Policji w Skierniewicach, na terenie gminy Maków w 2019 r. stwierdzono 91 przestępstw. Do najczęściej popełnianych czynów karalnych należały: kierowanie pojazdami w stanie nietrzeźwości, groźby karalne, kradzież i niealimentacja. Najwięcej sprawców spośród wymienionych przestępstw odnotowano w przedziale wiekowym 51-65 lat (12 osób) oraz 21-30 lat (9 osób). Nieco mniej sprawców odnotowano w przedziale wiekowym 31-40 lat oraz 41-50 lat (po 8 osób), a także 3 osoby w wieku powyżej 65 lat. Pozostali sprawcy nie zostali ustalen. W 2019 r. nie odnotowano przypadków przestępstw z udziałem nieletnich.

Funkcjonariusze Komendy Miejskiej Policji w Skierniewicach przeprowadzali na terenie gminy interwencje domowe. W wyniku podejmowanych działań wprowadzane były procedury „Niebieskie Karty”. W 2017 r. policjanci wszczęli 12 takich procedur, w 2018 r. 8 procedur, a w 2019 r. 6 takich procedur.

Według danych Sądu Rejonowego w Skierniewicach Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej do wykonywania orzeczeń w sprawach rodzinnych i nieletnich prowadził w 2019 r. wobec mieszkańców gminy 5 spraw opiekuńczych (wobec 11 dorosłych i 9 małoletnich), 9 spraw o zastosowanie leczenia odwykowego (wobec 9 osób). Ponadto w latach 2017-2019 do ZKSS SR w Skierniewicach wpłynęło do wykonania 12 dozorów dotyczących 11 osób zamieszkałych na terenie gminy Maków.”

Według ankiety przeprowadzonej na potrzeby opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych, wszyscy ankietowani stwierdzili, że w miejscu zamieszkania czują się bezpiecznie (56,8% ankietowanych) lub raczej bezpiecznie (43,2%).

Ochrona przeciwpożarowa organizowana jest w oparciu o działalność ośmiu jednostek OSP. Wszystkie jednostki są zrzeszone w Oddziale Gminnym Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej. Ogółem w 2019 roku jednostki OSP z terenu gminy Maków włączone do KSRG uczestniczyły w 40 pożarach, 52 miejscowych zagrożeniach i 3 alarmach fałszywych, a jednostki OSP spoza systemu w: 43 pożarach, 58 miejscowych zagrożeniach i 1 alarmie fałszywym.²³

2.3.3. Oświata i edukacja

W gminie Maków funkcjonuje 8 placówek oświatowo-wychowawczych, w tym: żłobek, 1 placówka wychowania przedszkolnego i 6 szkół podstawowych.

Pierwszy żłobek w gminie powstał w wyniku realizacji projektu pn. „Pierwszy żłobek w Gminie Maków”, który jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014 - 2020. Głównym celem projektu jest podjęcie po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka lub utrzymanie zatrudnienia przez 20 osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3 poprzez utworzenie 20 miejsc w

²³ Raport o stanie Gminy Maków za 2019 rok

żłobku w gminie Maków oraz zapewnienie bieżącego funkcjonowania utworzonych miejsc przez 24 miesiące w okresie od 01.01.2021 do 31.12.2022.

W gminie Maków funkcjonuje Gminne Przedszkole w Makowie oraz następujące szkoły podstawowe:

- Szkoła Podstawowa w Makowie im. ks. Jana Twardowskiego
- Szkoła Podstawowa w Dąbrowicach im. Jana Pawła II
- Szkoła Podstawowa im. Bolesława Chrobrego w Pszczonowie
- Szkoła Podstawowa w Słomkowie
- Szkoła Podstawowa w Świętem
- Szkoła Podstawowa im. Księdza Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Woli Makowskiej

Tabela 19 Uczniowie w placówkach oświatowych w gminie Maków w latach 2010 – 2019

Lata	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
szkoły podstawowe ogółem	402	389	388	376	410	431	421	492	567	559
gimnazja dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	283	240	234	217	200	201	189	136	58	-

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W gminie Maków działa 6 szkół podstawowych. Liczba uczniów w szkołach podstawowych w latach 2010 - 2019 wzrosła o 157 osób. Wzrost nie był jednak systematyczny. Najmniej uczniów odnotowujemy w roku 2013 tj. 376 osób. Dane GUS z ostatnich 2 - 3 lat pokazują znaczny wzrost liczby uczniów.

W roku szkolnym 2017/2018 rozpoczęło się wdrażanie nowej reformy oświaty, a wraz z nim proces wygaszania gimnazjów. W związku z tym dane dotyczące liczby dzieci uczęszczających do gimnazjum dostępne są do 2018 roku.

Dane pozyskane z badania ankietowego przeprowadzonego w środowisku lokalnym na potrzeby sporządzenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Maków na lata 2021 - 2026 pozwoliły poznać opinie mieszkańców na temat oferty edukacyjnej, opieki przedszkolnej oraz opieki nad dziećmi do lat 3. „Uczestnicy badania pozytywnie ocenili ofertę edukacyjną szkół w gminie. Według 83,7% ankietowanych jest ona dobra lub dostateczna. Zdaniem zaledwie 2,7% badanych jest ona niedostateczna. Ponad 13% respondentów nie wyraziło opinii w tej sprawie. Ponad 72% respondentów stwierdziło, że opieka przedszkolna zaspokaja potrzeby. Przeciwną opinię wyraziło 8% ankietowanych, a prawie 20% badanych nie było w stanie tej oferty ocenić. 49,6% ankietowanych nie potrafiło wypowiedzieć się w kwestii opieki nad dziećmi do lat 3, 32,4% badanych stwierdziło, że nie dostrzega problemu, ale 18% uznało brak żłobka stanowi dla mieszkańców gminy problem.”²⁴

Według Raportu o stanie gminy Maków za rok 2019: „Na zadania związane z edukacją gminną Maków corocznie otrzymuje subwencje i dotacje z budżetu państwa. Jednak wysokość tych kwot nie pokrywa całkowitych potrzeb. Resztę dokładamy z naszych wspólnych, gminnych pieniędzy.

- a) Wydatki 9 141 319,20,
- b) Subwencja, dotacje 6 559 154,79,
- c) Wkład własny 2 582 164,41.”

²⁴ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Maków na lata 2021-2026

Przedszkola

Na obszarze gminy Maków w latach 2010 - 2019 funkcjonowało 6 placówek wychowania przedszkolnego w tym: 1 przedszkole i 5 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Najwięcej dzieci uczęszczających do przedszkoli (bez specjalnych) odnotowano w roku 2019 tj. 225 osób. Ilość dzieci uczęszczających do przedszkoli oraz oddziałów przedszkolnych przez 10 lat wzrasta, na przestrzeni badanych lat przybyło 37 przedszkolaków.

Tabela 20 Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w gminie Maków w latach 2010 – 2019

Placówki wychowania przedszkolnego	Lata									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Przedszkola bez specjalnych	99	100	99	117	122	124	122	125	121	125
Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych	89	73	93	91	89	74	80	86	90	100
Ogółem dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	188	173	192	208	211	198	202	211	211	225

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Tabela 21 Dzieci w przedszkolach bez specjalnych – analiza porównawcza w latach 2010 - 2019

Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bolimów	74	88	86	111	113	99	98	113	107	106
Głuchów	43	45	50	50	50	40	50	50	47	50
Godzianów	92	95	93	89	88	79	95	83	82	91
Kowiesy	45	48	50	49	41	34	48	47	49	32
Lipce Reymontowskie	118	122	71	73	73	72	75	75	75	75
Maków	99	100	99	117	122	124	122	125	121	125
Nowy Kawęczyn	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skierniewice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Słupia	50	18	13	16	19	7	10	12	10	8
Powiat skierniewicki	476	468	412	456	465	421	450	458	442	455
Łyszkowice	110	124	126	125	125	119	101	93	101	98
Powiat łowicki	1 363	1 447	1 499	1 579	1 552	1 493	1 630	1 750	1 740	1 702

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne) [„-”, brak placówki w gminie]

W badanym okresie liczba dzieci uczęszczających do przedszkola w gminie Maków wzrosła o 26 przedszkolaków. W 2019 roku w analizie porównawczej JST najwięcej dzieci zarejestrowano w gminie Maków. Do gminnego przedszkola w Makowie uczęszczało (wg ostatnich danych) 125 dzieci. Natomiast najmniej dzieci odnotowujemy w gminie Słupia (8 przedszkolaków). W gminie wiejskiej Skierniewice oraz Nowy Kawęczyn występują jedynie oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych.

Tabela 22 Dzieci w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych – analiza porównawcza w latach 2010 - 2019

Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bolimów	24	20	26	33	26	27	40	40	35	37
Głuchów	65	102	83	98	84	82	74	72	81	78
Godzianów	23	19	15	16	10	15	24	21	31	28
Kowiesy	25	40	53	45	50	50	50	50	50	48
Lipce Reymontowskie	0	0	49	45	38	48	63	65	63	63
Maków	89	73	93	91	89	74	80	86	90	100
Nowy Kawęczyn	57	54	61	93	96	83	88	108	141	132
Skierniewice	74	119	111	140	133	83	88	95	86	76
Słupia	30	86	90	88	74	69	83	87	75	69
Powiat skierniewicki	387	513	581	649	600	531	590	624	652	631
Łyszkowice	37	44	47	50	41	64	131	125	136	114
Powiat łowicki	622	793	830	926	844	711	994	951	1 090	1 087

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Dokonano analizy ilości dzieci uczęszczających do oddziałów przedszkolnych w latach 2010 - 2019. Należy zwrócić uwagę na przeważającą ilość przedszkolaków w gminie Nowy Kawęczyn, jest to związane z występowaniem jedynie oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych w tej gminie. Porównując ilość dzieci w oddziałach pozostałych JST powiatu skierniewickiego gmina Maków odnotowuje zdecydowanie najwięcej przedszkolaków uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego. Najmniej dzieci korzystających z pobytu w oddziałach przedszkolnych jest w gminie Godzianów - tylko 28 przedszkolaków.

Sport

Propagowaniu sportu i rozwojowi kultury fizycznej w gminie służą przede wszystkim boiska szkolne i sale gimnastyczne w szkołach. Uczniowie wszystkich placówek mają dostęp do boiska sportowego, a pięć szkół dysponuje salami gimnastycznymi. Gmina Maków przedstawia szeroką ofertę dla osób chcących zająć się sportem i aktywnie spędzać swój wolny czas. W Makowie funkcjonuje boisko wielofunkcyjne oraz kompleks boisk sportowych „Orlik” działają również Uczniowski Klub Sportowy „Makówka” oraz Ludowy Zespół Sportowy „Macovia”, w których swój talent i umiejętności doskonałą zarówno dzieci jak i młodzież czy dorośli, przez co gmina Maków może się poszczycić wieloma osiągnięciami sportowymi zawodników trenujących na jej terenie.

W październiku 2020 roku gmina Maków zakończyła budowę hali sportowej w Makowie. Była to inwestycja wieloletnia dofinansowana z Ministerstwa Sportu i Turystyki w wysokości 4mln zł. W ramach zadania powstał jeden z nowocześniejszych obiektów sportowych w regionie, w skład którego wchodzi pełnowymiarowa płyta boiska, widownia, zaplecza szatniowe dla uczniów i zespołów sportowych, siłownia, sala fitness, sala rekreacyjna, mała sala konferencyjna. Obiekt jest połączony łącznikiem ze szkołą, posiada też duży przestronny taras oraz antresolę. Hala jest wyposażona w nowoczesny sprzęt sportowy. W wyniku realizacji inwestycji w gminie Maków powołano Makowskie Centrum Kultury, które będzie się zajmowało organizacją życia społeczno-kulturalno-sportowego na terenie gminy zgodnie z potrzebami mieszkańców. W chwili obecnej Makowskie Centrum Kultury tworzy budynek Hali Sportowej i Gminna Biblioteka Publiczna w Makowie. Mimo pandemii wirusa COVID – 19, Makowskie Centrum Kultury rozpoczęło działalność na hali sportowej. Zgodnie z obowiązującymi przepisami sanitarnymi na hali odbywają się zajęcia sportowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych²⁵. Dane pozyskane z badania ankietowego przeprowadzonego w środowisku lokalnym na potrzeby sporządzenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Maków na lata 2021-2026 pozwoliły poznać opinie mieszkańców na temat oferty gminy w zakresie sportu i rekreacji w gminie. Mieszkańcy docenili podejmowane w gminie działania na rzecz tworzenia, a następnie rozwijania oferty w zakresie sportu i rekreacji, a sama oferta została przez nich bardzo wysoko oceniona, bowiem prawie 95% uczestników badania uznało ją za dobrą lub dostateczną.

Podsumowanie:

Gmina zмага się od wielu lat z problemami społecznymi i gospodarczymi. Jednakże władze starają się zaspokoić najważniejsze potrzeby uczniów. Wszystkie szkoły funkcjonujące w gminie oferują

²⁵ https://gminamakow.info/images//PDF/GM__nr_4_2020.pdf

zajęcia przeznaczone dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Są to zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, socjoterapeutyczne, psychoterapeutyczne oraz zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne. Placówki oświatowe z terenu gminy Maków mają w swojej ofercie zajęcia dodatkowe dla uczniów. Znalazły się wśród nich: rozliczne koła rozwijające zainteresowania i predyspozycje uczniów: koła przedmiotowe, artystyczne (teatralne, muzyczne), sportowe (SKS), informatyczne, a także zajęcia promujące wolontariat. Gmina oddalona jest od aglomeracji łódzkiej co powoduje, że zewnętrzna oferta edukacyjna, kulturalna, sportowa jest uboga. Realizacja programu nauczania jest trudna. Chodzi głównie o kompetencje kluczowe. Lekcje informatyki, fizyki, matematyki prowadzone są metodami tradycyjnymi, co negatywnie wpływa na rozwój młodego człowieka. Są to przedmioty niezwykle trudne, nieciekawe dla wielu osób. Konieczne staje się wprowadzenie elementów pracy w grupie, eksperymentów, innowacji. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż na terenie wiejskim nie istnieje oferta zajęć dodatkowych organizowanych poza obiektem szkoły. Dzieci skazane są więc tylko na edukację w szkole.

Innym czynnikiem, na który należy wrócić uwagę jest bardzo mały odsetek młodzieży który kontynuuje naukę w uczelniach wyższych – szczególnie technicznych. Ma na to wpływ mała promocja nauk ścisłych już na etapie szkoły podstawowej. Dlatego też konieczne staje się wprowadzenie kompetencji kluczowych już na etapie nauczania w szkole podstawowej. Chodzi głównie o informatykę, programowanie, fizykę, matematykę. Wdrożyć należy również systemy pracy w grupie oraz kreować zdolności do łączenia wszystkich przedmiotów w celu rozwiązywania problemów.

Gmina Maków dąży do poprawy jakości kształcenia i dostosowania go do potrzeb w regionie, kraju i UE. Dzieci korzystają z projektów i programów realizowanych w szkołach. Według raportu o stanie Gminy Maków za 2019 rok:

- Szkoła Podstawowa im. Ks. Jana Twardowskiego w Makowie otrzymała dofinansowanie na realizację dwuletniego projektu Erasmus+ „Interactive holiday calendar in Europe”, czyli „Interaktywny Kalendarz Świąt w Europie”. Od 1 września 2019 r. do 31 sierpnia 2021 r. będą podejmowane ciekawe działania wspólnie ze szkołami partnerskimi z Bułgarii, Grecji, Portugalii, Turcji i Rumunii. Na realizację programu szkoła otrzymała 17.648,00 Euro. Plan działań obejmuje m.in.: wyjazdy grup uczniów do krajów partnerskich, przygotowanie prezentacji, pokazów slajdów o tematyce dotyczącej poszczególnych krajów, opracowanie logo projektu itp. Erasmus+ skierowany jest do uczniów w wieku 10-16 lat, rodziców, nauczycieli i środowiska lokalnego. Najbardziej zaangażowani wyjadą na spotkanie projektowe do krajów partnerskich. Program „Erasmus+” to dla dzieci wspaniała przygoda, pozwalająca m.in. zdobyć wiedzę i doświadczenie w wielu dziedzinach, poszerzyć horyzonty oraz otworzyć umysł, osiąść bądź poprawić umiejętności językowe i przeżyć niesamowitą przygodę życia.
- Program „Umiem pływać” to program powszechnej nauki pływania jest adresowany do uczniów szkół podstawowych z klas I – III w całej Polsce. Zakłada systematyczny i powszechny udział dzieci w pozalekcyjnych i pozaszkolnych zajęciach sportowych z zakresu nauki pływania. Gmina Maków w 2019 r. otrzymała na ten cel dofinansowanie w wysokości 11.680,00zł. Całkowity koszt projektu opiewał na kwotę 12 350,00zł. W ramach projektu przeprowadzono zajęcia nauki pływania dla dwóch grup po 15 uczniów z klas I-III ze Szkoły Podstawowej im. Ks.

Jana Twardowskiego w Makowie na Pływalni Miejskiej „Nawa” w Skierniewicach. Termin realizacji projektu – od 13 września 2019 r. do 14 grudnia 2019 r.

- Szkoła Podstawowa im. Bolesława Chrobrego w Pszczonowie uzyskała wsparcie finansowe w kwocie 16 656,00zł na wyposażenia pracowni w pomoce dydaktyczne niezbędne do nauczania biologii, chemii, fizyki, geografii.

Należy jednak wskazać, że dzieci z terenu wiejskiego gminy Maków nie mają dostępu do edukacji na takim poziomie jak dzieci w większych aglomeracjach łódzkich. O ile sama jakość edukacji podstawowej (zgodnie z programem nauczania) jest bardzo dobra, to na terenie wiejskim istnieją niedobory jeśli chodzi o infrastrukturę kulturalną. Brakuje instytucji i możliwości poszerzania procesu kształcenia w instytucjach towarzyszących. Fakt ten zauważony został w Strategii Województwa Łódzkiego, gdzie wskazuje się na proces peryferyzacji edukacji na terenach wiejskich. Rodzice w rodzinach zamożniejszych mają możliwość dowozu dzieci do Skierniewic, Łodzi czy Warszawy, aby uzupełniać proces kształcenia. Jednak w gminie Maków dominują rodziny o niskich lub bardzo niskich dochodach. Wsparcie musi być więc udzielone przez władze Gminy, Powiatu, Województwa.

2.3.4. Opieka zdrowotna

Na terenie gminy Maków w 2019 r. funkcjonowały 2 zakłady opieki zdrowotnej, prowadzona była 1 prywatna praktyka lekarska, działała 1 apteka.

Poniżej zamieszczono tabele z informacjami o najczęściej występujących schorzeniach wśród osób korzystających z opieki medycznej NZOZ Judyta sp. z o.o. w jej lokalnych placówkach, w tym w Makowie, w 2019 roku.

Tabela 23 Schorzenia dzieci i młodzieży w wieku 0-18 lat korzystających z NZOZ Judyta sp. z o.o. w 2019 r.

rodzaj schorzenia	Liczba przypadków
nowotwory	0
niedokrwistość	9
choroby tarczycy	5
cukrzyca	0
otyłość	0
zaburzenia odżywiania	2
upośledzenie umysłowe	4
padaczka	8
zaburzenia refrakcji i akomodacji oka	0
alergia – dychawica oskrzelowa	170
alergia pokarmowa	60
zniekształcenia kręgosłupa	30
wady rozwojowe układu krążenia	5
wady rozwojowe układu nerwowego	3

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Maków na lata 2021-2026 [za:] Sprawozdania MZ-11 o działalności i pracujących w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej NZOZ Judyta sp. z o.o.

Tabela 24 Schorzenia pacjentów w wieku 19 i więcej lat korzystających z NZOZ Judyta sp. z o.o. w 2019 r.

rodzaj schorzenia	Liczba przypadków
nowotwory	3 444
gruźlica	13
choroby tarczycy	2821
cukrzyca	5250
otyłość	69
niedokrwistość	219
choroby obwodowego układu nerwowego	716
choroby układu krążenia	4 890
nadciśnienie	2 801
przewlekły nieżyt oskrzeli, dychawica oskrzelowa	371
przewlekłe choroby układu trawiennego	1 341
niedokrwienność choroby serca	630

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Maków na lata 2021-2026 [za:] Sprawozdania MZ-11 o działalności i pracujących w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej NZOZ Judyta sp. z o.o.

Wśród dzieci i młodzieży najczęściej diagnozowano alergię – dychawicę oskrzelową, pokarmową oraz zniekształcenia kręgosłupa. W dorosłej populacji były to: cukrzyca, choroby układu krążenia, nowotwory oraz choroby tarczycy i nadciśnienie.

Oferta w zakresie ochrony zdrowia mieszkańców została oceniona pozytywnie. Zdaniem 43,2% ankietowanych jest ona dobra, z kolei 37,8% respondentów stwierdziła, że jest ona dostateczna. Jednak 10,8% badanych uznało ją za niedostateczną.²⁶

2.3.5. Określenie grup społecznych wymagających wsparcia

Efektywna realizacja usług społecznych i ich sprawne funkcjonowanie wymaga dopasowania oraz dostosowania działań z wielu obszarów do rzeczywistych potrzeb mieszkańców gminy. Usługi społeczne w gminie Maków przyczyniają się do zwalczania dyskryminacji, zapewnienia równości płci, poprawy warunków życia, tworzenia równych szans dla wszystkich i uczestnictwa w życiu społecznym.

Na terenie gminy Maków pomoc społeczną realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który jest jednostką organizacyjną Gminy Maków. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje zadania pomocy społecznej na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593 z póź. zm.). Zgodnie ze Statutem GOPS, celem działania Ośrodka jest:

- 1) umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości;
- 2) wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka;
- 3) przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia.

²⁶ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Maków na lata 2021-2026

Na obszarze gminy Maków realizowana jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Maków na lata 2021 – 2026. Zgodnie z jej zapisami: „W wykonywaniu zadań z zakresu pomocy społecznej GOPS współdziałał z innymi jednostkami organizacyjnymi gminy, ochroną zdrowia, Policją, Powiatowym Urzędem Pracy, kuratorami sądowymi oraz instytucjami i organizacjami pozarządowymi. Współpraca ta wpływa na prawidłowe identyfikowanie zapotrzebowania na pomoc, zgodnie z obowiązującymi przepisami, a co się z tym wiąże – pośrednio wpływa na trafność udzielanego wsparcia i właściwą dystrybucję środków.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby mieszkańców gminy objętych przez GOPS wsparciem z zakresu pomocy społecznej w latach 2017 - 2019.

Tabela 25 Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2017 - 2019

Zakres danych	2017	2018	2019
liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	120	101	86
liczba rodzin	90	79	69
liczba osób w rodzinach	202	174	210
udział liczby osób w rodzinach w ogólnej liczbie ludności gminy	3,36%	2,89%	3,46%

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Maków na lata 2021-2026

Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w gminie w latach 2017 - 2019 ulegała wahaniom. Analogicznie kształtował się udział beneficjentów systemu pomocy społecznej w ogóle ludności gminy. Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnych tabelach informacje na temat struktury wiekowej oraz aktywności zawodowej odbiorców pomocy społecznej w 2019 r.

Tabela 26 Struktura wiekowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2019 r.

wiek odbiorców	liczba osób w rodzinach
0-16 lat	15
17-21 lat	0
22-30 lat	9
31-40 lat	12
41-50 lat	15
51-60 lat	20
61-70 lat	15
71 lat i więcej	6
razem	92

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Maków na lata 2021-2026

Tabela 27 Aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2019 r.

rodzaj aktywności zawodowej	liczba osób powyżej 18 lat, którym przyznano pomoc według decyzji administracyjnych
pracuje	9
pracuje dorywczo	9
nie pracuje	41
studiuje	0
Uczy się	0
Na rencie	9
Na emeryturze	7
na zasiłku dla bezrobotnych	1
bezrobotny bez prawa do zasiłku	23

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Maków na lata 2021-2026

Analiza struktury wiekowej mieszkańców gminy objętych przez GOPS pomocą społeczną w 2019 r. wykazała, że największą grupę stanowiły osoby w wieku 51-60 lat. Jeśli zaś chodzi o aktywność zawodową dorosłych odbiorców pomocy społecznej, to najliczniejszą grupę stanowiły osoby niepracujące. Szczegółowe dane liczbowe dotyczące powodów przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2017-2019 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 28 Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2017-2019

powód przyznania pomocy	liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
ubóstwo	70	56	51	143	98	101
bezdomność	6	6	4	7	7	5
potrzeba ochrony macierzyństwa	12	10	7	65	53	34
bezrobocie	43	40	24	81	73	41
niepełnosprawność	30	29	26	70	69	51
długotrwała lub ciężka choroba	34	32	25	60	58	49
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	19	15	11	74	59	46
w tym rodziny niepełne	6	4	2	16	10	6
w tym rodziny wielodzietne	1	2	2	5	10	10
przemoc w rodzinie	0	2	4	0	4	9
alkoholizm	19	12	7	27	15	9
narkomania	0	0	0	0	0	0
zdarzenia losowe	1	0	3	3	0	13

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Maków na lata 2021-2026

Najczęstszymi powodami przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2017-2019 były ubóstwo oraz bezrobocie. W obu przypadkach na przestrzeni rozpatrywanego okresu nastąpił spadek liczby rodzin korzystających ze wsparcia z tych powodów. Istotnymi przyczynami udzielania mieszkańcom gminy wsparcia ze strony pomocy społecznej były długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność. Liczba rodzin w obu przypadkach także zmniejszała się z roku na rok w trakcie rozpatrywanego okresu. Zauważalnymi powodami przyznawania wsparcia były malejąca pod względem liczby rodzin bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz alkoholizm. (...)

Trudności rodzin, będące jednym z warunków udzielania świadczeń z pomocy społecznej, wpływały nie tylko na wysokość pomocy finansowej, ale także na formę udzielanego przez Ośrodek Pomocy Społecznej wsparcia. (...)

W latach 2017-2019 na terenie gminy Maków najwięcej rodzin korzystało z pomocy w formie pracy socjalnej, przy czym ich liczba w tym okresie systematycznie malała. W mniejszym stopniu mieszkańcom przyznawano wsparcie finansowe, głównie w postaci zasiłków, a w następnej kolejności pomoc rzeczową, która najczęściej świadczona jest w postaci posiłków, leków, opału. W pierwszym przypadkach liczba rodzin systematycznie się zmniejszała w trakcie rozpatrywanego okresu, a w drugim przypadku ulegała wahaniom. Znacznie mniejsze rozmiary miała pomoc w formie schronienia oraz usług opiekuńczych. Dodatkową formą pomocy jest kontrakt socjalny, czyli umowa zawarta przez pracownika socjalnego z rodziną lub osobą ubiegającą się o pomoc. Celem kontraktu jest przezwyciężenie trudnej sytuacji życiowej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Kontrakt określa zobowiązania i uprawnienia obu stron, a do wykonywania pewnych działań w oznaczonym terminie zobowiązują się

zarówno osoba korzystająca ze świadczeń, jak i pracownik socjalny. W 2017 r. zawarto 3 kontrakty socjalne, w 2018 r. zawarto 2 kontrakty, a w 2019 r. zawarto 3 takie kontrakty. Istotnym wsparciem dla beneficjentów pomocy społecznej jest pomoc asystenta rodziny, który przydzielany jest rodzinie na podstawie wywiadu środowiskowego, przeprowadzonego w danej rodzinie przez pracownika socjalnego, po otrzymaniu informacji o trudnościach rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych (z uwzględnieniem takich problemów, jak brak pracy, nałogi czy inne trudności, które mogą mieć wpływ na zagrożenie bezpieczeństwa dziecka). W 2019 r. 8 rodzin, w których wychowywało się 16 dzieci, skorzystało z takiej formy pomocy. (...)

W latach 2017-2019 ogólna liczba wszystkich świadczeń rodzinnych przyznanych mieszkańcom gminy ulegała wahaniom. Podstawowym świadczeniem rodzinnym jest zasiłek rodzinny, który służy częściowemu pokryciu wydatków na utrzymanie dziecka. Kolejność trzech najliczniej udzielanych dodatków do zasiłku rodzinnego była w latach 2017-2019 podobna: najczęściej przyznawano mieszkańcom dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania oraz z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego. Nieco niższa była liczba dodatków do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego oraz z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego.

Poza zasiłkiem rodzinnym najczęściej wypłacanym mieszkańcom gminy świadczeniem był zasiłek pielęgnacyjny, który przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki dla osoby niezdolnej do samodzielnej egzystencji.”

Wg danych za 2019 rok, gminą w której wskaźnik - udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w % był najwyższy jest gmina Bolimów (6,9%). Najniższy wskaźnik był w gminie Nowy Kawęczyn i kształtował się na poziomie (2,3%). W porównaniu z pozostałymi gminami, w gminie Maków analizowany wskaźnik kształtuje się na poziomie (2,4) i jest jednym z niższych zaraz po gminie Nowy Kawęczyn. Jest także niższy od wskaźnika dla powiatu skierniewickiego, powiatu łowickiego i województwa łódzkiego.

Tabela 29 Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej w 2019 roku – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w %
Powiat łowicki	1303	2801	3,6
Łyszkowice	99	217	3,2
Powiat skierniewicki	682	1616	4,2
Bolimów	88	276	6,9
Głuchów	97	286	5,0
Godzianów	24	90	3,4
Kowiesy	59	125	4,3
Lipce Reymontowskie	36	83	2,5
Maków	70	142	2,4
Nowy Kawęczyn	51	79	2,3
Skierniewice	222	471	6,2
Słupia	35	64	2,4
województwo łódzkie	56867	111199	4,5

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W ramach wydatków z budżetu gminy poniżej przedstawiono te, na które przeznaczane są największe środki finansowe. Dominuje tutaj oświata i wychowanie (ok. 24,07%), następnie gospodarka komunalna i ochrona środowiska (ok. 19,81%), administracja publiczna (12,15%) kolejno transport i łączność (ok. 7,67%) oraz pomoc społeczna (ok. 1,86%).

Tabela 30 Wydatki z budżetu gminy Maków w roku 2019 (w zł)

wydatki z budżetu gminy ogółem	36 897 295,44
administracja publiczna	4 483 802,17
oświata i wychowanie	8 882 273,81
pomoc społeczna	687 172,96
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	7 307 941,15
transport i łączność	2 830 577,51

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Tabela poniżej przedstawia kształtowanie się wydatków ponoszonych na pomoc społeczną, począwszy od 2013 roku. Kwota ta generalnie ulega zmniejszeniu, poza rokiem 2016, w którym to udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem wyniósł aż 26,64%. W 2019 roku na pomoc społeczną przeznaczono 1,86% wydatków z budżetu gminy. Dane te świadczą o polepszającej się sytuacji na gruncie społecznym.

Tabela 31 Udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem w gminie Maków w latach 2013 – 2019

rok	wydatki z budżetu Gminy ogółem	wydatki na pomoc społeczną	udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem
2013	16 557 886,94	1 835 754,01	11,09%
2014	16 621 064,43	1 865 217,10	11,22%
2015	18 596 469,18	2 374 792,44	12,77%
2016	21 014 889,42	5 597 716,69	26,64%
2017	23 535 165,78	598 403,85	2,54%
2018	33 585 149,14	599 160,95	1,78%
2019	36 897 295,44	687 172,96	1,86%

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Poniżej zaprezentowano dane służące do wykonania analizy porównawczej za rok 2019. W tym celu zaprezentowano jak wyżej: wydatki ogółem, wydatki na pomoc społeczną oraz udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem [%]. Ostatni wskaźnik pokazuje zróżnicowanie w realizacji wydatków wśród JST. Kolorem żółtym oznaczono wartość najniższą (1,86% gmina Maków) zaś niebieskim najwyższą (5,39% województwo łódzkie, wśród analizowanych gmin najwyższą wartość odnotowano w gminie Skierniewice 4,44%). Wskaźnik dla gminy Maków jest najniższy wśród analizowanych gmin, jest także niższy od wskaźnika dla powiatu skierniewickiego (2,86), powiatu łowickiego (3,31), a także dla województwa łódzkiego (4,44%).

Tabela 32 Wydatki ogółem oraz na pomoc społeczną, udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem – analiza porównawcza w 2019 roku

Jednostka terytorialna	Wydatki ogółem	wydatki na pomoc społeczną	udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem
województwo łódzkie	14 250 926 167,23	768 376 730,17	5,39
Powiat łowicki	401 209 933,39	13 273 852,21	3,31
Łyszkowice	34 868 407,57	867 967,55	2,49
Powiat skierniewicki	200 262 165,32	5 724 431,61	2,86
Bolimów	18 532 526,00	625 139,07	3,37

Jednostka terytorialna	Wydatki ogółem	wydatki na pomoc społeczną	udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem
Głuchów	27 478 953,73	601 403,99	2,19
Godzianów	13 502 530,13	348 851,90	2,58
Kowiesy	16 779 312,16	501 385,37	2,99
Lipce Reymontowskie	15 986 245,20	460 289,36	2,88
Maków	36 897 295,44	687 172,96	1,86
Nowy Kawęczyn	16 561 771,78	355 836,57	2,15
Skierniewice	40 438 272,18	1 797 331,82	4,44
Słupia	14 085 258,70	347 020,57	2,46

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Grupami wymagającymi największego wsparcia w gminie są osoby bezrobotne i niepełnosprawne. Choć liczbą osób bezrobotnych w gminie w badanym okresie przejawia tendencję malejącą to analizując jednak dane dla powiatu skierniewickiego należy wyciągnąć wnioski, iż problem ten występuje również w gminie Maków. W powiecie największy odsetek osób bezrobotnych w ogóle zarejestrowanych - według danych z 2020 roku - stanowią osoby w przedziale wiekowym: 45 lat i więcej – 31,5%, a znaczącym problemem powiatu jest długotrwałe bezrobocie. Wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, osoby które pozostają bez pracy dłużej niż rok stanowią 46,2%. Odnosząc ten wskaźnik do procenta ludności aktywnej zawodowo wynosi on 1,9%. Niepokojący jest wskaźnik - bezrobotni w wieku 55-64 lata pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w bezrobotnych w wieku 55-64 lat ogółem, który wynosi 58,6%. Należy więc zaktywizować osoby bezrobotne zwłaszcza powyżej 45 roku życia, długotrwałe bezrobotne, organizować szkolenia oraz kursy podnoszące kwalifikacje zawodowe lub przekwalifikujące. Osoby długotrwałe bezrobotne należy dodatkowo wspierać poprzez rozmowę np. z psychologiem, czy doradcą zawodowym. Jest to grupa, której szczególnie trudno odnaleźć się na rynku pracy – właśnie ze względu na bardzo długą przerwę w jej wykonywaniu. Do osób długotrwałe bezrobotnych zaliczają się również te, które po prostu nie chcą pracować, przywykły do sytuacji, nie chcą zmian, nie oczekują od życia niczego więcej.

Kolejną grupą wymagającą wsparcia są osoby niepełnosprawne, którym chyba najtrudniej odnaleźć się w rzeczywistości i którym najtrudniej znaleźć pracę. Pracodawcy wolą przyjąć osobę pełnosprawną, z którą wg. nich łatwiej będzie im współpracować.

Według danych GUS dla powiatu skierniewickiego w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowanych były w 2020 roku 40 osób niepełnosprawnych, z tego tylko 7 miało prawo do zasiłku. Do osób niepełnosprawnych skierowanych było 10 ofert pracy. Niełatwo jest przedsiębiorcom przekonać się do osób niepełnosprawnych, wiążą z tym utrudnienia w pracy, konieczność wprowadzania zmian. Bardzo często jest to problem bardziej natury psychologicznej, niż technicznej. Obserwując statystyki można zauważyć, że osoby niepełnosprawne dłużej poszukują pracy, co wynika m.in. z zapisów powyżej. Jednak nie tylko kwestia aktywności na rynku pracy jest problemem, osobom niepełnosprawnym bardzo trudno jest funkcjonować w świecie, który nie jest przystosowany do ich potrzeb, w otoczeniu, które utrudnia im wykonywanie podstawowych, najprostszych wydawałoby się czynności. Konieczne jest zatem wyrównywanie szans tych osób w życiu codziennym, wprowadzanie rozwiązań technologicznych i technicznych, które ułatwią im chociażby przemieszczanie się, czy też możliwość korzystania z dostępnych miejsc rekreacji i kultury. Należy pamiętać, że niepełnosprawność nie jest problemem tylko i wyłącznie osób dotkniętych nią bezpośrednio. Bardzo często jest to obciążenie dla całej rodziny,

ponieważ wiąże się z ograniczeniem dochodów, a także opieką nad niepełnosprawnym członkiem rodziny.

Zwraca się także uwagę na bardzo trudną sytuację osób starszych, w tym szczególnie osób samotnych. Wśród problemów, jakie dotyczą te osoby wymienia się głównie: samotność, niskie dochody przyczyniające się do ubóstwa, problemy zdrowotne, niewystarczający dostęp do specjalistycznych usług i opieki medycznej, a także niedostateczną ofertę wsparcia dziennego i niską jakość usług opiekuńczych oraz brak bezpłatnej opieki dla osób starszych i samotnych. Brakuje również oferty spędzania czasu wolnego skierowanej do seniorów.

2.3.6. Rynek pracy

Poniżej przedstawiono dane obrazujące sytuację na rynku pracy w gminie Maków. Analizę rozpoczęto od przedstawienia danych statystycznych dotyczących liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych.

Bezrobocie stanowi jeden z najtrudniejszych problemów społeczno – gospodarczych. Rozmiar bezrobocia zależy od systemu gospodarczego i aktualnie prowadzonej polityki krajowego rynku pracy. Związane jest ono zwykle z poziomem nowych inwestycji i trwałym zatrudnianiem pracowników w nowopowstałych i nowoczesnych zakładach pracy sektora publicznego lub prywatnego.

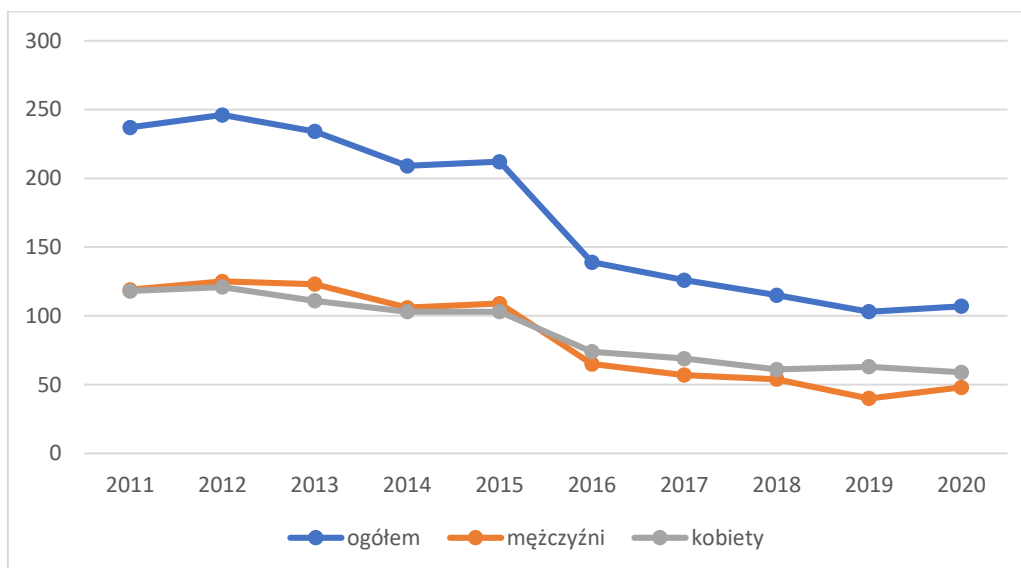
Tabela 33 Bezrobotni zarejestrowani z obszaru gminy Maków w latach 2011 - 2020

Lata	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	237	246	234	209	212	139	126	115	103	107
mężczyźni	119	125	123	106	109	65	57	54	40	48
kobiety	118	121	111	103	103	74	69	61	63	59

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Od 2011 do 2020 roku liczba bezrobotnych w gminie Maków spadła o ponad połowę – 130 osób. Do 2015 roku wśród bezrobotnych dominują mężczyźni, następnie od 2016 do 2020 dominują kobiety. W 2020 roku kobiety bez pracy stanowiły ok. 55% ogółu bezrobotnych.

Wykres 13 Bezrobotni zarejestrowani z obszaru gminy Maków z podziałem na płeć w latach 2011 - 2020



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Największe bezrobocie przypada na lata 2011-2015, powyżej 200 osób, w kolejnych latach zmniejsza się do roku 2019. W roku 2020 odnotowano niewielki wzrost poziomu bezrobocia. Rok ten był początkiem pandemii, która dotknęła całą Polskę. W pierwszej kolejności firmy likwidowały plany zwiększenia zatrudnienia, a nie faktyczne zatrudnienie. W najtrudniejszym okresie pandemii próbowano na wszystkie możliwe sposoby utrzymać zatrudnienie korzystając np. z urlopów, przerw eksploatacyjnych. Wsparcie dla firm ze strony państwa, było często uzależnione od utrzymania zatrudnienia. Szacuje się, że większe zwolnienia pracowników mogą być odłożone w czasie. Będzie to związane z terminem zobowiązań, na bazie których firmy otrzymały pomoc. W 2019 roku bezrobotni w gminie Maków stanowili 2,9% ogółu ludności w wieku produkcyjnym. W porównaniu z poprzednimi latami udział % jest najniższy od 2010 roku. Zaobserwować można również w całym badanym okresie większy udział % bezrobotnych kobiet w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.

Tabela 34 Udział % bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Maków w latach 2010 - 2019

Lata	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem	5,6	6,5	6,7	6,3	5,7	5,8	3,8	3,5	3,2	2,9
mężczyźni	5,3	6,0	6,3	6,1	5,3	5,5	3,3	2,9	2,7	2,0
kobiety	5,9	7,0	7,2	6,5	6,1	6,1	4,4	4,2	3,7	3,8

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W 2019 roku bezrobotni w powiecie skierniewickim stanowili 2,6% ogółu ludności w wieku produkcyjnym. Według danych powiatowych, udział % bezrobotnych kobiet w liczbie ludności w wieku produkcyjnym jest wyższy od udziału % bezrobotnych mężczyzn. Podobna sytuacja występuje w gminie Maków. Wartości wskaźnika w 2019 roku dla powiatu skierniewickiego i gminy Maków są zbliżone.

Tabela 35 Udział % bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie skierniewickim w latach 2010 - 2019

Lata	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem	5,1	5,4	6,1	6,0	4,9	4,3	3,3	2,9	2,7	2,6
mężczyźni	4,4	4,6	5,7	5,5	4,7	4,2	3,2	2,4	2,1	1,9
kobiety	5,9	6,3	6,5	6,5	5,0	4,5	3,4	3,4	3,4	3,3

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Przedstawione dane są korzystne dla gminy i jej mieszkańców, świadczą o coraz lepszym wykorzystaniu zasobów pracy w gminie. Potwierdzeniem tego trendu jest rosnąca liczba zatrudnionych osób. Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w gminie Maków w roku 2019 osiągnął poziom 102, był wyższy o 33 osoby, w porównaniu do roku 2010. Najwyższy był w roku 2018, kształtował się na poziomie 118, w stosunku do roku 2019 odnotowano spadek o 16 osób. Tendencja ta może się pogłębiać ze względu na kryzys gospodarczy spowodowany pandemią wirusa COVID-19.

Tabela 36 Bezrobotni zarejestrowani w latach 2011 - 2020 – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bolimów	119	128	132	104	77	72	53	51	53	61
Głuchów	129	144	132	120	92	61	69	67	63	73
Godzianów	80	110	82	50	46	35	27	32	30	42
Kowiesy	68	97	97	93	93	66	55	50	47	48
Lipce Reymontowskie	100	118	106	82	83	52	42	47	41	49
Maków	237	246	234	209	212	139	126	115	103	107
Nowy Kawęczyn	112	126	127	117	97	74	59	49	46	50
Skierniewice	308	337	381	279	248	219	197	168	172	186
Słupia	99	114	106	79	61	46	33	31	34	34
Powiat skierniewicki	1 252	1 420	1 397	1 133	1 009	764	661	610	589	650
Łyszkowice	257	336	322	254	230	186	156	150	126	143
Powiat łowicki	3 048	3 594	3 589	3 123	2 827	2 484	1 945	1 818	1 534	1 815
województwo łódzkie	138 652	151 036	151 626	126 157	109 510	91 041	72 662	66 036	58 722	67 812

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Bezrobocie w 2020 roku w powiecie skierniewickim utrzymywało się na poziomie 650 osób zarejestrowanych. Bezrobotni z gminy Maków w 2020 roku stanowili 16,46% ogółu bezrobotnych powiatu skierniewickiego.

W zestawieniu gminy Maków z pobliskimi gminami widzimy, że wartości obrazujące udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla gminy są wartościami pośrednimi. W tabeli powyżej zaznaczono wartości najniższe (kolor niebieski) oraz wartości najwyższe (kolor żółty) w poszczególnych latach dla: każdej z gmin, powiatów skierniewickiego i łowickiego oraz województwa łódzkiego. Poziom bezrobocia w gminie Maków (2,9%) nie odbiega zatem od tego rejestrowanego w pobliskich gminach. W badanym okresie referencyjnym wskaźnik udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym przyjmuje wyższe wartości od średniej dla powiatu skierniewickiego (2,6%), niższe od średniej dla powiatu łowickiego (3,3%) i województwa łódzkiego (4,1%).

Tabela 37 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %) w latach 2010 – 2019 – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bolimów	5,3	4,7	5,1	5,3	4,2	3,1	2,9	2,2	2,1	2,2
Głuchów	3,6	3,7	4,1	3,8	3,5	2,7	1,8	2,0	2,0	1,9
Godzianów	4,3	4,9	6,8	5,0	3,0	2,8	2,2	1,7	2,0	1,9
Kowiesy	3,9	3,7	5,3	5,3	5,1	5,1	3,7	3,1	2,8	2,7
Lipce Reymontowskie	5,5	4,9	5,9	5,3	4,2	4,2	2,6	2,2	2,4	2,1
Maków	5,6	6,5	6,7	6,3	5,7	5,8	3,8	3,5	3,2	2,9
Nowy Kawęczyn	4,6	5,5	6,1	6,1	5,6	4,6	3,5	2,8	2,4	2,2
Skierniewice	6,3	6,9	7,4	8,3	6,1	5,4	4,8	4,3	3,7	3,7
Słupia	5,2	6,1	7,0	6,5	4,9	3,8	2,9	2,1	2,0	2,2
Powiat skierniewicki	5,1	5,4	6,1	6,0	4,9	4,3	3,3	2,9	2,7	2,6
Łyszkowice	6,4	6,1	8,0	7,6	6,0	5,5	4,5	3,8	3,6	3,1
Powiat łowicki	6,5	6,0	7,1	7,2	6,3	5,8	5,1	4,1	3,9	3,3
województwo łódzkie	8,1	8,6	9,5	9,7	8,1	7,2	6,0	4,9	4,5	4,1

Źródło: Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, opracowanie własne

Należy zwrócić uwagę na bezrobocie wśród kobiet, ponieważ jest to grupa bardziej podatna na bezrobocie długotrwałe. Swoją specyfikę bezrobocie kobiet zawdzięcza silnemu oddziaływaniu przesłanek natury społeczno-kulturowej, związanych z istnieniem zestawów ról społecznych tradycyjnie przypisywanych poszczególnym płciom. Wspomniane zestawy ról determinują sfery aktywności, w jakich określone osoby mogą się realizować bez narażania się na przejawy społecznej dezaprobaty. Patrząc z perspektywy historycznej możemy zauważyć, że ta tendencja w kierunku podziału pracy względem płci okazuje się niezmiernie trwała i pomimo proegalitarnych działań współczesnych społeczeństw we wszystkich niemal wymiarach społecznej aktywności - nadal ma wpływ na dystrybucję zatrudnienia.

Tabela 38 Bezrobotni w gminie Maków na koniec 2019 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia

wiek	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
18-24 lata	17	10	58,8
25-34 lata	33	26	78,8
35-44 lata	17	13	76,5
45-54 lata	16	9	56,2
55-59 lat	15	5	33,3
60 lat i więcej	5	x	x
czas pozostawania bez pracy	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
do 1 miesiąca	8	5	62,5
1-3 miesiące	22	11	50,0
3-6 miesięcy	15	9	60,0
6-12 miesięcy	12	7	58,3
12-24 miesiące	19	14	73,7
powyżej 24 miesięcy	27	17	63,0
wykształcenie	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
wyższe	10	9	90,0
policealne i średnie zawodowe	23	14	60,9
średnie ogólnokształcące	13	11	84,6
zasadnicze zawodowe	26	14	53,8
gimnazjalne i niższe	31	15	48,4
staż pracy	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)

	ogółem	kobiet	
bez stażu	10	7	70,0
do 1 roku	21	14	66,6
1-5 lat	27	19	70,4
5-10 lat	16	9	56,2
10-20 lat	10	8	80,0
20-30 lat	13	4	30,8
30 lat i więcej	6	2	33,3

Źródło: PUP w Skierniewicach

Pracujący

Rynek pracy tworzony jest przez następujące elementy:

- zasoby kapitału ludzkiego i jego wykorzystanie,
- podział pracowników wg pracujących w poszczególnych sektorach gospodarki narodowej,
- wielkość i strukturę bezrobocia.

Rynek pracy pełni dwie zasadnicze funkcje w gospodarce. Dla ludzi występujących z podażą pracy stwarza on możliwość otrzymania dochodów, a dla firm zgłaszających popyt na pracę jest on źródłem tego podstawowego czynnika wytwórczego. Płace otrzymywane ze sprzedaży pracy stanowią źródło utrzymania dla ogromnej większości ludzi.

Jednym z ważnych czynników wpływających na rynek pracy jest poziom zatrudnienia.

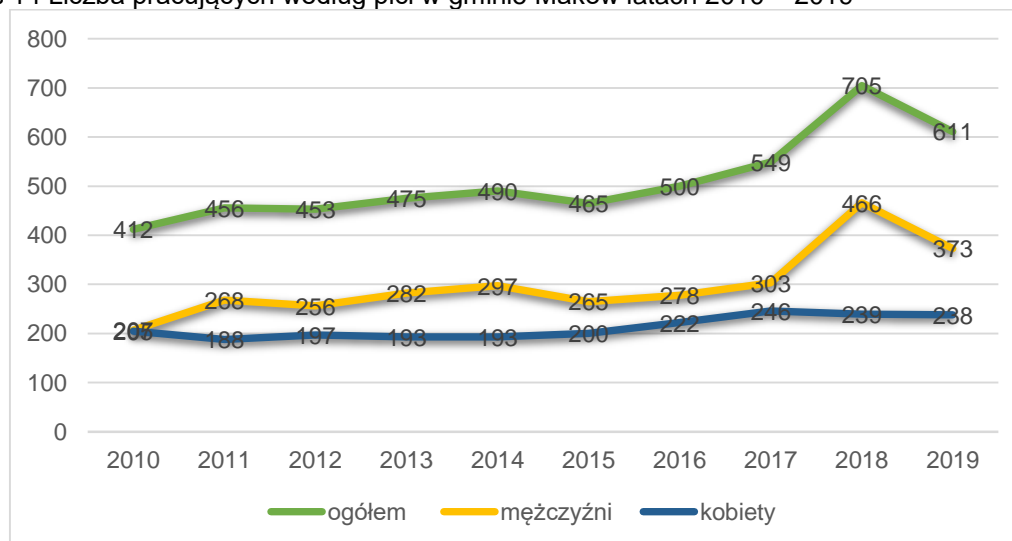
Tabela 39 Liczba osób pracujących w gminie Maków w latach 2010 - 2019

Lata	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem	412	456	453	475	490	465	500	549	705	611
mężczyźni	207	268	256	282	297	265	278	303	466	373
kobiety	205	188	197	193	193	200	222	246	239	238

Źródło: Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, opracowanie własne

Poziom zatrudnienia w gminie Maków przez 10 lat wzrósł o 199 osób. W 2019 roku zarejestrowanych pracowników było 611 osób, w tym samych mężczyzn 373, stanowili oni 61% ogółu zatrudnionych. Najwyższy poziom zatrudnienia wśród mężczyzn przypada na rok 2018.

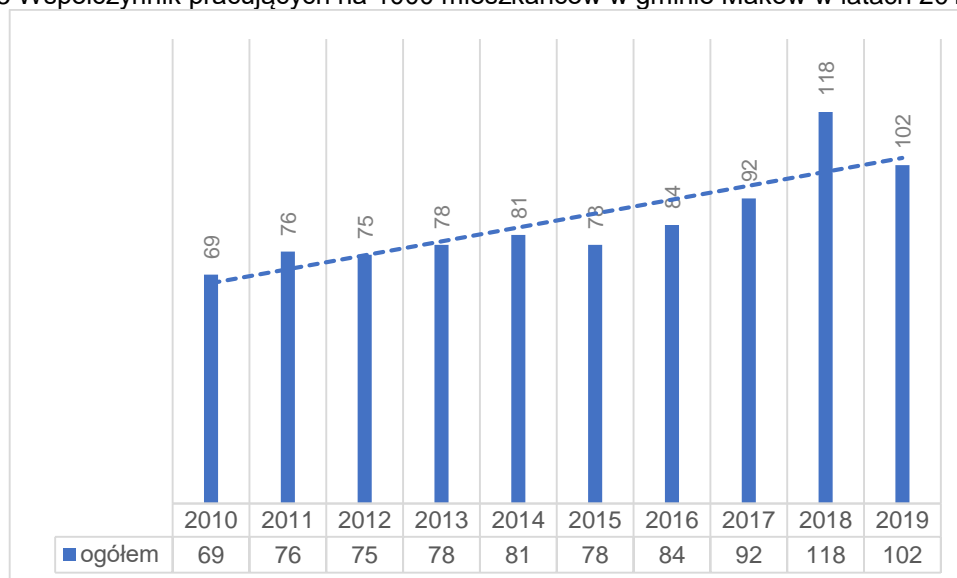
Wykres 14 Liczba pracujących według płci w gminie Maków latach 2010 – 2019



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Przedstawione dane są korzystne dla gminy i jej mieszkańców, świadczą o coraz lepszym wykorzystaniu zasobów pracy w gminie. Potwierdzeniem tego trendu jest rosnąca liczba zatrudnionych osób. Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w gminie Maków w roku 2019 osiągnął poziom 102, w tym samym okresie dla powiatu skierniewickiego kształtował się na poziomie 123, a powiatu łowickiego 168. Tendencja ta może jednak ulec zmianie ze względu na kryzys gospodarczy spowodowany pandemią wirusa COVID-19.

Wykres 15 Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w gminie Maków w latach 2010 - 2019



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Według informacji przedstawianych przez Główny Urząd Statystyczny, wskaźnik ten opracowywany jest bez uwzględniania osób pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

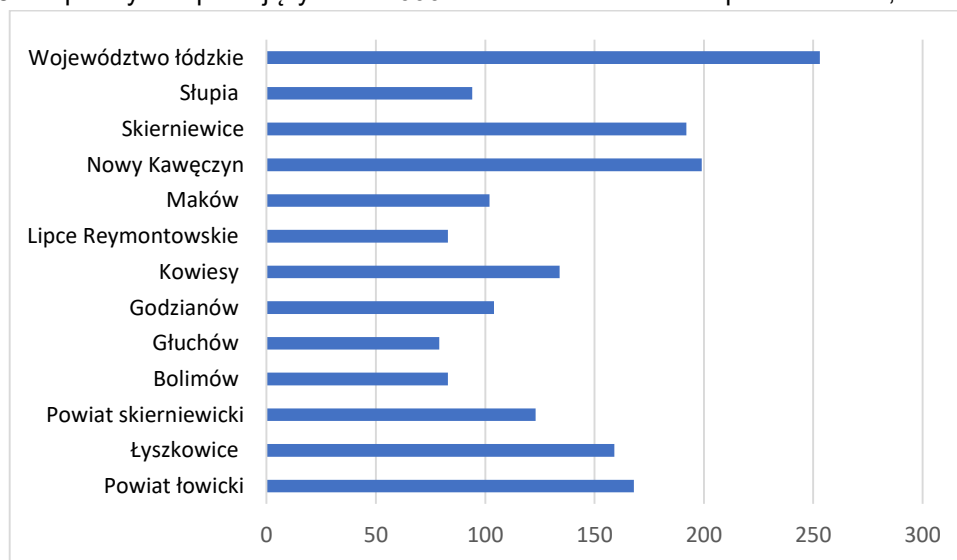
Tabela 40 Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców w latach 2010 – 2019 – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	Pracujący na 1000 ludności ogółem									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Powiat łowicki	148	152	153	152	160	161	165	165	169	168
Łyszkowice	99	149	128	111	143	147	163	172	162	159
Powiat skierniewicki	94	103	102	101	101	103	107	121	129	123
Bolimów	93	93	92	93	92	93	88	94	90	83
Głuchów	75	73	71	77	82	81	82	89	86	79
Godzianów	82	81	81	85	90	97	82	110	124	104
Kowiesy	39	39	40	59	80	82	85	113	136	134
Lipce Reymontowskie	89	79	88	93	100	98	123	129	124	83
Maków	69	76	75	78	81	78	84	92	118	102
Nowy Kawęczyn	117	150	140	168	156	185	184	189	203	199
Skierniewice	163	197	191	153	135	136	149	175	174	192
Słupia	58	55	57	69	71	65	62	74	81	94
Województwo łódzkie	224	222	220	223	228	230	237	244	250	253

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W zestawieniu gminy Maków z pobliskimi gminami widzimy, że wartości obrazujące współczynnik pracujących osób na 1000 mieszkańców jest dla gminy wartością jedną z niższych - porównywalną z gminą Głuchów. W tabeli powyżej zaznaczono wartości najniższe oraz najwyższe w poszczególnych latach. Najniższy wskaźnik występuje w latach 2010 – 2013 w gminie Kowiesy, od 2014 do 2018 w gminie Słupia, a w roku 2019 w gminie Głuchów, co może być spowodowane typowo rolniczym charakterem gmin. Najwyższy wskaźnik do roku 2013 odnotowano w gminie Skierniewice, co jest spowodowane skoncentrowaniem różnego typu instytucji w mieście, a także większą ilością podmiotów gospodarczych. Od 2013 roku niezmiennie prym wiodzie gmina Nowy Kawęczyn. Poziom zatrudnienia w gminie wiejskiej Maków jest porównywalny z poziomem zatrudnienia w pobliskich gminach wiejskich jest jednak niższy od średniej dla gminy Kawęczyn, Skierniewice Łyszkowice oraz powiatu skierniewickiego, łowickiego i województwa łódzkiego ogółem.

Wykres 16. Współczynnik pracujących na 1000 mieszkańców - analiza porównawcza, rok 2019



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wnioski z analizy społecznej

Gmina Maków to niewielka gmina wiejska, o charakterze typowo rolniczym. Przeprowadzone analizy wykazały, że w gminie są bardzo dobre warunki do zamieszkania, stosunkowo niskie bezrobocie, rozwinięta infrastruktura społeczna i techniczna wpływają pozytywnie na jakość życia. Warunki mieszkaniowe w gminie Maków systematycznie się poprawiają, średnia wielkość mieszkania w 2019 roku wynosiła 94,9 m², a średnia powierzchnia przypadająca na 1 osobę to prawie 29 m². Na przestrzeni ostatnich 10 lat poprawił się dostęp do infrastruktury technicznej, prawie 100% mieszkańców posiada dostęp do sieci wodociągowej. W gminie Maków społeczeństwo się starzeje, należy zwiększyć nakłady na opiekę medyczną i socjalną. Gmina charakteryzuje się niskim bezrobociem rejestrowanym, wynoszącym w 2019 roku 4%, jest to jeden z najniższych wskaźników w powiecie i województwie, stopa bezrobocia w powiecie skierniewickim wynosi 3,6%, a w województwie łódzkim 5,4%. Należy zauważyć, że na terenie gminy występuje bezrobocie tzw. "ukryte", związane z niezarejestrowaniem części bezrobotnych mieszkających na wsiach jako bezrobotnych.

2.4. Sfera gospodarcza

2.4.1. Gospodarka

Podmioty gospodarcze

Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Maków od 2014 roku systematycznie wzrasta. W badanym okresie 10 lat liczba podmiotów gospodarczych zwiększyła się o 110 podmiotów. W 2019 roku zarejestrowano w gminie 387 podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon, stanowiły one 13,57% ogółu podmiotów w powiecie.

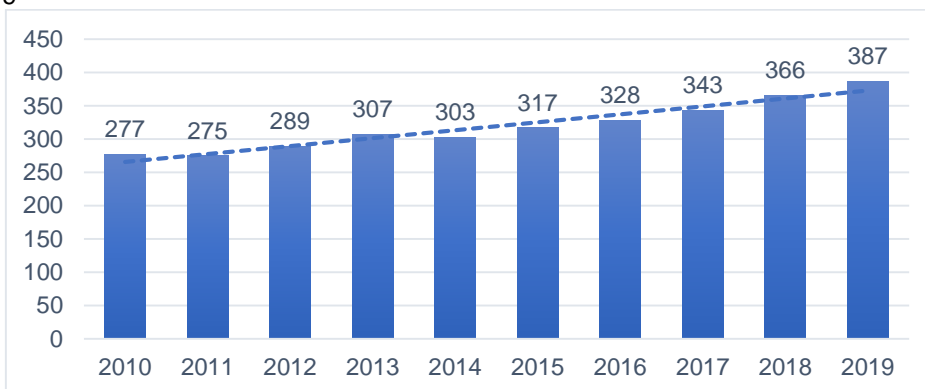
W powiecie skierniewickim przez 10 lat odnotowano wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej o 578 jednostek.

Tabela 41 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON w latach 2010 - 2019 w gminie Maków i powiecie skierniewickim

Lata	Gmina Maków	Powiat skierniewicki
2010	277	2273
2011	275	2239
2012	289	2307
2013	307	2376
2014	303	2385
2015	317	2419
2016	328	2468
2017	343	2514
2018	366	2693
2019	387	2851

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wykres 17 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w gminie Maków w latach 2010 – 2019



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W tabeli poniżej zaprezentowano liczbę podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, do analizy porównawczej wybrano gminy sąsiadujące z powiatu łowickiego oraz gminy z powiatu skierniewickiego.

Tabela 42 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon – analiza porównawcza w latach 2010 - 2019

Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bolimów	261	238	251	262	261	256	261	258	276	293
Głuchów	327	321	328	338	342	342	346	346	360	379
Godzianów	162	162	161	158	169	175	179	181	192	200
Kowiesy	178	183	185	187	186	181	178	197	209	217
Lipce Reymontowskie	200	191	196	201	195	199	208	208	225	249
Maków	277	275	289	307	303	317	328	343	366	387
Nowy Kawęczyn	172	170	178	182	175	180	186	206	220	241
Skierniewice	533	536	551	568	583	592	601	598	656	687
Słupia	163	163	168	173	171	177	181	177	189	198
Powiat skierniewicki	2 273	2 239	2 307	2 376	2 385	2 419	2 468	2 514	2 693	2 851
Łyszkowice	311	324	331	346	353	357	366	376	381	403
Powiat łowicki	5 666	5 653	5 778	5 904	5 953	5 905	5 968	5 956	6 022	6 188

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W badanym przedziale czasowym odnotowujemy wzrost ilości podmiotów gospodarczych we wszystkich JST. Największy przyrost wystąpił w gminie wiejskiej Skierniewice (154 podmioty) oraz w gminie Maków (110 podmiotów). Najmniejszym przyrostem charakteryzuje się gmina wiejska Bolimów (32 podmioty).

W latach 2014 – 2019 zmiany w liczbie podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON wg Sekcji PKD 2007 w poszczególnych sekcjach, kształtowały się łagodnie, nie odnotowano spektakularnych wzrostów oraz spadków.

Poniżej przedstawiono największe zmiany w różnicy w liczbie podmiotów w roku 2019 w stosunku do roku 2014, odnotowano:

- zwiększenie liczby podmiotów w sekcjach:
 - F. Budownictwo – 32 podmioty
 - Sekcja J - Informacja i komunikacja – 9 podmiotów
 - Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 8 podmiotów
 - Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 6 podmiotów
 - S, T. Pozostała działalność usługowa – 7 podmiotów
- Zmniejszenie liczby podmiotów w sekcjach:
 - I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi – 2 podmioty
 - P – Edukacja – 1 podmiot

Tabela 43 Podmioty gospodarki narodowej w gminie Maków wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII) w latach 2014 - 2019

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)		Wartości w latach					
Sekcje		2014	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	23	24	23	27	27	23
2.	Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	34	36	37	36	36	42
3.	Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	0	0	0	0	0
4.	Sekcja F - Budownictwo	57	60	66	68	75	89
5.	Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	67	68	68	66	71	73
6.	Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	29	31	30	33	32	31
7.	Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	5	3	2	2	4	3
8.	Sekcja J - Informacja i komunikacja	4	5	6	9	12	13

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)		Wartości w latach					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
Sekcje							
9.	Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	4	5	6	8	7	8
10.	Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2	3	3	4	3	3
11.	Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	15	17	18	16	17	18
12.	Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	3	5	5	4	7	8
13.	Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	10	10	10	10	10	10
14.	Sekcja P - Edukacja	12	13	14	13	13	11
15.	Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	7	6	8	12	12	15
16.	Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	10	10	10	11	12	13
17.	Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	20	21	22	24	28	27

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Najliczniejszy udział w całkowitym zestawieniu podmiotów gospodarczych mają podmioty zaklasyfikowane do Sekcji:

- F: Budownictwo – 89 podmiotów (22,99% ogółu)
- G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 73 podmioty (18,86% ogółu)
- C: Przetwórstwo przemysłowe oraz S i T – 42 podmioty (10,85%)
- S i T: Pozostała działalność usługowa – 27 podmiotów (po 6,97% ogółu)

Sektor publiczny reprezentowany jest przez Urząd Gminy w Makowie, jednostki oświatowe oraz instytucje kultury.

Tak jak w całym kraju, w strukturze podmiotów dominuje sektor prywatny - w 2019 roku odnotowano 374 podmioty gospodarcze, w tym 324 osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Na terenie gminy działają głównie podmioty nie generujące dużej ilości miejsc pracy, lecz przeważnie oparte na samozatrudnieniu. Udział sektora prywatnego wynosi zatem 96,64%. Duży udział małych i średnich przedsiębiorstw w sektorze prywatnym stanowi trzon gospodarki lokalnej. Podmioty te charakteryzują się większą odpornością na kryzysy ekonomiczne. Występuje mniejsze ryzyko załamania koniunktury gospodarczej oraz większa dynamika wzrostu gospodarczego. Małe i średnie przedsiębiorstwa przestały być postrzegane wyłącznie jako zacofane technologicznie oraz rynkowo, działające na małą skalę ubogie podmioty gospodarcze.

Tabela 44 Podmioty gospodarki narodowej w gminie Maków w latach 2014 - 2019

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon		Wartości w latach					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
Podmioty wg sektorów własnościowych							
1.	podmioty gospodarki narodowej ogółem	303	317	328	343	365	387
2.	sektor publiczny – jednostki ogółem	14	14	14	14	14	13
3.	państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	11	11	11	11	11	10
4.	sektor prywatny - ogółem	289	303	314	329	351	374
5.	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	238	251	264	277	299	324
6.	spółki handlowe	13	14	13	16	12	10
7.	spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	1	1	1	1	1	1

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon		Wartości w latach					
Podmioty wg sektorów własnościowych		2014	2015	2016	2017	2018	2019
8.	spółdzielnie	2	2	2	2	2	2
9.	stowarzyszenia i organizacje społeczne	17	18	18	18	18	18

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, *Nie są prezentowane wszystkie formy prawne podmiotów, dlatego dane liczbowe nie sumują się na sektor ogółem.

Jednym z podstawowych wskaźników najlepiej ilustrujących stan lokalnej gospodarki jest **poziom aktywizacji gospodarczej** liczony jako ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców. Wyraża on skłonność danej populacji do podejmowania działalności gospodarczej, jak również zaufanie do sytuacji na rynku. Od 2013 roku poziom aktywizacji gospodarczej w gminie Maków wzrósł o 139,64 punktów. Od 2014 roku wzrost przebiegał systematycznie. W pozostałych jednostkach samorządu terytorialnego uwzględnionych w analizie porównawczej również obserwujemy wzrost wskaźnika.

Najwyższy wzrost poziomu wskaźnika występuje w gminach Nowy Kawęczyn (+ 172,49) oraz Godzianów (+ 151,76). Najniższy przyrost poziomu wskaźnika aktywizacji gospodarczej występuje w gminie Bolimów (+80,8).

Wśród wskazanych w analizie porównawczej JST, w 2019 roku poziom wskaźnika aktywizacji gospodarczej gminy Maków znacznie odstaje od wskaźników pozostałych gmin. Pozytywnym aspektem przemian jest fakt, że od 2014 roku poziom aktywizacji gospodarczej w gminie stabilnie wzrasta.

Tabela 45 Poziom aktywizacji gospodarczej w gminach wiejskich w latach 2013 – 2019 – analiza porównawcza

gmina	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina wiejska Bolimów	647,87	645,72	632,88	642,22	636,41	684,69	728,67
Gmina wiejska Głuchów	571,91	582,13	585,42	593,58	595,22	625,00	662,12
Gmina wiejska Godzianów	604,67	646,02	674,37	685,56	687,95	723,44	756,43
Gmina wiejska Kowiesy	620,85	623,53	616,28	613,79	677,44	717,23	745,96
Gmina wiejska Lipce Reymontowskie	611,13	593,61	604,31	631,26	630,69	683,06	754,32
Gmina wiejska Maków	507,19	503,82	528,69	547,76	573,48	614,51	646,83
Gmina wiejska Nowy Kawęczyn	542,64	520,21	533,33	552,09	609,11	650,31	715,13
Gmina wiejska Skierniewice	777,55	796,01	800,87	803,05	796,70	866,12	902,88
Gmina wiejska Słupia	637,91	634,51	655,07	680,96	667,67	718,90	757,75
Powiat skierniewicki	620,50	624,38	633,63	646,11	657,70	705,07	746,84
Gmina wiejska Łyszkowice	511,30	522,89	530,70	545,86	562,03	569,25	602,12
Powiat łowicki	734,98	744,58	741,55	752,21	753,98	766,00	792,33

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Jednak poziom aktywizacji gospodarczej jest tylko jednym ze wskaźników obrazujących aktywność biznesową populacji. Ważnym wskaźnikiem dodatkowym jest tzw. indeks **PEAI** (Present Economic Activity Index – wskaźnik aktualnej aktywności gospodarczej), obliczany jako procentowa zmiana ilości firm na 10 tys. mieszkańców w ostatnich trzech latach. PEAi powyżej 9% oznacza pomyślną koniunkturę, a powyżej 15% gwałtowny rozwój.

Tabela 46 Saldo ilości firm w ostatnich 3 latach (2016/2019) – analiza porównawcza

gmina	Saldo ilości firm w ostatnich 3 latach	
	Ilość nowych firm	Przyrost procentowy PEAi [%]
Gmina wiejska Bolimów	+ 32	13,46
Gmina wiejska Głuchów	+ 33	11,55
Gmina wiejska Godzianów	+ 21	10,34
Gmina wiejska Kowiesy	+ 39	21,53
Gmina wiejska Lipce Reymontowskie	+ 41	19,49
Gmina wiejska Maków	+ 59	18,09

gmina	Saldo ilości firm w ostatnich 3 latach	
	Ilość nowych firm	Przyrost procentowy PEAI [%]
Gmina wiejska Nowy Kawęczyn	+ 55	29,53
Gmina wiejska Skierniewice	+ 86	12,43
Gmina wiejska Słupia	+ 17	11,28
Powiat skierniewicki	+ 383	15,59
Gmina wiejska Łyszkowice	+ 37	10,31
Powiat łowicki	+ 220	5,33

Źródło: Opracował: Firma Bajor Consulting na podstawie danych GUS

Warto zauważyć, że nie ma prostej korelacji między poziomem aktywizacji gospodarczej a indeksem PEAI. Należy to interpretować następująco: poziom aktywizacji to skumulowany przez wiele lat **dorobek aktywności lokalnego sektora gospodarczego**, natomiast PEAI obrazuje **aktualną dynamikę**. Ostatnie lata to bardzo duży wzrost gospodarczy w całym kraju.

Według powyższych obliczeń wskaźnik PEAI we wszystkich analizowanych gminach wiejskich przekracza 10%. Najniższy wskaźnik PEAI w powiecie przypada gminie wiejskiej Godzianów (w powiecie skierniewickim) oraz gminie wiejskiej Łyszkowice (w powiecie łowickim) około 10%. Najwyższy wskaźnik PEAI odnotowano dla gminy Nowy Kawęczyn (29,53%).

Wskaźnik PEAI dla gminy Maków w 2019 roku należy do wyższych w powiecie skierniewickim tj.: 18,09%, oznacza to że koniunktura na obszarze gminy jest sprzyjająca, występuje gwałtowny rozwój gospodarczy. W ciągu 3 lat powstało 59 nowych firm co stanowi 15,4% nowych podmiotów gospodarczych w powiecie skierniewickim.

Podsumowanie:

Sytuacja na rynku pracy w gminie Maków w badanym okresie czasu jest stabilna, wzrasta liczba osób zatrudnionych. Wśród pracujących przeważają mężczyźni. Bezrobocie w ciągu 10 badanych lat zmniejszyło się o ponad połowę. W latach 2011 - 2015 odnotowano więcej bezrobotnych mężczyzn, natomiast w latach 2016 - 2020 odnotowano większe bezrobocie wśród kobiet. Osoby bezrobotne z Gminy Maków w 2020 roku stanowiły 16,46% ogółu bezrobotnych powiatu skierniewickiego.

Na przestrzeni 10 lat liczba podmiotów gospodarczych w gminie Maków znacząco wzrosła. Na terenie gminy przeważa sektor prywatny, dominują przedsiębiorcy – osoby fizyczne. Najwięcej firm działa w branży budowlanej oraz handlu hurtowym i detalicznym.

Gminę Maków cechuje dynamiczny rozwój społeczno – gospodarczy. Koniunktura gospodarcza jest pomyślna. Dobra dostępność komunikacyjna, bliskie położenie miasta Skierniewice skłania do rozwoju postaw przedsiębiorczych.

Należy w tym miejscu zauważyć, iż ze względu na kryzys gospodarczy spowodowany pandemią wirusa COVID-19, w całym kraju następuje zmniejszenie liczby zakładanych przedsiębiorstw oraz obserwuje się coraz więcej takich, które zawieszają bądź zamykają prowadzoną dotychczas działalność gospodarczą. Na ten moment bardzo trudno jest przewidzieć, kiedy pandemia zakończy się oraz jak bardzo dotkliwe będą jej skutki m.in. w sferze gospodarczej.

Rolnictwo

Gmina Maków jest gminą o charakterze rolniczym, co potwierdza fakt, iż w ogólnej strukturze terenów gminy dominują użytki rolne.

Ostatnie dostępne dane statystyczne pochodzące z Powszechnego Spisu Rolnego 2010 wskazują na rozdrobnioną strukturę agrarną gminy (na moment tworzenia niniejszej strategii nie udostępniono jeszcze wyników PSR 2020). Należy przypuszczać, że trend ten utrzymuje się.

Gmina Maków jest zatem gminą o typowo rolniczym charakterze, która wykorzystuje w rozwoju dostępne walory przyrodnicze i krajobrazowe.

W 2010 roku w gminie Maków funkcjonowało 1078 gospodarstw rolnych o łącznej powierzchni 4951,41 ha. Większość użytków rolnych w Gminie znajduje się pod zasiewami i stanowią one ponad połowę powierzchni gruntów gospodarstw rolnych ogółem (53,43%). W znacznej części gospodarstw rolnych występują lasy i grunty leśne (14% powierzchni), a także pozostałe grunty (8,3%). Dość wysoki udział w powierzchni mają również łąki trwałe (10,3%)²⁷.

Tabela 47 Użytkowanie gruntów w gminie Maków w 2010 roku

	liczba gospodarstw rolnych	powierzchnia [ha]
grunty ogółem	1 078	4 951,41
użytki rolne ogółem	1 065	3 851,72
użytki rolne w dobrej kulturze	851	3 506,60
pod zasiewami	757	2 645,35
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	133	149,05
uprawy trwałe	171	141,56
sady ogółem	146	108,71
ogrody przydomowe	81	12,81
łąki trwałe	566	511,36
pastwiska trwałe	83	46,47
pozostałe użytki rolne	426	345,12
lasy i grunty leśne	701	687,76
pozostałe grunty	913	411,93

Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Maków

Rolnicy specjalizują się w uprawach sadowniczych owoców miękkich (porzeczek, aronii, truskawek), a także w uprawie pieczarek²⁸.

Tereny inwestycyjne

Gmina Maków posiada tereny inwestycyjne – działki przeznaczone na sprzedaż. Wyposażone są one w podstawową infrastrukturę techniczną w różnym stopniu.

Gmina realizowała projekt pn. „Gmina Maków – regionalnym centrum innowacji i rozwoju”. Całkowita wartość projektu to 756 450,00 zł, z czego 642 982,50 zł dofinansowania pochodzi z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014 - 2020. W ramach projektu organizowano Majowe Forum Gospodarcze, połączone z Makowską Majówką, eksperci przeprowadzili warsztaty jak kreować innowacyjne pomysły i prowadzić międzynarodowy marketing. Kluczem tych spotkań było pokazanie specjalności regionu i pomysłowości lokalnych przedsiębiorców. Głównym celem projektu był wzrost powiązań gospodarczych. Nastąpił wzrost rozpoznawalności Gminy Maków, a inwestorzy z kraju i zagranicy przekonali się, że Gmina

²⁷ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Maków

²⁸ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Maków na lata 2021 - 2026

Maków jest przyjazna przedsiębiorcom i stwarza warunki do inwestowania i rozwoju. Realizacja projektu poprawiła wizerunek Gminy, a także wpłynęła korzystnie na atrakcyjność obszaru. Projekt stał się szansą dla rozwoju Gminy, a tym samym lepszego życia mieszkańców. Dodatkowo prowadzono inne formy reklamy kreujące Gminę Maków jako przyjazną przedsiębiorcom do których należał m.in. udział w krajowych targach inwestycyjnych i regionalnych.

Polityka finansowa

Polityka finansowa gminy Maków realizowana jest w oparciu o uchwałę budżetową corocznie uchwalaną przez Radę Gminy, która określa źródła dochodów oraz kierunki wydatkowania środków. Realizacja inwestycji oparta jest o przedsięwzięcia wyszczególnione w Wieloletniej Prognozie Finansowej oraz o załącznik do uchwały budżetowej obrazujący wydatki majątkowe.

Tabela 48 Wyniki finansowe samorządu gminy Maków w latach 2015 - 2019

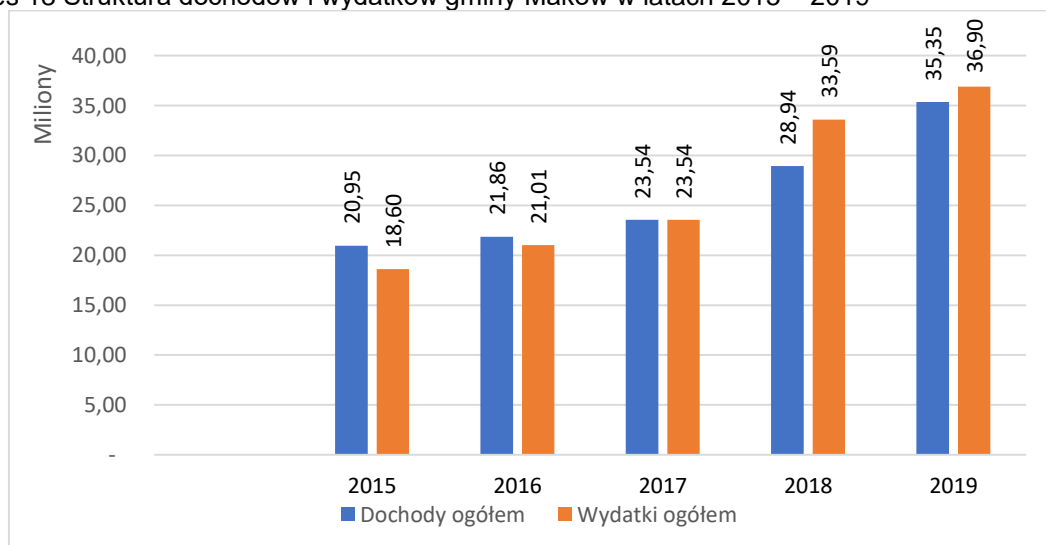
gmina Maków	2015	2016	2017	2018	2019
Dochody ogółem	20 951 678,95	21 864 125,63	23 535 230,76	28 940 804,24	35 352 914,71
Wydatki ogółem	18 596 469,18	21 014 889,42	23 535 165,78	33 585 149,14	36 897 295,44
Wynik finansowy	2 355 209,77	849 236,21	64,98	- 4 644 344,90	- 1 544 380,73
Wynik finansowy/dochody (%)	11,24	3,88	0,00	-16,05	-4,37

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wynik różnicy między dochodami ogółem budżetu JST, a wydatkami ogółem JST stanowi odpowiednio nadwyżkę lub deficyt budżetu. Gmina Maków w roku 2015 i 2016 zamknęła budżet nadwyżką, w 2017 wynik finansowy był bliski zera w pozostałych analizowanych latach odnotowała deficyt. Na przestrzeni lat widoczny jest wzrost zarówno dochodów jak i wydatków gminy. Najwyższy wzrost dochodów i wydatków gminy odnotowano w 2019 roku.

Z informacji jakie udostępnia gmina wynika, że wynik finansowy za 2020 rok, który jest punktem wyjścia do uchwalenia budżetu Gminy Maków na 2021, rok był lepszy od oczekiwanego. Gmina zrealizowała w roku 2020 rekordowy budżet inwestycyjny w wysokości 20 mln 234 tys. zł przy udziale środków własnych 1 mln 200 tys. zł. W związku z tym, po raz pierwszy w historii gminy budżet uchwalono bez deficytu budżetowego.

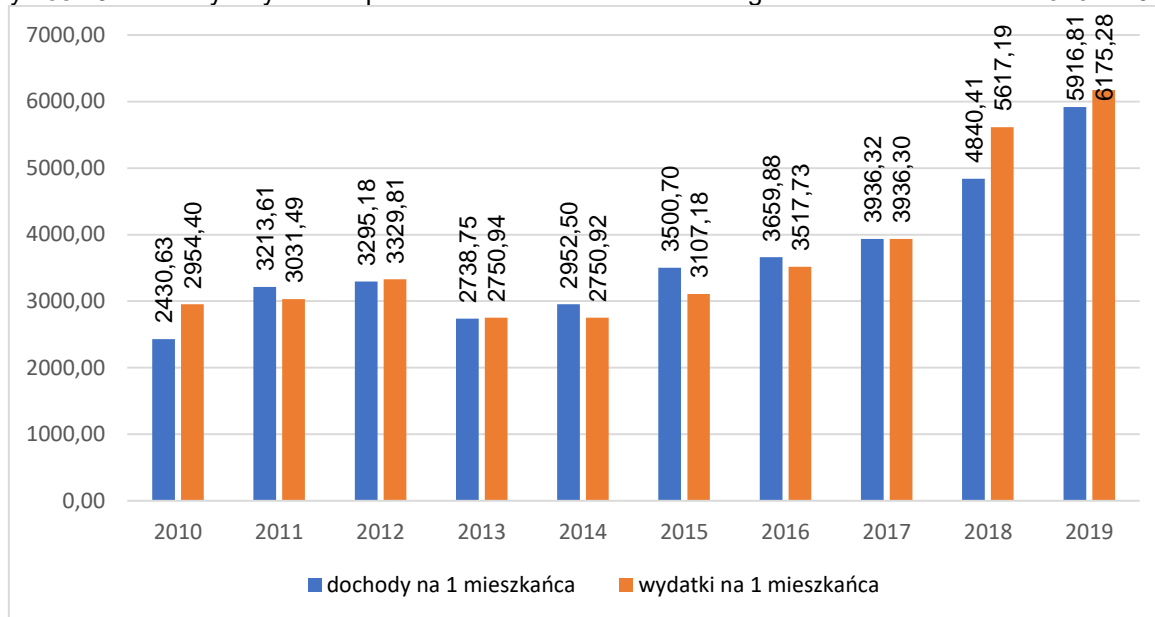
Wykres 18 Struktura dochodów i wydatków gminy Maków w latach 2015 – 2019



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Obserwowany stały wzrost dochodów w budżecie gminy ma swoje odzwierciedlenie również w wielkości dochodu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, co jest zgodne z zachodzącą w województwie łódzkim tendencją dochodową. Dochody gminy Maków począwszy od 2015 roku corocznie wzrastają. Obrazuje to dochód wyliczony na 1 mieszkańca, który powiększył się od 2430,63 zł /1 mieszkańca w 2010 roku do 5 916,81 zł/1 mieszkańca w 2019 roku, co oznacza wzrost o 58,91%. Wraz ze wzrostem dochodów wzrastają również wydatki w gminie Maków.

Wykres 19 Dochody i wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Maków w latach 2010 – 2019



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W porównaniu do roku 2010 dochody na jednego mieszkańca w roku 2019 są większe o 3 486,18 zł, a wydatki zwiększyły się o 3 220,88 zł.

W tabeli poniżej przedstawiono analizę porównawczą dochodów i wydatków na jednego mieszkańca w badanych JST dla okresu 2017 – 2019. Kolorem niebieskim oznaczono najwyższe dochody i wydatki, a kolorem żółtym najniższe dochody i wydatki, w danym roku poddanych analizie. Najwyższe dochody na jednego mieszkańca, w latach 2017 – 2019 odnotowano kolejno w gminach: Głuchów, Słupia, Maków. Zauważalne są rozbieżności w kwotach dochodów na jednego mieszkańca, sięgające do 22% w roku 2019. Niewątpliwie związane jest to z wyższym poziomem aktywizacji gospodarczej, czy pozyskanymi środkami zewnętrznymi. Najniższe dochody przypadły kolejno w latach na gminy: Lipce Reymontowskie, Nowy Kawęczyn, Łyszkowice.

Najwyższy poziom wydatków odnotowano w analizowanych latach w tych samych gminach, co najwyższy poziom dochodów. Najniższy poziom wydatków na jednego mieszkańca w analizowanych latach przypadł na gminy: Skierniewice, Łyszkowice i Bolimów.

Tabela 49 Dochody i wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2017 – 2019 – analiza porównawcza

Jednostka terytorialna	Dochody na 1 mieszkańca			Wydatki na 1 mieszkańca		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
województwo łódzkie	4 713,11	5 055,51	5 671,37	4 764,26	5 183,13	5 792,66
Powiat łowicki	3 872,95	4 233,35	4 923,15	3 945,34	4 369,62	5 123,94
Łyszkowice	4 122,57	4 192,09	4 641,31	4 252,75	4 052,70	5 226,08
Powiat skierniewicki	4 171,42	4 640,72	5 271,25	4 116,48	5 321,33	5 242,05
Bolimów	3 965,21	4 467,73	4 988,83	4 375,06	4 653,58	4 608,93
Głuchów	5 337,78	4 465,40	5 400,27	4 824,47	6 207,17	4 783,11
Godzianów	4 536,17	4 899,68	5 194,05	4 260,79	4 989,11	5 103,00
Kowiesy	4 241,67	5 055,81	5 008,47	4 426,04	5 740,12	5 746,34
Lipce Reymontowskie	3 755,54	5 017,48	5 216,85	3 722,90	5 597,64	4 826,76
Maków	3 936,32	4 840,41	5 916,81	3 936,30	5 617,19	6 175,28
Nowy Kawęczyn	3 891,57	4 048,59	4 863,99	3 803,87	4 259,20	4 889,81
Skierniewice	3 760,46	4 126,02	5 299,72	3 715,73	4 395,95	5 331,35
Słupia	4 044,06	5 880,33	4 831,95	4 101,55	7 254,27	5 392,52

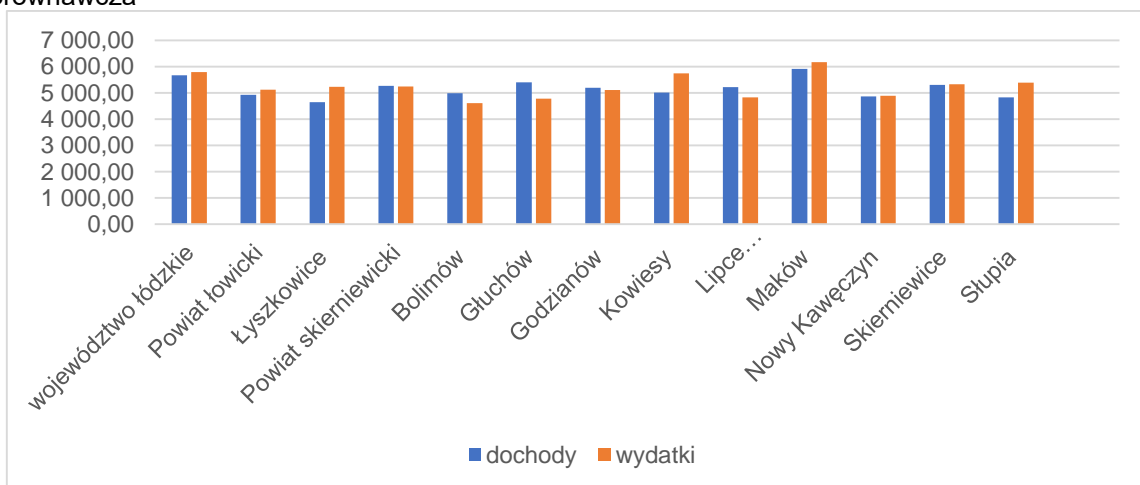
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Należy jednak zauważyć, iż w każdej JST poddanej analizie, w latach 2017 - 2019 zauważalna jest tendencja do wzrostu dochodów jak i wydatków na jednego mieszkańca. Tylko gmina Głuchów w roku 2018 odnotowała spadek dochodów w porównaniu z rokiem 2017. Gmina Maków najwyższy poziom dochodów odnotowała w 2019 roku.

Wysokie dochody i wydatki w gminie Maków w 2019 roku związane są m.in. z realizowanymi inwestycjami i pozyskanymi dotacjami na ich realizację. Do najdroższych inwestycji według Raportu o stanie Gminy Maków za 2019 rok należą:

- Budowa hali sportowej przy Gimnazjum im. Św. Wojciecha w Makowie;
- Ochrona środowiska naturalnego Gminy Maków poprzez instalację odnawialnych źródeł energii w budynkach prywatnych;

Wykres 20 Dochody i wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2019 roku - analiza porównawcza



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Struktura dochodów i wydatków

Gmina w celu realizacji zadań własnych gromadzi dochody. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego na dochody JST składają się trzy podstawowe elementy: dochody własne, subwencja ogólna, dotacje z budżetu państwa, udziały we wpływach z podatku dochodowego

od osób fizycznych oraz z podatku dochodowego od osób prawnych. Dochodami JST mogą być także: środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz inne środki określone w odrębnych przepisach.

Tabela 50 Struktura dochodów na 1 mieszkańca w gminie Maków w zł w latach 2010 – 2019

dochody na 1 mieszkańca w zł	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem	2430,63	3213,61	3295,18	2738,75	2952,50	3500,70	3659,88	3936,32	4840,41	5916,81
dochody własne	748,30	1560,58	1641,06	1078,97	1316,05	1580,27	1338,29	1320,52	2119,30	2006,77
dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	339,16	404,65	436,23	457,12	486,37	605,10	689,13	653,61	753,71	797,96
dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	10,55	8,54	15,57	20,88	13,53	35,62	36,53	34,76	33,65	15,75
dochody własne - dochody podatkowe ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	181,22	275,92	309,30	285,43	478,95	357,77	348,31	352,20	367,63	434,85

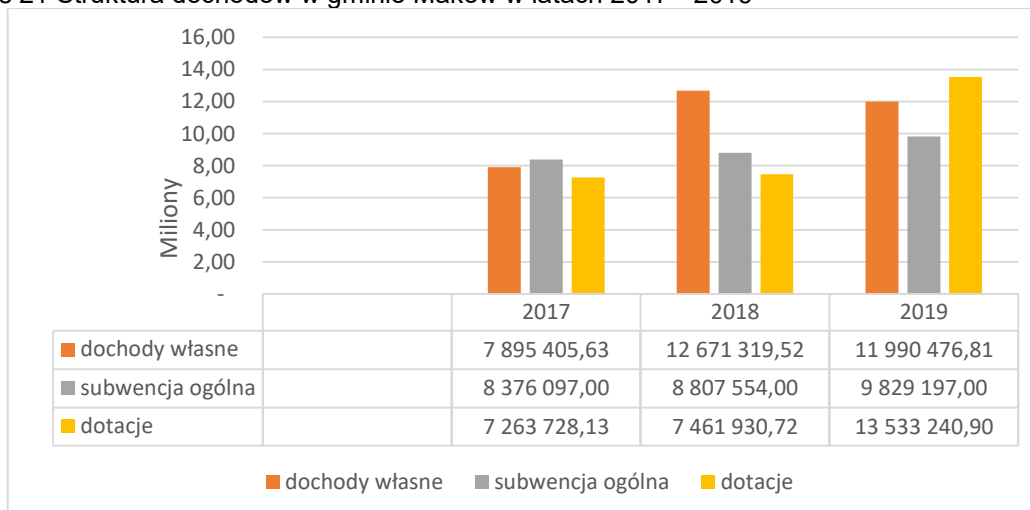
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W dochodach gminy na przestrzeni badanych lat widoczne są coraz większe wpływy z podatków m.in.:

- podatku dochodowego od osób fizycznych - wzrost o 57,49% w stosunku do roku 2010 - co niewątpliwie ma związek z wzrostem dochodów mieszkańców gminy;
- podatku dochodowego od osób prawnych – wzrost o 33,01% w stosunku do roku 2010 – co powiązane jest ze zwiększającym się poziomem aktywności gospodarczej mieszkańców;
- podatki ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw – wzrost o 58,32% w stosunku do roku 2010;

W budżecie gminy największy udział w roku 2019 mają dotacje 38,28%, w 2018 były to dochody własne, a w 2017 subwencja ogólna. Zauważalny jednak jest na przestrzeni lat, wzrost dochodów własnych, który w 2019 roku wynosił 33,92%.

Wykres 21 Struktura dochodów w gminie Maków w latach 2017 - 2019



Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Na finansowanie różnego rodzaju projektów inwestycyjnych Jednostki Samorządu Terytorialnego mogą ubiegać się o pozyskiwanie środków z dotacji Unii Europejskiej. Gmina Maków realizuje/ zrealizowała następujące **projekty, na które uzyskała dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej** w ramach perspektywy na lata 2014 – 2020 (Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020):

- „Pierwszy żłobek w Gminie Maków”

Wartość: 864.203,53 zł; Wydatki kwalifikowane: 864.203,53 zł; Dofinansowanie: 782.603,53 zł

- Budowa budynku Urzędu Gminy w miejscowości Maków w technologii pasywnej na dz. nr 595/2 I 595/3

wartość projektu: 6 563 991,25 zł; wydatki kwalifikowalne: 4 486 549,81 zł; dofinansowanie: 3 813 567,33 zł

- „Ochrona środowiska naturalnego gminy Maków poprzez instalację odnawialnych źródeł energii w budynkach prywatnych”

Wartość: 7 267 930,89 zł; Wydatki kwalifikowane: 6 693 923,00 zł; Dofinansowanie: 5 689 834,55 zł

- Ochrona Rezerwatu Źródeł Borówki poprzez zagospodarowanie stawów w Pszczonowie - Gmina Maków

wartość projektu: 328 368,00 zł

dofinansowanie: 161 874,00 zł

- Ochrona środowiska naturalnego gminy Maków poprzez instalację odnawialnych źródeł energii w budynkach prywatnych – II etap

wartość projektu: 3 203 315,25 zł

dofinansowanie: 2 505 727,75 zł

- GMINA MAKÓW – REGIONALNYM CENTRUM INNOWACJI I ROZWOJU

wartość projektu: 517 874,31 zł

dofinansowanie: 409 379,50 zł

- Wysoka jakość edukacji w gminie Maków

wartość projektu: 292 225,00 zł

dofinansowanie: 248 391,25 zł

Ponadto, przy udziale środków z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, gmina zrealizowała projekt pn. „Przebudowa drogi dojazdowej do cmentarza w miejscowości Pszczonów”.

Gmina Maków zrealizowała również kilkanaście projektów w ramach perspektywy finansowej 2007 – 2013.

PODSUMOWANIE

Zaprezentowane powyżej dane wskazują, że sfera gospodarcza w gminie Maków rozwija się stabilnie. Pomyślna koniunktura gospodarcza, wzrost liczby zakładanych przedsiębiorstw oraz zadawalające wartości wskaźników w analizie porównawczej z innymi gminami pozwalają przypuszczać, że obrane kierunki rozwoju, a także dotychczasowe wykorzystanie tkwiącego na tym

obszarze potencjału przebiegają w dobrym kierunku, potencjał ten jednak wciąż nie jest w pełni możliwości wykorzystany. Obecnie, planując dalsze kierunki rozwoju gminy, należy mieć na uwadze skutki pandemii, które z pewnością będą odczuwalne dla mieszkańców, a tym samym dla całej gminy Maków w długim okresie czasu. Należy wykorzystać doświadczenia, które gmina nabyła od marca 2020 roku, wykorzystać potencjał tkwiący w informatyzacji, ale również podjąć działania wspierające ochronę środowiska, również w sferze gospodarczej.

2.4.2. Turystyka

Gmina Maków posiada cenne walory przyrodnicze, rekreacyjne oraz kulturowe, jest gminą o charakterze rolniczym, w której wielu rolników specjalizuje się w uprawach sadowniczych owoców miękkich (porzeczki, aronii i truskawki), a także w uprawie pieczarki. Brak wielkiego przemysłu, oraz stosunkowo duża powierzchnia zalesień powodują, że środowisko jest tu nieskażone. Wszystko to, oraz bliskość dużych aglomeracji miejskich przyczynia się do atrakcyjności terenów nadających się do celów rekreacyjnych. Rozwojowi turystyki sprzyja z pewnością położenie gminy oraz infrastruktura drogowa.

Najbardziej wartościowe tereny pod względem przyrodniczym to:

Rezerwat „Uroczysko Bażantarnia” - szczególne walory krajobrazowe i estetyczne tego obszaru podkreśla obecność około 40 sztuk pomnikowych dębów szypułkowych, w wieku ponad 300 lat.

Rezerwat „Źródła Borówki” - cenne w obszarze jest występowanie różnych zbiorowisk roślinnych – od łągi jesionowo-olszowego w terenach źródłiskowych Borówki po las grądowy, bór mieszany i bór świeży, z ponad 100-letnim drzewostanem sosnowym

Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Zwierzyniec Królewski” - to przede wszystkim stary las, z mozaiką siedlisk, z sędziwymi dębami szypułkowymi (najstarsze z nich osiągnęły 230 lat), bukami zwyczajnymi, 200-letnimi grabami, 100-letnimi jesionami i wiązami.



www.skierniewice.lodz.lasy.gov.pl; Fot. Tomasz Smierzchała

Doliny rzeczne to kolejny, wyróżniający się w krajobrazie Gminy, element środowiska przyrodniczego. Przez gminę przepływają dwie rzeki Pisia i Uchanka. Szczególne urozmaicenie rzeźby terenu, a co za tym idzie jej malowniczość, towarzyszy dolinie rzeki Uchanki, na terenie wsi Święte Łaski i Święte Nowaki. W Pszczonowie i Woli Makowskiej funkcjonują retencyjne zbiorniki wodne, które są systematycznie zarybiane i stanowią atrakcję dla wędkarzy.

Ciekawe zabytki architektury to:

- kościół parafii rzymsko- katolickiej p.w. Św. Wojciecha w Makowie;
- kościół parafii rzymsko-katolickiej Św. Doroty Dziewicy i Męczennicy w Pszczonowie; dzwonnica, kaplica cmentarna, cmentarz parafialny;
- pałacyk łowczego w Makowie;
- mogiła zbiorowa z krzyżem z czasów II wojny światowej w Zwierzyńcu;
- kapliczka Św. Rocha w Makowie.

Gmina prowadzi szereg imprez kulturalnych, niektóre z nich na stałe wpisały się w jej życie. Maków czynnie uczestniczy w konkursach/ spotkaniach realizowanych w szczególności na terenie województwa łódzkiego, ale również na terenie Polski. Gmina szczeni się znakomitym wykorzystaniem szansy jaką dają fundusze europejskie, dzięki czemu stała się rozpoznawalna i stanowi znakomity przykład dobrego i przemyślanego zarządzania. Dzięki m.in. dofinansowaniu otrzymanemu z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Maków mógł zorganizować kilka działań na rzecz promocji Gminy w regionie.

Gmina Maków posiada niezwykle potencjał do rozwoju turystyki, lokalne władze starają się o zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy. W duchu turystyki rowerowej, z poszanowaniem i troską o środowisko naturalne, w gminie powstają ścieżki rowerowe, obecnie jest ich około 20 km. Gmina planuje rozwój infrastruktury służącej elektromobilności, w tym szlaków turystyki rowerowej, przystosowanych dla rowerów elektrycznych, ale również budowę małej architektury wykorzystującej technologię smart-city (np. ławki solarne). Mogą być to czynniki, które wpłyną na zwiększenie się liczby osób odwiedzających gminę, nawet w ramach turystyki weekendowej.

Należy zaznaczyć, że turystyka może pomóc w przekształceniu małych, nieefektywnych gospodarstw rolnych i uzyskania nowych źródeł dochodu dla mieszkańców gminy. W wielu krajach europejskich to właśnie szlaki rowerowe ożywiły rozwój turystyki w gminach, które dotychczas nie posiadały zintegrowanej i unikalnej oferty turystycznej.

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że lata 2020 – 2021 są dla turystyki bardzo trudnym okresem, za sprawą rozprzestrzeniającej się pandemii. Nie wiadomo jak długo poszczególne z branż będą zamknięte i w jaki sposób odbije się to na prowadzonej działalności.

Jak czytamy na stronie internetowej Komisji Europejskiej:

„Obecny kryzys jest szansą na poprawę odporności sektora i przyspieszenie transformacji ekologicznej i cyfrowej w europejskiej turystyce. Europa powinna pozostać najpopularniejszym kierunkiem turystycznym, a branża turystyczna musi być motorem wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy. Zrównoważona odbudowa wymaga bardziej zrównoważonego i przystępnego cenowo transportu oraz

lepszich połączeń, inteligentnego zarządzania przepływami turystycznymi, zróżnicowania oferty turystycznej, umiejętności w dziedzinie zrównoważonego rozwoju dla osób zawodowo zajmujących się turystyką oraz zwiększenia świadomości na temat różnorodności krajobrazów i bogactwa kulturowego w Europie.”

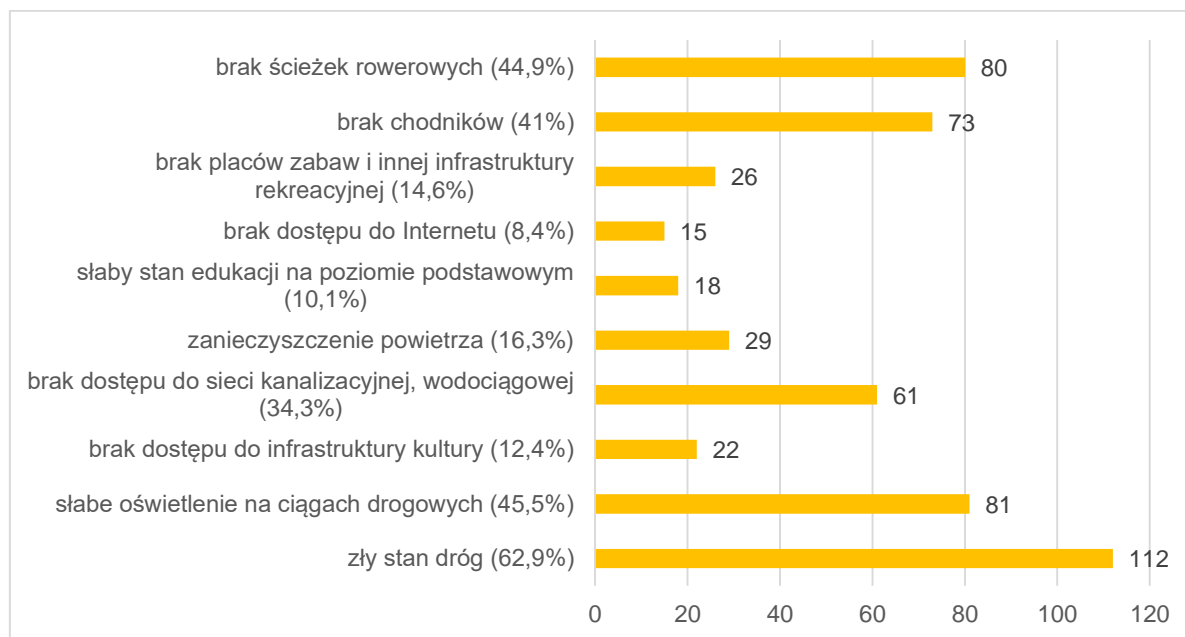
Należy też zwrócić uwagę na fakt, że w wyniku pandemii Polacy coraz częściej wybierają na miejsca odpoczynku obszary położone blisko miejsca zamieszkania, silnie powiązane z przyrodą, z możliwością przebywania na łonie natury w miejscach malowniczych, spokojnych, z dala od zgiełku miast i tłumów turystów. Można w tych trendach upatrywać nadziei na rozwój turystyki i większy ruch turystyczny w gminie Maków w najbliższych latach.

2.5. Wyniki badań ankietowych

Diagnoza została wzbogacona o ankietę przeprowadzoną wśród mieszkańców gminy Maków. Poniżej zaprezentowano odpowiedzi na poszczególne pytania:

Jakie są największe problemy naszej gminy?

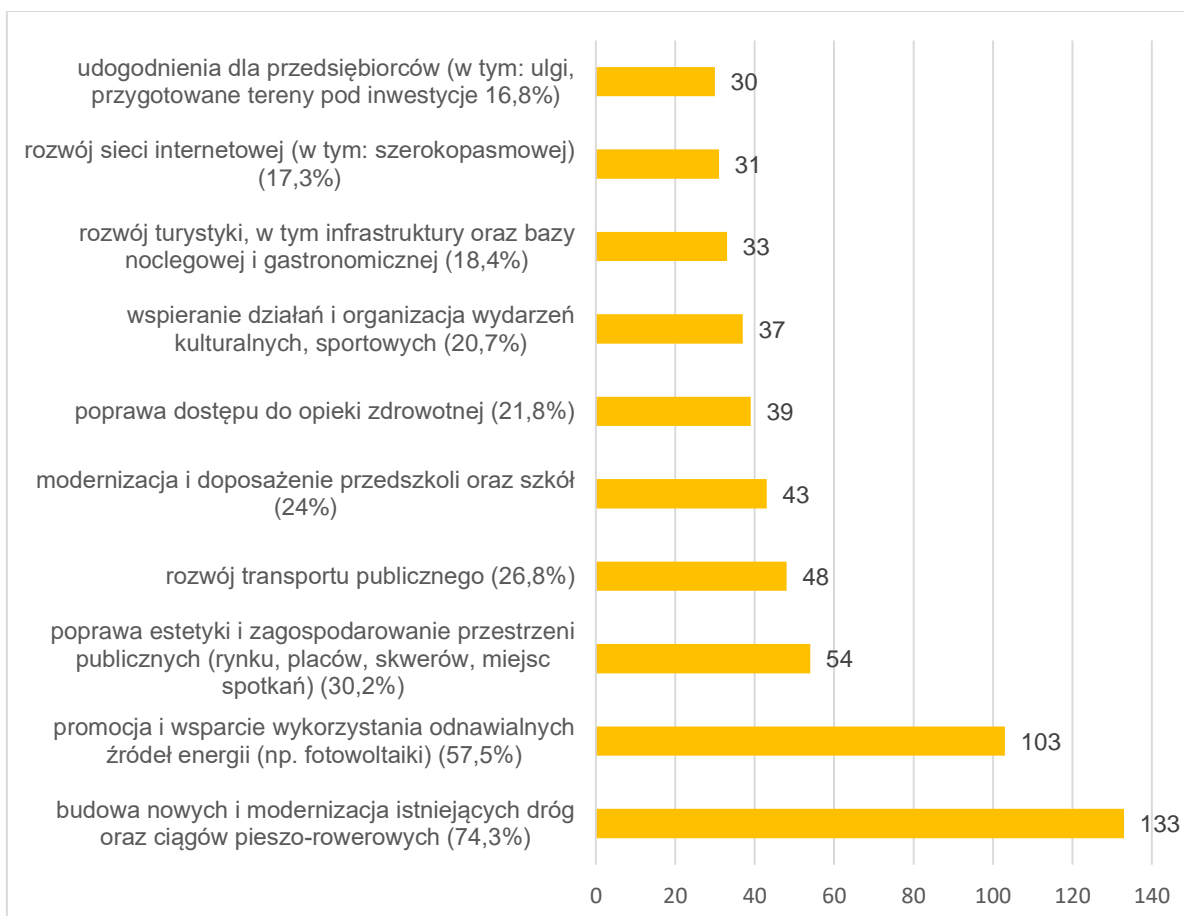
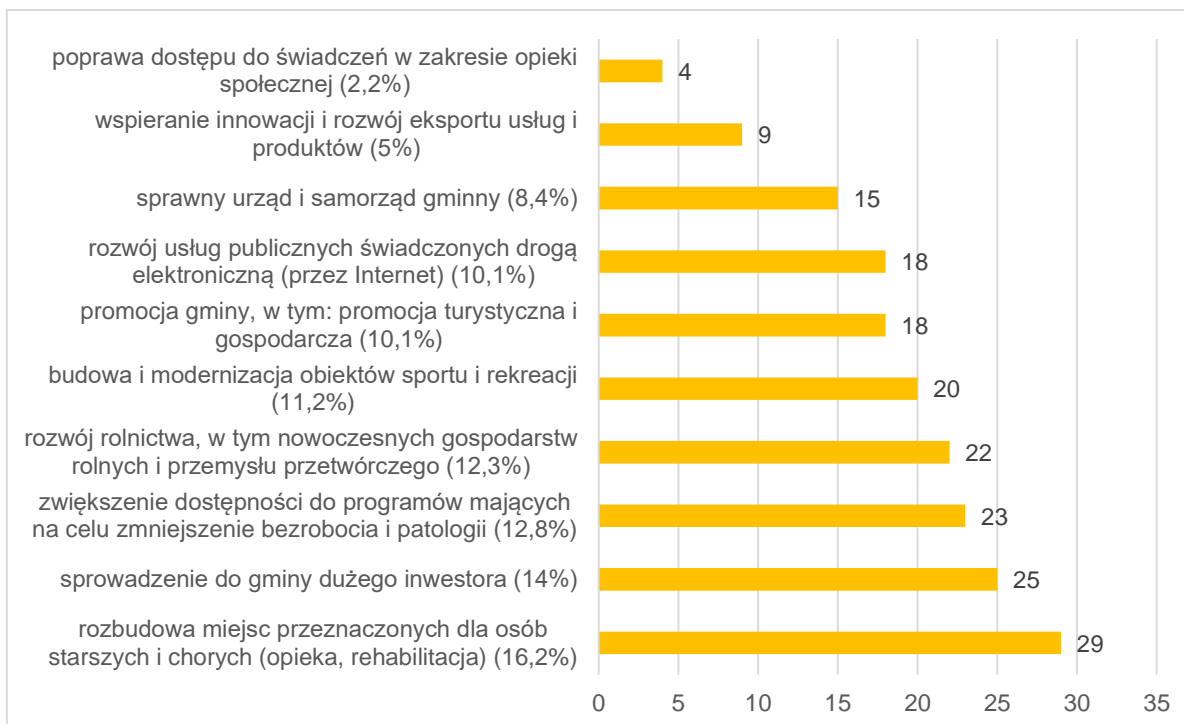
- udzielono 178 odpowiedzi (jedna osoba mogła wybrać kilka problemów);



Proszę o wybranie maksymalnie 6 priorytetów, które mają lub mogłyby mieć największy wpływ na rozwój Gminy w latach 2021-2027.

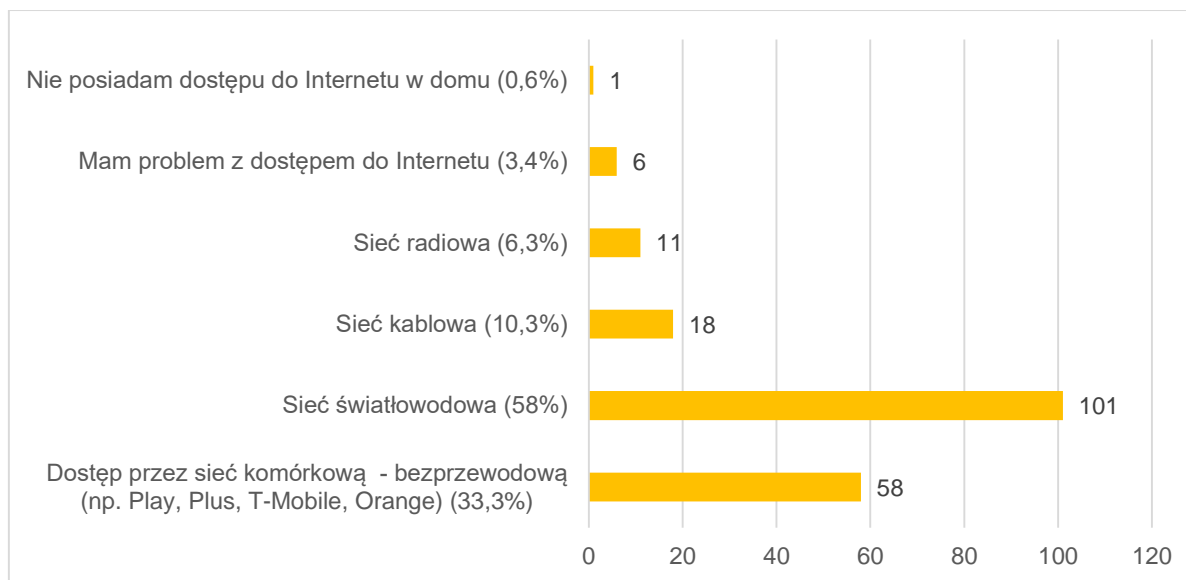
- udzielono 179 odpowiedzi
- wśród dodanych odpowiedzi przez ankietowanych pojawiły się m.in.: rozbudowa biblioteki, wyposażenie OSP;

- wyniki podzielono na 2 wykresy ze względu na dużą prezentowaną ilość danych, uszeregowano je od najmniejszej do największej liczby uzyskanych głosów;



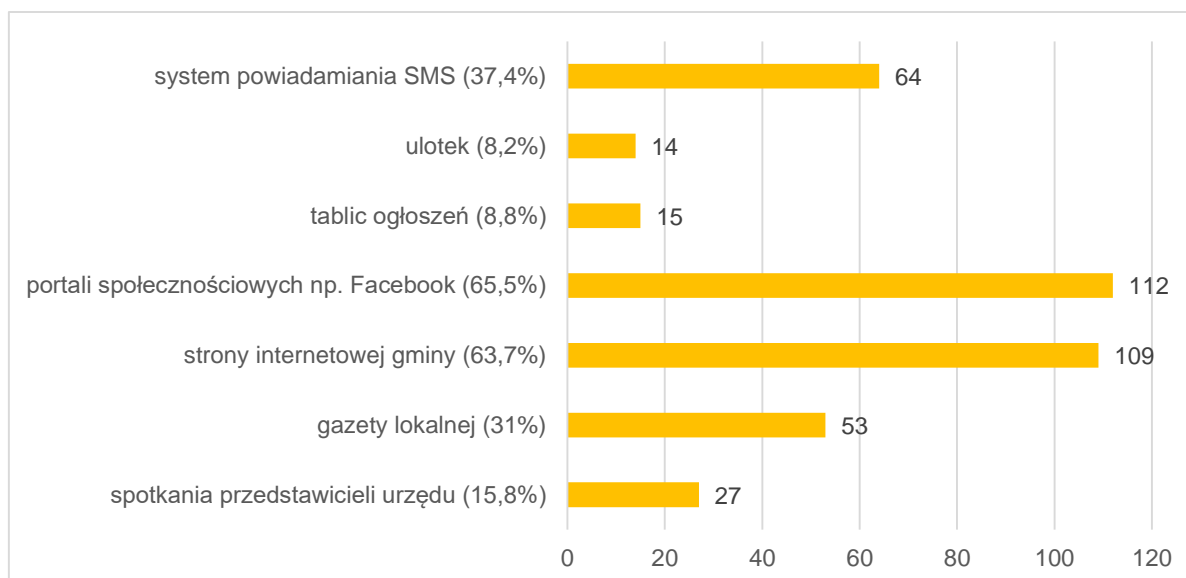
Jaki typ dostępu do Internetu Państwo posiadacie?

- udzielono 174 odpowiedzi (istniała możliwość wybrania kilku opcji);



Z jakich źródeł chciałaby Pani/chciałby Pan otrzymywać informacje o działaniach władz Gminy i wydarzeniach lokalnych?

- 99 osób udzieliło odpowiedzi (istniała możliwość wybrania kilku opcji);



2.6. Analiza SWOT

SPOŁECZEŃSTWO, SYTUACJA SPOŁECZNA	
<p>MOCNE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> – położenie w paśmie rozwoju osadnictwa stymulowanego sąsiedztwem aglomeracji Warszawy i Łodzi; – dobre położenie geostrategiczne gminy; – silnie zakorzenione więzi kulturowe, głęboka świadomość dziedzictwa historycznego i kulturowego; – duży potencjał i zaangażowanie dzieci i młodzieży w uczenie się i uczestnictwo w życiu gminy; – prowadzenie działań mających na celu zachęcanie mieszkańców do podejmowania inicjatyw lokalnych; – utrudniony dostęp do narkotyków; – coraz większa aktywność fizyczna mieszkańców; – dodatnie saldo migracji wewnętrznych w większości lat w badanym okresie czasu; – dobrze oceniana działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej; – podnoszenie kwalifikacji przez pracowników służby społecznej, znajomość problemów mieszkańców; – coraz mniejsza liczba osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej; – stopniowo zmniejszająca się liczba osób bezrobotnych; – korzystanie ze środków EFRR oraz EFS; – odczuwalny wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców, dobre warunki mieszkaniowe; 	<p>SŁABE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> – zmniejszająca się liczba ludności (należy jednak zaznaczyć, że w skali powiatu skierniewickiego nie jest to wysoki wskaźnik); – ujemny przyrost naturalny w ostatnim analizowanym roku w diagnozie (w poprzednich latach notowano jednak dodatnie wartości wskaźnika); – problem ubóstwa i marginalizacji osób ubogich oraz niepełnosprawnych; – występowanie problemu patologii społecznych; – zbyt małe możliwości rozwoju zawodowego i podwyższania kwalifikacji zawodowych; – brak pracy dla osób wykształconych, spełniającej ich ambicje i wykorzystującej wiedzę i umiejętności; – brak inicjatyw na rzecz przeciwdziałania bezrobociu wśród kobiet – brak działań służących aktywizacji zawodowej bezrobotnych – brak placówki wsparcia dziennego dla seniorów

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	
<p>MOCNE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> – prawna ochrona obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych; – wysoki, jak na warunki powiatu skierniewickiego, wskaźnik lesistości; – usuwanie azbestu z obszaru gminy; – brak zakładów przemysłowych emitujących znaczne zanieczyszczenia do powietrza; – wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii na dużą skalę – znaczna popularyzacja wśród mieszkańców; – niska degradacja środowiska przyrodniczego; – stosunkowo niskie zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego na terenach oddalonych od ciągu komunikacyjnych; – funkcjonowanie i realizacja postanowień wynikających Planu Gospodarki Niskoemisyjnej oraz Strategii Rozwoju Elektromobilności dla gminy Maków; 	<p>SŁABE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> – brak sieci kanalizacyjnej; – niska efektywność energetyczna poszczególnych budynków prowadząca do zwiększonego zużycia paliw; – zanieczyszczenie wód powierzchniowych; – niewystarczająca świadomość ekologiczna społeczeństwa;

TURYSTYKA, SPORT, REKREACJA	
<p>MOCNE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> - wysokie walory przyrodnicze Gminy, w tym krajobrazowe; - bogata historia i tradycja regionu; - funkcjonowanie Makowskiego Centrum Kultury; - dbałość gminy o ciągle poszerzanie infrastruktury rekreacji i sportu; - wszystkie placówki szkolne mają dostęp do boiska sportowego, a pięć szkół dysponuje salami gimnastycznymi; - funkcjonowanie boiska wielofunkcyjnego oraz kompleksu boisk sportowych „Orlik” działalność Uczniowskiego Klubu Sportowego „Makówka” oraz Ludowego Zespołu Sportowego „Macovia”; - dbałość o rozwój systemu ścieżek rowerowych; - działalność Orkiestry Ochotniczej Straży Pożarnej wraz z Grupą Paradną; - współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, również spoza granic kraju; 	<p>SŁABE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> - niewystarczający poziom rozwinięcia bazy sportowej i rekreacyjnej, w tym niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych oraz brak infrastruktury służącej rozwojowi elektromobilności; - konieczność ciągłej promocji gminy, która niesie za sobą środki finansowe;

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I ROLNICTWO	
<p>MOCNE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> - podejmowanie działań mających na celu przyciągnięcie inwestorów mogących tworzyć nowe miejsca pracy w gminie; - inicjowanie działań sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości wśród mieszkańców; - prowadzenie działań na rzecz ograniczenia bezrobocia; - upowszechnianie informacji o wolnych miejscach pracy; o usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach zawodowych, dostęp do doradztwa zawodowego; - dobra dostępność komunikacyjna gospodarstw rolnych gminy do rynków zewnętrznych (rynków zbytu i rynków zaopatrzenia w środki produkcji); pełne zaopatrzenie gospodarstw w energię i wodę; - stabilizacja gospodarcza Gminy; - korzystne położenie geograficzne i komunikacyjne dla rozwoju przedsiębiorczości; - istnienie gminnych terenów inwestycyjnych ; - bliskość do Miasta Skierniewice; - zwiększająca się świadomość, co do możliwości wykorzystania funduszy unijnych; - wzrost gospodarczy, wysoki poziom aktywizacji gospodarczej; 	<p>SŁABE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> - stosunkowo niski poziom wykształcenia zawodowego rolników; - niskie kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych - trudności w dostosowaniu się do potrzeb lokalnego rynku pracy; - rozdrobnienie gospodarstw rolniczych, a przy tym niska ich dochodowość; - niewielki udział gospodarstw nowoczesnych w ogóle;

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	
<p>MOCNE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> - projektowane doprowadzenie sieci gazowej; - sieć wodociągowa rozwinięta w pełni; - prawidłowo rozwinięta sieć połączeń drogowych; - dostęp do połączeń kolejowych, w tym Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej; 	<p>SŁABE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> - brak sieci kanalizacyjnej i gazowej; - SUW Wola Makowska wymaga przebudowy i remontu; - poszczególne drogi wymagają przebudowy;

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	
<ul style="list-style-type: none"> - dobrze rozwinięta sieć elektroenergetyczna; - znaczne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz plany dalszego wdrażania instalacji opartych o OZE; 	<ul style="list-style-type: none"> - budynki, w tym budynki gminne wymagają termomodernizacji; - niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych; - brak infrastruktury dla rozwoju elektromobilności; - niska efektywność energetyczna poszczególnych budynków; - zbyt mała liczba przydomowych oczyszczalni ścieków; - budynki gminne niedostosowane dla poruszania się przez osoby niepełnosprawne; - tereny powojkowe wymagają inwestycji oraz nadania im nowych funkcji; - zabytki w gminie wymagają nakładów finansowych na remonty;

EDUKACJA I SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE	
<p>MOCNE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> - uruchomienie żłobka w Makowie; - dostęp do biblioteki publicznej; - dostęp do bazy kultury, bogate tradycje i historia; - dobra baza szkolnictwa, wykorzystująca w miarę możliwości nowe technologie; - wykorzystywanie funduszy unijnych dla realizacji projektów społecznych; - dysponowanie przez szkolnictwo w gminie kadrą i bazą dydaktyczną zapewniającą właściwy rozwój uczniów; 	<p>SŁABE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> - zbyt mała liczba osób posiadających wykształcenie w kierunku rolno- spożywczym, które ułatwiłoby zoptymalizowanie i unowocześnienie pracy gospodarstw rolniczych; - nierówny dostęp do kształcenia ponadpodstawowego; - częściowa marginalizacja dzieci i młodzieży, a także osób starszych o niższym statusie społecznym; - niewystarczające środki finansowe na realizację zajęć z zakresu edukacji ekologicznej, organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej w każdej szkole; - niezaspokojone potrzeby mieszkańców w zakresie oferty kulturalnej z powodu braku środków finansowych; - tereny przyszkolne wymagają zagospodarowania;

POMOC SPOŁECZNA I OCHRONA ZDROWIA	
<p>MOCNE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> - dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej; - dostęp do bezpłatnych badań profilaktycznych; - działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Makowie; - funkcjonowanie gminnych programów służących społeczeństwu, np. dotyczących problemów alkoholowych i narkotyków - działalność jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, Policji - podwyższanie kwalifikacji przez pracowników pomocy społecznej, znajomość problemów mieszkańców Gminy; - zmniejszająca się liczba osób korzystających z pomocy społecznej; - diagnozowanie problemu bezdomności -w gminie; 	<p>SŁABE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> - zbyt mała ilość bezpłatnych badań profilaktycznych; niedostateczna liczba działań związanych z profilaktyką zdrowotną; - problem ubóstwa, bezrobocia, alkoholizmu, niepełnosprawności; - niekorzystna sytuacja osób niepełnosprawnych, starszych oraz dotkniętych długotrwałą lub ciężką chorobą; - coraz większe zagrożenia dla zdrowia młodych ludzi, wynikające ze zmiany stylu życia oraz trwającej od 2020 roku pandemii; - brak szybkiego i bliskiego dostępu do specjalistycznej pomocy lekarskiej; - brak pomocy psychologicznej we wszystkich placówkach oświatowych na terenie gminy;

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – przynależność do rozwijającego się województwa łódzkiego; – promowanie regionu przez jednostki zewnętrzne; – wykorzystanie funduszy strukturalnych z Unii Europejskiej; – uruchomienie puli środków finansowych na walkę z efektami pandemii koronawirusa Covid – 19; 	<ul style="list-style-type: none"> – postępujące zjawisko zaniku więzi społecznych, szczególnie w czasach pandemii, kiedy społeczeństwo żyje w izolacji, często pracując oraz ucząc się zdalnie; – zanieczyszczenie środowiska spowodowane emisją niską oraz ruchem samochodowym; – brak środków na utrzymanie oraz rozwój firmy; – duża konkurencja wśród wnioskujących o wsparcie ze środków Unii Europejskiej; – pandemia Covid-19; – bezrobocie strukturalne; – spadek tempa wzrostu gospodarczego; – słaby rozwój małych i średnich firm spowodowany dużymi kosztami pracy – podatki, ZUS; – skomplikowane procedury i wysokie wymagania instytucji pomocowych udzielających wsparcia finansowego; – niska opłacalność produkcji rolnej; – rozpowszechniony handel produktami przez sieć Internet oraz duża dostępność produktów o niskiej jakości i cenie np. z Chin, na czym mogą tracić lokalni przedsiębiorcy; – rozwój elektromobilności;

2.7. Identyfikacja najważniejszych problemów występujących na danym terenie

Na wstępie rozdziału należy zauważyć, że gmina Maków rozwija się i jest to zauważane przez samych mieszkańców. Jakość życia stopniowo wzrasta, jednak nadal można zidentyfikować obszary/dziedziny, które należy wspomóc, unowocześnić, ulepszyć.

Wśród najważniejszych problemów występujących na obszarze gminy Maków wymienić należy:

Niski poziom innowacyjności wśród przedsiębiorstw działających na obszarze gminy Maków

Jak wykazano w diagnozie, poziom przedsiębiorczości wzrasta, a według indeksu PEAI obrazującego aktualną dynamikę rozwoju, w gminie obserwuje się gwałtowny rozwój gospodarczy. Problemem staje się niski poziom innowacyjności zarówno w gospodarstwach rolniczych jak i w przedsiębiorstwach. Konieczne jest zatem podjęcie działań, które ułatwią wdrażanie innowacji. Szansą dla gminy w tym zakresie jest rozwój elektromobilności, który może podnieść poziom życia mieszkańców, wzmocnić potencjał turystyczny gminy, ale również przyczynić się do powstania nowych firm, które będą specjalizować się w usługach powstałych na potrzeby elektromobilności, jak np. obsługa samochodów elektrycznych, wymiana baterii, obsługa i montowanie rowerów elektrycznych, tworzenie systemów sterowania ruchem i usługi zdalne. Lokalne firmy mogą również rozpocząć produkcje elementów smart – city: ławek, stojaków na rowery, lamp, systemów przechowywania jednośladów. Elektromobilność to nie tylko ładowarki, baterie. To również zmiana cywilizacyjna i przeobrażenie

ogólnodostępnych miejsc publicznych. Należy więc promować kreatywność lokalnych przedsiębiorców i osób chętnych do założenia nowej działalności gospodarczej.

Drogi powiatowe pozostające w złym stanie technicznym

Najważniejsze problemy, które identyfikują sami mieszkańcy gminy koncentrują się wokół infrastruktury drogowej. Większość mieszkańców wskazuje na fatalny stan dróg powiatowych, który stanowi niebezpieczeństwo dla wszystkich ich użytkowników. Niezwykle istotne jest również powiązanie stanu dróg z zanieczyszczeniem powietrza. Jednym z głównych problemów związanych z komunikacją w gminie Maków jest emisja komunikacyjna, głównie pochodząca z drogi powiatowej Skierniewice – Maków – Łyszkowice. Emisja ta jest źródłem zagrożenia dla walorów środowiska przyrodniczego i zdrowia człowieka. Szkodliwość systemu transportowego związana jest z emisją gazów: tlenków azotu, tlenku węgla, dwutlenku węgla i węglowodorów oraz emisją pyłów zawierających związki ołowiu, kadmu, niklu i miedzi. Poza związkami będącymi produktami spalania paliw, w ruchu kołowym emitowane są również duże ilości pyłów pochodzących ze ścierania się opon i nawierzchni drogi. Emisja komunikacyjna stanowi największe zagrożenie dla obszarów położonych w sąsiedztwie dróg o dużym natężeniu ruchu. Narażone są w szczególności: Maków, Słomków, Pszczonów, Krężce i Dąbrowice. W tych miejscowościach notuje się największy ruch pojazdów. Zwiększa się również potok ruchu pomiędzy Skierniewicami a węzłem autostradowym w Łyszkowicach.

Niska emisja

Diagnoza wykazała, że już ponad połowa mieszkańców gminy zainwestowała w odnawialne źródła energii. Również Urząd Gminy stara się wprowadzać OZE do budynków gminnych, a tam gdzie to możliwe termomodernizować obiekty. Gmina wybudowała również budynek pasywny, na który uzyskano dofinansowanie z RPO WŁ na lata 2014 – 2020. Pomimo wszystkich tych działań, niska emisja stanowi nadal problem w gminie, czego najlepszym dowodem są wypowiedzi mieszkańców, mówiące o spalaniu niedozwolonych produktów w piecach w gospodarstwach na obszarze gminy. Mieszkańcy wykazują również chęć do inwestowania w OZE. Widzą, jak wiele korzyści daje powietrze lepszej jakości.

3. Trendy rozwojowe

Realizacja Strategii musi być skorelowana z trendami rozwojowymi. Chodzi tu o trendy w gospodarce światowej, które bezpośrednio wpływać będą na rozwój gminy w okresie programowania. Coraz bardziej pogłębia się integracja Polski z krajami europejskimi i światem. Tereny wiejskie również czerpią z tej otwartości, a rozwój gospodarki światowej bezpośrednio wpływa na rozwój gospodarki lokalnej. Wskazane trendy są zgodne ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030. Wzięto jednak pod uwagę zmiany w światowej gospodarce spowodowane pandemią koronawirusa COVID – 19 i prognozowane zmiany, które dotyczyć będą całego okresu realizacji Strategii.

Mieszkańcy gminy coraz częściej korzystają z globalizacji. Swoboda przemieszczania się wewnątrz Unii Europejskiej (i nie tylko) spowoduje, że mieszkańcy coraz częściej korzystają ze wspólnego rynku. Ostatnie lata to etap otwierania się przedsiębiorstw i mieszkańców na kontakty międzynarodowe. Kolejne lata to dalsza integracja i tworzenie powiązań korporacyjnych z firmami spoza naszego kraju. Rozwój technologii informatycznej i konieczność korzystania z nowych środków komunikacji spowoduje, że kontakty z Europą i światem staną się łatwiejsze, tańsze, a co za tym idzie bardziej dostępne dla mieszkańców gminy. Zamknięcie gospodarek spowodowane COVID – 19 w latach 2020 – 2021 nauczyło wielu przedsiębiorców działać, pomimo utrudnień w przemieszczaniu się. Jednak należy zwrócić szczególną uwagę na fakt, że nie wszyscy mieszkańcy, firmy z terenu gminy potrafią przystosować się do zmian. Ostatnie lata pokazały, że firmy opierają swoją konkurencyjność na szybkim wprowadzaniu zmian w procesie produkcyjnym i organizacyjnym. Dlatego też, aby rozwijać gospodarkę gminy należy szczególną uwagę poświęcić edukacji firm i przyszłych przedsiębiorców. O ile to możliwe, należy skupić się na budowaniu potencjału nowoczesnej, innowacyjnej gospodarki opartej na wiedzy i kontaktach międzynarodowych. Wprowadzenie ruchu bezwizowego pomiędzy Polską a Stanami Zjednoczonymi pozwala w kolejnych latach budować nowe rynki zbytu. To szansa dla lokalnych przedsiębiorców, którą trzeba wykorzystać.

Należy się również liczyć ze zmianami demograficznymi na terenie całego województwa łódzkiego. W gminie Maków odnotowuje się coraz mniejszą liczbę mieszkańców, taka sama tendencja zauważalna jest w powiecie skierniewickim oraz łowickim ogółem. Strefy gospodarcze będą skupiać się na dużych aglomeracjach miejskich, co będzie skutkowało marginalizacją mniejszych ośrodków miejskich takich jak Maków. Firmy innowacyjne będą więc skupiały się raczej w Łodzi, nie w okolicach Makowa, czy Skierniewic. Wpłynie to bezpośrednio na rozwój gminy w kolejnych latach.

Kolejne lata to szybki wzrost przepustowości połączeń internetowych. Nastąpi szybki rozwój sieci 5G, co spowoduje nową erę w cyfryzacji naszego życia. Szybki transfer danych otworzy możliwości do rozwoju nowych firm i rozwój już istniejących nie tylko w branży informatycznej. W kolejnych latach w naszych domach, gospodarstwach zagospodarczą nowe urządzenia. Połączenie ich z siecią informatyczną spowoduje, że samodzielnie podejmować będą decyzje, sterować systemem grzewczym, energetycznym. Już dzisiaj coraz częstsze w gminie są samobieżne odkurzacze czy

kosiarki do trawy. Sterować możemy kamerami, piecami. Już niedługo zegarek zmierzy nam tętno, puls i prześle wyniki do ośrodka zdrowia. To duże ułatwienie, szczególnie dla ludzi starszych, gdzie konieczne jest częste monitorowanie stanu zdrowia. Rewolucja następuje również w kulturze i naszych przyzwyczajeniach. Telewizje zastępują platformy streamingowe, muzyka jest łatwo dostępna w Internecie. Przykłady można mnożyć, jednak kolejne lata to szybkie zmiany, które należy monitorować i wykorzystywać do rozwoju. Szczególnie chodzi o firmy, które mogą wyznaczać nowe zmiany w gospodarce lokalnej. Rozwój kosiarek automatycznych wymaga stworzenia ich serwisu a rozwój e-handlu powoduje, iż warto pomyśleć o stworzeniu sklepu internetowego. Jednak w gminie ujawnia się jeden problem, na który zwrócić muszą władze gminy w kolejnych latach. Jest to pełny dostęp do technologii informacyjnej oraz szybkiego, taniego Internetu. Może więc dojść do sytuacji, iż dostęp do szybkiego Internetu warunkować będzie rozwój gospodarczy. Należy dołożyć więc wszelkich starań, aby jak najszybciej umożliwić wszystkim mieszkańcom dostęp do szybkiej sieci internetowej. Jak pokazują doświadczenia roku 2020/2021 (nauka zdalna w szkołach), w dalszym ciągu występują poważne problemy z dostępem do urządzeń i Internetu w gospodarstwach domowych. Chodzi głównie o osoby o niższych dochodach. Dlatego wyzwaniem staje się stworzenie programu pełnego dostępu do podstawowych usług cyfrowych.

Innym, silnym trendem w gospodarce będzie rozwój elektromobilności. Szacuje się, że samochody, autobusy i inne pojazdy elektryczne będą stawały się coraz tańsze, a co z tym związane również coraz częściej wykorzystywane w gospodarstwach domowych. Do rozwoju elektromobilności z pewnością przyczynią się decyzje podejmowane przez lokalne władze, które mogą zachęcać mieszkańców, ale również dawać dobry przykład w tym zakresie. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że dla rozwoju elektromobilności w gminie niezbędna jest odpowiednia infrastruktura, która stanie się bodźcem dla miejscowej ludności do wprowadzenia zmian.

Trend w rozwoju elektromobilności wiązał się będzie bezpośrednio ze zmianami w lokalnej i regionalnej gospodarce. Nastąpi wzrost popytu na zakłady mechaniki pojazdowej dostosowane do obsługi pojazdów elektrycznych. Zmieni się specyfika tych zakładów. Wykonywanych będzie coraz mniej prac mechanicznych, coraz więcej z zakresu zaawansowanej elektroniki i informatyki. Pojazdy elektryczne posiadają zaawansowane systemy elektroniczne, które już za kilka lat umożliwią np. jazdę autonomiczną. Konieczne jest więc przekwalifikowanie mechaników pojazdowych i przygotowanie kadr do obsługi pojazdów napędzanych przez silniki elektryczne.

Problemem gminy i całego województwa będzie dostęp do wody i okresowe susze. Zjawisko suszy jest złożonym procesem zachodzącym w środowisku przyrodniczym. Prowadzi do zmniejszenia zasobów wodnych i powolnego wyczerpywania się wód w zlewni. W następstwie suszy atmosferycznej pojawia się tzw. susza glebowa. Dalszy brak opadów prowadzi do suszy rolniczej, negatywnie wpływającej na produkcję roślinną. Susza to złożony proces, którego konsekwencją jest zmniejszenie ilości wody w danym ekosystemie. Główną przyczyną tego zjawiska jest długotrwały brak opadów atmosferycznych, połączony często z wyższą temperaturą powietrza, a także cyrkulacją powietrza (wiatry), która znacząco zwiększa wysuszenie. Przesuszenie gleby, obniżenie poziomu wód gruntowych oraz zmniejszenie przepływów rzecznych stwarza bezpośrednie zagrożenia gospodarczo-społeczne i ekonomiczne dla człowieka. Szczególnie narażone jest rolnictwo, gdyż zmniejszają się plony roślin

uprawnych a zwiększają straty ekonomiczne. Występuje wówczas tzw. „susza „gospodarcza”. Całe województwo łódzkie jest w kolejnych latach zagrożone suszą strukturalną. Widać to również w gminie Maków. Na polach uprawnych występuje problem niedoboru wody. W całym województwie susze prowadzić będą do zmian gospodarczych i demograficznych. Należy się liczyć z pogłębieniem się poziomów warstw wodonośnych i zamieranie ekosystemów na powierzchni. Następować będzie stepowanie terenów. Największym wyzwaniem staje się zapewnienie nieprzerwanych dostaw wody dla wszystkich mieszkańców.

4. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy został zawarty w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Maków i będzie aktualny na lata 2021 -2027. Studium przedstawia poglądy i deklaracje na temat kierunków działań podejmowanych przez Samorząd dla rozwoju gminy. Przyjmuje się zrównoważony rozwoju obszaru gminy jako podstawę do formułowania kierunków zasad i warunków zagospodarowania. Polityka przestrzenna określona w dokumencie odpowiada zasadom ustanowionym przepisami prawa, a jednocześnie posiada charakter wytycznych do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Model struktury funkcjonalno – przestrzennej gminy Maków wpisuje się w Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego.

Zgodnie z zapisami **Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego 2030+**, gmina Maków zalicza się do tzw. Pozostałych obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym. Obrazuje to poniższy fragment mapy zaczerpnięty z planu.

Rysunek 8. Pozostałe obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym – fragment rysunku





Źródło: Opracowanie własne na podstawie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego 2030+ za: BPPWŁ

Z rysunku wynika, iż gmina Maków została zakwalifikowana do obszaru nr 2 kutnowsko-skierniewicki rolniczy obszar funkcjonalny. Zgodnie z planem: „Główną rolę w gospodarce Sieradzkiego Rolniczego OF oraz Kutnowsko-Skierniewickiego Rolniczego OF, tworzących Obszar Rozwoju Intensywnego Rolnictwa, odgrywa dobrze prosperujące rolnictwo, zdolne do pełnienia funkcji żywicielskiej i zapewnienia bezpieczeństwa

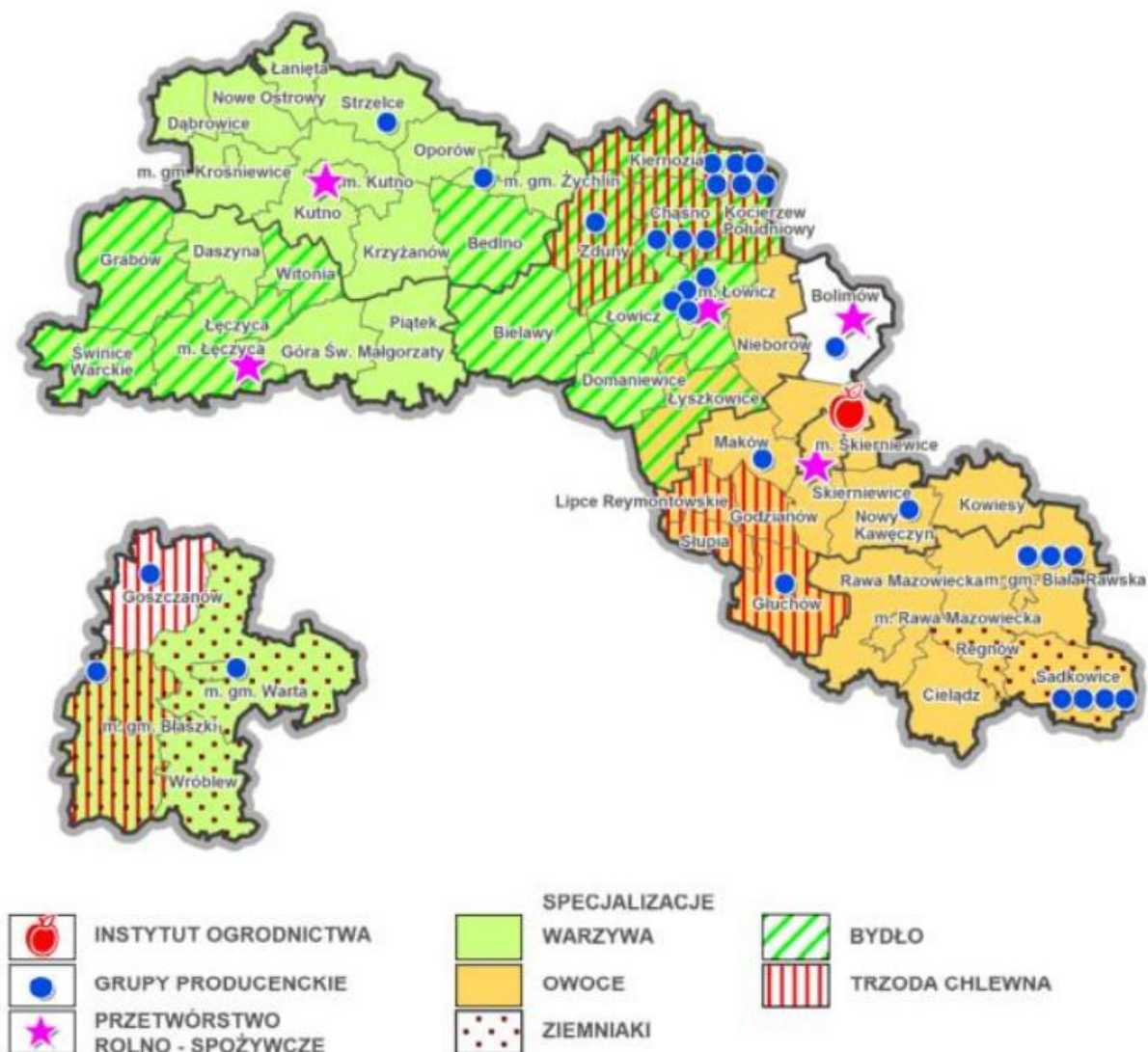
Żywnościowego.²⁹ (...)

Do najważniejszych wyzwań rozwojowych Obszaru Rozwoju Intensywnego Rolnictwa należą:

- brak rynków hurtowych produktów rolnych,
- niekorzystna struktura agrarna i powolne zmiany w tym zakresie, chociaż na tle województwa obszar charakteryzuje się znacznym udziałem gospodarstw dużych (powyżej 15,0 ha),
- duże rozproszenie działek rolnych,
- warunki wodne, w tym deficyt wody,
- problem suszy i mocno ograniczone możliwości retencji naturalnej,
- zjawisko stepowienia oraz nasilające się ekstremalne zjawiska pogodowe.

²⁹ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020

Rysunek 9 Potencjał dla Rozwoju Intensywnego Rolnictwa – potencjał dla gminy Maków – specjalizacja owoce



Źródło: Opracowanie własne na podstawie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego 2030+ za: BPPWŁ

W Planie przyjęto następującą wizję rozwoju województwa:

REGION SPÓJNY TERYTORIALNIE I WIZERUNKOWO, KREATYWNY I KONKURENCYJNY W SKALI KRAJU I EUROPY, O NAJLEPSZEJ DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ, WYRÓZNIAJĄCY SIĘ ATRAKCYJNOŚCIĄ INWESTYCYJNĄ I WYSOKĄ JAKOŚCIĄ ŻYCIA.

„W „Planie...”, jako proces perspektywiczny i długotrwały, wskazuje się również kształtowanie stref rozwojowych tworzących strukturę funkcjonalno-przestrzenną województwa, składających się z obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym, będących wypadkową zróżnicowanej działalności człowieka oraz uwarunkowań środowiskowych. (...)

W ramach struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu wyodrębniono m.in.:

Obszar Rozwoju Intensywnego Rolnictwa obejmujący obszary charakteryzujące się wysokim wskaźnikiem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej położone w północnej i zachodniej części

województwa. Obszar ten stanowi bazę surowcową dla przemysłu rolno-spożywczego i jest predysponowany do intensyfikacji rolniczej produkcji towarowej. Zakłada się dalszy rozwój konkurencyjnego, produktywnego rolnictwa oraz nowoczesnego przetwórstwa rolno-spożywczego i utworzenie rynków hurtowych produktów rolnych. Ponadto, zintegrowane działania na rzecz zwiększenia retencji wód, rozwoju i modernizacji systemów melioracji wodnych oraz zwiększania powierzchni zadrzewień i zakrzewień, szczególnie na terenach o niskiej lesistości, w rejonach występowania gleb najwyższych klas bonitacyjnych (w tym związanych z intensywną produkcją rolną i dużym zagrożeniem procesami erozji gleb) przyczynią się do minimalizacji problemów związanych z występowaniem obszaru suszy i stepowienia.

(...)

Poza tym, uwzględniając specyficzne uwarunkowania obszarów wiejskich, zakłada się wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich i rozwój rolnictwa ekologicznego pozostałych obszarów wiejskich w regionie. Przyjmuje się, że realizacja planowanych założeń w rolnictwie przyczyni się do ochrony najlepszych gleb i zachowania ich możliwości produkcyjnych oraz wpłynie na racjonalne wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Nastąpi poprawa struktury agrarnej wsi, tj. wzrost średniej powierzchni gospodarstwa rolnego, spadek ogólnej liczby gospodarstw oraz podniesienie standardów jakościowych, sanitarnych i ochrony środowiska, jak również wzmocnienie ekologicznych funkcji obszarów wiejskich. Zakłada się także wykorzystanie potencjału środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego, a także walorów krajobrazowych obszarów wiejskich dla rozwoju funkcji turystycznych, w tym uzdrowiskowej, i rekreacji.

(...) Do najważniejszych i priorytetowych wyzwań w tym zakresie w perspektywie krótkookresowej należy rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym, związany m.in. z racjonalizacją gospodarki odpadami i racjonalnym gospodarowaniem zasobami naturalnymi, oraz obniżenie emisji zanieczyszczeń powietrza. Zakłada się, że podjęte działania przyczynią się do wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców regionu, wprowadzania nowoczesnych rozwiązań technologicznych w gospodarce ograniczających wykorzystanie zasobów naturalnych, a także ograniczenia powstawania i składowania odpadów. Priorytetem jest również podjęcie działań zmierzających do poprawy efektywności oczyszczania województwa z azbestu. Proekologiczne rozwiązania transportowe, rozwój publicznego transportu zbiorowego, rozwój OZE oraz działania rewitalizacyjne w miastach ukierunkowane na wprowadzanie rozwiązań niskoemisyjnych i energooszczędnych znacząco poprawią jakość powietrza.

Poza tym, zakłada się, że w perspektywie długookresowej wzrośnie lesistość regionu, zmniejszy się powierzchnia gruntów zdegradowanych i zdewastowanych, nastąpi poprawa jakości wód, w szczególności powierzchniowych, oraz zwiększą się ich zasoby, poprawie ulegnie gospodarka wodno-ściekowa.

(...) W tym celu zakłada się m.in. kształtowanie sieci unikatowych ośrodków historycznych oraz objęcie ochroną najcenniejszych obiektów i obszarów województwa w formie pomników historii i parków kulturowych. Zakłada się także, że wybitne dzieła i dorobek współcześnie żyjących pokoleń zostaną objęte formą ochrony poprzez uznanie za dobra kultury współczesnej. Działania te, w powiązaniu z rozwojem różnych form turystyki i stworzeniem systemu szlaków turystycznych, wpłyną bezpośrednio

na wzrost atrakcyjności turystycznej województwa oraz przyczynią się do kształtowania rozpoznawalnej marki turystycznej regionu. (...)"

W planie zapisano, iż „Dla pozostałych obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym przyjmuje się cele strategiczne oraz strategiczne kierunki działań wskazane w „Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020”.

Określono CEL SZCZEGÓŁOWY IX dla obszarów funkcjonalnych: REGION EFEKTYWNIIE WYKORZYSTUJĄCY ENDOGENICZNY POTENCJAŁ ROZWOJOWY NA RZECZ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

Zakłada się, że w celu równoważenia rozwoju i kształtowania harmonijnych struktur funkcjonalno-przestrzennych, działania prorozwojowe we wszystkich obszarach funkcjonalnych będą prowadzone zgodnie ze wskazanymi zasadami zagospodarowania i kształtowania przestrzeni wpływającymi na ład przestrzenny oraz wzmocnienie atutów rozwojowych:

1. zachowanie czytelnych granic między obszarami zabudowy a terenami otwartymi,
2. unikanie pasmowego rozwoju zabudowy wzdłuż tranzytowych ciągów komunikacyjnych,
3. ograniczanie urbanizacji na terenach, które nie znajdują się w zasięgu obsługi publicznym transportem zbiorowym,
4. ograniczanie urbanizacji na terenach, które nie mają możliwości do objęcia zbiorczymi systemami infrastruktury technicznej,
5. ograniczanie urbanizacji na terenach pełniących funkcje korytarzy przewietrzających,
6. ograniczanie urbanizacji na terenach o ryzyku wystąpienia naturalnych i antropogenicznych zagrożeń środowiska m.in. szczególnego zagrożenia powodzią w miastach, wystąpienia poważnych awarii oraz ryzyka związanego z ustanowionymi obszarami ograniczonego użytkowania itd., oraz zakaz urbanizacji na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią poza obszarami miejskimi,
7. ograniczanie negatywnej ingerencji w tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo,
8. kształtowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych z poszanowaniem atutów lokalizacyjnych wynikających z ukształtowania terenu i walorów krajobrazowych,
9. ochrona i kształtowanie osi widokowych, dominant przestrzennych, sylwet, panoram wraz z przedpolami ekspozycji,
10. ograniczanie lokalizacji i eliminacja przestrzennych elementów dysharmonijnych z krajobrazem (m.in. reklam, obiektów obcych kulturowo),
11. kształtowanie struktur obszarów zabytkowych z poszanowaniem autentyczności i integralności,
12. kształtowanie struktur mieszkaniowych wraz z zapleczem podstawowych usług publicznych,
13. lokalizacja terenów zieleni urządzonej jako integralnej części struktur funkcjonalno-przestrzennych,
14. powiązanie systemów zieleni miejskiej z ponadlokalnym systemem przyrodniczym,
15. lokalizacja elementów retencjonujących wodę jako integralnych części struktur funkcjonalno-przestrzennych,
16. ograniczanie negatywnego oddziaływania elementów infrastrukturalnych na struktury funkcjonalno-przestrzenne,
17. sytuowanie elementów infrastrukturalnych we wspólnych korytarzach,

18. rozwój rozdzielczych i dystrybucyjnych sieci infrastrukturalnych: gazowych, ciepłowniczych, wodociągowych i kanalizacyjnych w zasięgu strefy racjonalnego rozwoju sieci.

CELE STRATEGICZNE I STRATEGICZNE KIERUNKI DZIAŁAŃ³⁰

IX. 3 Obszar Rozwoju Intensywnego Rolnictwa

- obszar rozwoju konkurencyjnego, produktywnego rolnictwa oraz nowoczesnego przetwórstwa rolno - spożywczego, opartego na tradycjach przedsiębiorczych oraz strukturach sieciowych powiązanych z sektorem naukowo-badawczym, kształtowany poprzez wspieranie działań na rzecz:

IX.3.1. rozwoju szkolnictwa wyższego o zasięgu ponadregionalnym oraz specjalistycznego szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim o profilu rolniczym;

IX.3.2. wspierania powstawania i działalności organizacji producentów rolnych;

IX.3.3. rozwoju sieci współpracy między sferą naukowo-badawczą a samorządem rolniczym i producentami rolnymi oraz przedsiębiorstwami przetwórstwa rolno-spożywczego i innymi;

IX.3.4. utworzenia rynków hurtowych produktów rolnych;

IX.3.5. agrobiznesu międzynarodowego;

IX.3.6. produkcji biogazu i biopaliw na bazie produktów rolnych i pochodzących z gospodarki leśnej oraz odpadów pochodzących z produkcji rolnej, leśnej i przetwórstwa rolno-spożywczego;

IX.3.7. zwiększenia retencji wód oraz rozwoju i modernizacji systemów melioracji wodnej;

IX.3.8. inicjowania i wspierania procesów scalania gruntów rolnych i leśnych;

IX.3.9. zwiększenia dostępności transportowej zewnętrznej i wewnętrznej;

IX.3.10. rozwoju ponadregionalnych powiązań funkcjonalno-przestrzennych z zakresu przetwórstwa rolno-spożywczego.

Według zapisów w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Maków:

„W kształtowaniu struktury przestrzennej gminy Maków w następnych latach należy unikać niekontrolowanego zwiększania urbanizacji tak w zakresie przestrzennym jak i funkcjonalnym. Istniejąca struktura ukształtowana w ciągu wieków tworzy obecnie zwarty funkcjonalnie układ z centrum w Makowie oraz spokojnie przekształcającymi się sołectwami. Przekształcenia wiążą się obecnie głównie z penetracją wsi przez „nowych” mieszkańców – głównie w zakresie funkcji mieszkaniowych. (...)

Kierunki rozwoju mieszkalnictwa.

Ustala się następujące zasady i kierunki rozwoju funkcji mieszkaniowej:

- utrzymanie miejsc zamieszkania w istniejących siedliskach zabudowy zagrodowej oraz zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej,
- wypełnienie wolnych enklaw w pasmach istniejącej zabudowy zagrodowej, mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury technicznej (obszary B2),
- przygotowanie terenów nowej zabudowy mieszkaniowej o niskiej intensywności w jako rozszerzenie istniejącej zabudowy nierolniczej (obszary B1),

³⁰ Podkreślono szczególnie istotne z perspektywy rozwoju gminy Maków

- w obszarach zabudowy mieszkaniowej należy przyjąć jako zasadę, określanie terenów pod osiedlową zieleń rekreacyjną oraz pod usługi osiedlowe,
- stosowanie zasady wyposażenia przygotowywanych terenów pod zabudowę co najmniej w sieci elektroenergetyczne, wodociągowe i systemów kanalizacji sanitarnej,
- w terenach zabudowy atrakcyjnych dla funkcji rekreacji i wypoczynku (głównie Święte Łaski, Święte Nowaki, Słomków i Pszczonów) dopuszczenie realizacji budynków z przeznaczeniem do zamieszkania okresowego, tj. zabudowy letniskowej.

Kierunki rozwoju miejsc pracy.

- w sferze produkcji rolniczej:

- ochrona strefy rolniczej przestrzeni produkcyjnej (obszary R1),
- utrzymanie i rozwój zabudowy o funkcji rolniczej w istniejących siedliskach zabudowy zagrodowej oraz realizacja nowej w wolnych enklawach przyulicznych,
- wspieranie procesu zwiększania wielkości gospodarstw rolnych,
- wspieranie procesu specjalizacji produkcji gospodarstw rolnych na produkty przetwarzane w zakładach przetwórczych usytuowanych na terenie gminy i w Skierniewicach lub kierowane na pobliskie giełdy rolne,
- zmniejszanie areалу gruntów rolnych niskiej jakości poprzez ich zalesienie (rezygnacja z inwestowania rolniczego w terenach nie rekompensujących poniesionych nakładów, obszary R4).

- w sferze produkcji nierolniczej:

- zagospodarowanie pustostanów kubaturowych i terenowych w istniejących zakładach,
- promowanie wolnych terenów w obszarach zabudowy dla realizacji obiektów produkcyjno-usługowych, przy zachowaniu warunków bezpieczeństwa i ochrony obiektów mieszkalnych,
- przygotowanie oferty terenów dla nowej zabudowy produkcyjno-usługowej w Makowie i w Woli Makowskiej, jako rozszerzenie istniejącego już zagospodarowania o tej funkcji,

- w sferze usług:

- utrzymanie zasady przemieszania w terenach zabudowy funkcji mieszkaniowej z obiektami usługowymi oraz nieuciążliwymi zakładami produkcyjno-usługowymi,
- promowanie terenów zabudowy w Makowie dla lokalizacji obiektów obsługi ludności gminy - w ramach kontynuacji rozwoju ośrodka gminnego, oraz wspomaganie rozwoju pomocniczych ośrodków usługowych w Słomkowie, Pszczonowie i w Woli Makowskiej.

(...)

Zasady i kierunki rozwoju systemu dróg:

- podporządkowanie rozwoju sieci dróg następującym celom nadrzędnym:
 - bezkolizyjnego przeprowadzenia dróg prowadzących ruch tranzytowy poprzez tereny zabudowane,
 - dogodnego połączenia poszczególnych miejscowości z ośrodkiem gminnym w Makowie i miastem Skierniewice oraz stacjami i przystankami kolejowymi,
- przyjęcie następującej struktury funkcjonalnej dróg:

- główną osią komunikacyjną dla obszaru gminy będzie droga powiatowa Nr 38350,
- układ podstawowy będą tworzyć drogi stanowiące połączenia miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą:
 - Łyszkowice - Maków - Skierniewice,
 - Łyszkowice - Pszczonów - Lipce Reymontowskie,
 - Skierniewice - Wola Makowska - Stachlew - Polesie - Łowicz,
 - Skierniewice - Wola Makowska - Jacochów - Łyszkowice (droga do realizacji),
 - Skierniewice - Mokra Lewa - Maków - Godzianów,
 - Maków - Dąbrowice - Kamion - Puszcza Mariańska,
- układ uzupełniający będą tworzyć drogi o znaczeniu lokalnym, pełniące funkcje połączeń miejscowości z ośrodkiem gminnym i pomiędzy miejscowościami:
 - Maków - Wola Makowska - Sielce Lewe,
 - Słomków - Jacochów,
 - Pszczonów - Zakulin,
 - Pszczonów - Jacochów
 - Pszczonów - Kalenice,
 - Maków - Święte Łaski - Chlebów,
 - Maków - Zapady,
 - Maków - Maków Kamionka - Słomków,
 - Maków - Zagaj - Słomków Zagóra - Słomków
 - Święte Kolonia - Słomków,
 - Święte Kolonia - Płyćwia Zagórze,
 - Święte Nowaki - Płyćwia Zagórze,
 - Zapady - Dąbrowice - Krezce (Kol. Leśna) - Zwierzyniec,
 - Krezce - Krezce (kol. Leśna) - - Maków (Graniczki),
 - Maków - Maków PKP - Maków Góry - Zapady,
 - Maków Góry – droga do Krężc.

Kształtowanie układu podstawowego i uzupełniającego dróg nastąpi poprzez:

- modernizację istniejącej sieci dróg z doprowadzeniem parametrów technicznych, a w szczególności w zakresie szerokości jezdni, łuków poziomych - w trasie i w obrębie skrzyżowań - do stanu zgodnego z normami,
- realizację bezkolizyjnych przejazdów ponad linią kolejową PKP na drodze Nr 38352, oraz sieci przepustów gospodarczych i przejazdów automatycznych w obrębie wsi Maków, Krezce i Dąbrowice,
- utrzymanie funkcji obsługi terenów budowlanych i dostosowanie parametrów dróg do pełnienia tej funkcji,
- wyposażanie pasów drogowych dróg o znacznym natężeniu ruchu (w szczególności drogi Nr 38350) w ścieżki rowerowe, wydzielone lub połączone z chodnikami.

Kształtowanie układu obsługującego zabudowę oparte będzie o:

- istniejące gminne, ogólnodostępne drogi wewnętrzne poprzez ich modernizację,
- projektowane drogi w obszarach nowej zabudowy jednorodzinnej i usługowo-produkcyjnej.

Komunikacja kolejowa

W zakresie komunikacji kolejowej przewiduje się utrzymanie oraz modernizację sieci i urządzeń kolejowych w granicach istniejących terenów. Likwidacja przejazdów kolejowych wymagać będzie budowy wiaduktów i przepustów gospodarczych.

Kierunki rozwoju systemów infrastruktury technicznej.

W skład obsługi inżynierskiej gminy wchodzi następujące podstawowe systemy:

- zaopatrzenia w energię elektryczną
- zaopatrzenia w gaz,
- zaopatrzenie w ciepło,
- telekomunikacyjny,
- zaopatrzenia w wodę,
- odprowadzenia i oczyszczania ścieków,
- odprowadzania i oczyszczania wód opadowych,
- utylizacji odpadów.

(...) Ustala się następujące zasady i kierunki rozwoju systemów:

- rozwój systemów infrastruktury technicznej polegać będzie na:
 - utrzymaniu, modernizacji i usprawnianiu istniejących sieci i urządzeń,
 - dogęszczeniu sieci doprowadzających i odbierających, według zapotrzebowania, w obrębie terenów zabudowy,
 - rozbudowie systemów na terenach proponowanych do zabudowy,
 - w zakresie sieci i urządzeń elektroenergetycznych przewiduje się:
 - utrzymanie, a w miarę potrzeb modernizację istniejącej sieci średniego napięcia,
 - dogęszczanie sieci transformatorów w miarę występowania deficytu mocy.
 - zaopatrzenie w gaz zapewnią docelowo:
 - sieć podstawowa średniego ciśnienia zasilana ze stacji redukcyjnych gazu Mokra Lewa i Skierniewice - Łowicka,
 - sieć rozpraszająca średniego i niskiego ciśnienia.

kierunki rozwoju systemów zaopatrzenia w ciepło obejmą:

- modernizację istniejących kotłowni w obiektach użyteczności publicznej, z przejściem w pierwszym etapie na opalanie olejem opałowym, a docelowo gazem,
- preferowanie w realizowanych i modernizowanych obiektach przechodzenia na czynnik grzewczy - niewęglowy.

w zakresie telekomunikacji rozwój systemu obejmować będzie:

- oparcie systemu na węźle łączności konwencjonalnej w Skierniewicach,
- dogęszczanie sieci od węzła do abonentów,
- dopuszczenie lokalizacji stacji bazowych telefonii komórkowych, z zakazem sytuowania instalacji radiokomunikacyjnych, radiolokacyjnych emitujących pola elektromagnetyczne,

których równoważna moc promieniowania izotropowego przekracza 100VAT, w obszarach zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej i w odległości 1000 m od niej

zaopatrzenie w wodę wymaga realizacji następujących zadań:

- utrzymywania istniejących ujęć wodnych, z uzupełnieniami o studnie awaryjne, umożliwiające przemienną eksploatację,
- rozbudowy sieci do siedlisk dotychczas nie objętych zasilaniem,
- realizacji połączenia sieci w Dąbrowicach z siecią w Makowie

w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków kierunki rozwoju systemu obejmą:

- budowę sieci i oczyszczalni ścieków dla wsi Maków,
- w miarę uzyskiwania odpowiedniej wielkości spływu ścieków, realizację sieci i oczyszczalni dla kolejnych miejscowości (zespołów miejscowości),

rozwój systemu odprowadzania i oczyszczania wód opadowych ukierunkowany będzie na wykonywanie płaskowników i separatorów w rejonie źródeł powstawania zanieczyszczeń lub na wylotach istniejących lub projektowanych kanałów deszczowych,

system utylizacji odpadów oparty będzie o między-gminny zakład utylizacji w Julkowie gm. Skierniewice lub inny korzystniejszy z racji ekonomicznych.

5. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Należy utrzymać dotychczasowe funkcje obszarów wyróżnionych w ramach działań polityki przestrzennej. Przewiduje się, że zmiany struktury przestrzennej wystąpią w miejscowościach położonych bliżej miasta Skierniewice, jako naturalna konsekwencja trendu osiedlania się mieszkańców miast na pobliskich obszarach wiejskich. i wynikać będą z ekspansji terenowej w sektorze mieszkalnictwa.

Przewiduje się również rozwój funkcji turystycznej, który wynika z atrakcyjnych uwarunkowań środowiskowych i historycznych, ale również z zaplanowanych inwestycji np. w infrastrukturę elektromobilności.

Rekomendacje do obszaru objętego strategią to:

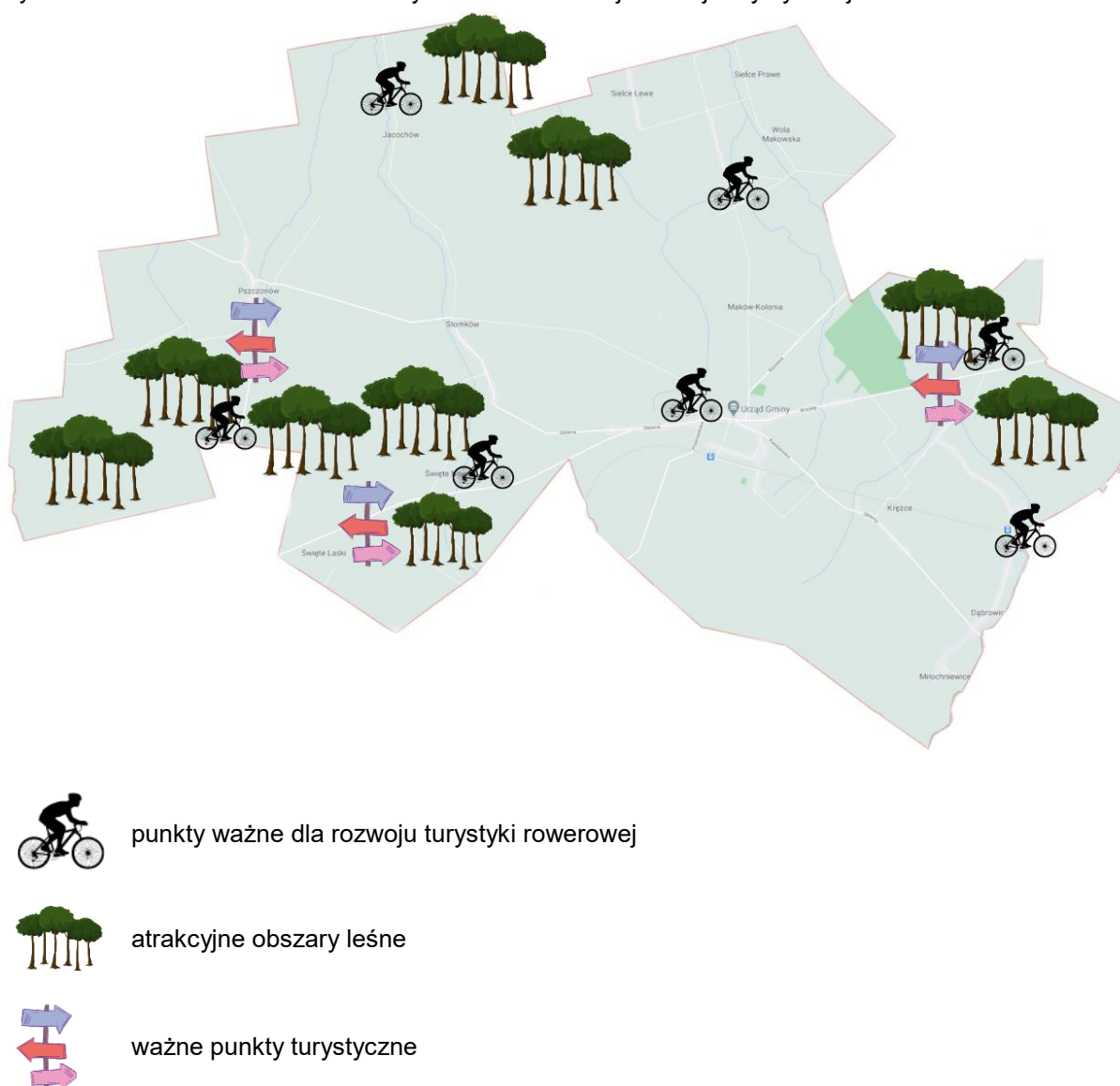
- w związku z faktem, że na terenie całej gminy rozwija się funkcja mieszkalna, kompleksowych rozwiązań wymaga całość gospodarki wodno – ściekowej i zapewnienie wszystkim mieszkańcom dostępu do podstawowych usług publicznych;
- na terenach do wykorzystania na potrzeby turystyki należy rozwijać funkcję turystyczną. Niezwykle ważnym elementem będzie rozwój turystyki weekendowej i jednodniowej dla mieszkańców głównie miasta Skierniewice;
- kształtowanie zieleni m.in. poprzez powiązanie z usługami sportu i rekreacji;
- zwiększenie udziału zieleni w centrach miejscowości;
- podnoszenie jakości życia i zamieszkania;
- dążenie do poprawy dostępności infrastruktury społecznej (żłobek, przedszkola, szkoły, place zabaw, skwery) i możliwie pełnej dostępności infrastruktury technicznej;
- uspokajanie ruchu poprzez: priorytet komunikacji pieszej, rowerowej i zbiorowej, ograniczanie ruchu samochodowego, dążenie do powiększania powierzchni przeznaczonej do ruchu pieszego;
- dobra organizacja miejsc parkingowych przy kluczowych obiektach oraz w miejscach, gdzie „dzikie” miejsca parkingowe ograniczają widoczność kierowców oraz dewastują roślinność;
- kształtowanie struktury przestrzennej uwypuklające i wzmacniające znaczenie istniejących obiektów o ważnych funkcjach lokalnych i ponadlokalnych;
- rozwój strefy terenów powojkowych oraz uwolnienie nowych obszarów pod inwestycje i mieszkalnictwo;
- rozwój wydzielonych dróg i pasów dla rowerów w całej gminie;
- opracowanie systemu komunikacyjnego wspierającego transport niskoemisyjny (również elektromobilność);

- ochrona i pielęgnacja centrum miejscowości (zachowanie kultury regionu);
- tworzenie stref rozwoju energetyki odnawialnej (elektrownie solarne);
- wyznaczenie miejscowości celem stworzenia tzw. wiosek energetycznych.

Lokalizacja inwestycji gminnych

Poniżej zaprezentowano poglądowe mapy obrazujące lokalizacje inwestycji. Przedstawiono tylko wybrane – możliwe do wskazania przybliżonego obszaru ich realizacji -inwestycje, ponieważ znaczna część inwestycji będzie realizowana na obszarze całej gminy Maków, zgodnie z opisem w rozdziale 7.

Rysunek 10 Gmina Maków - elementy ważne dla rozwoju funkcji turystycznej



Rysunek 11 Gmina Maków - struktura przestrzenna



Tereny mieszkaniowe



Tereny rolnicze



Stacje kolejowe



Tereny inwestycyjne

Wszystkie projekty inwestycyjne zostały zamieszczone i opisane w rozdziale 7.

6. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym

Na podstawie diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Maków, uzupełnionej o wyniki badania ankietowego oraz dane zebrane na spotkaniach, wyznaczono obszary działalności gminy, które wymagają poprawy bądź dodatkowego impulsu rozwojowego. Poniżej przedstawiono mapę strategii, ukazującą wyznaczone cele strategiczne i operacyjne. W dalszej części zostały one scharakteryzowane, a także przedstawiono działania, których realizacja pomoże w osiągnięciu założonych celów.

CELE STRATEGICZNE		
<p>Cel 1 Wspieranie i rozwój przedsiębiorczości, w szczególności poprzez aktywizację i wykorzystanie lokalnych zasobów</p>	<p>Cel 2 Adaptacja do zmian klimatu, ochrona środowiska oraz kształtowanie ładu przestrzennego gminy Maków</p>	<p>Cel 3 Rozwój działań wspierających i aktywizujących lokalną społeczność</p>
CELE OPERACYJNE		
<p>1.1. Tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego poprzez bezpośrednie inwestycje w infrastrukturę techniczną</p> <p>1.2. Wsparcie przedsiębiorców, rolników i stwarzanie warunków do powstawania nowych miejsc pracy</p> <p>1.3. Zachowanie ładu przestrzennego i estetyki gminy Maków, wzmacnianie istniejących i wspieranie nowych funkcji</p> <p>1.4 Tworzenie warunków dla rozwoju elektromobilności</p> <p>1.5 Wsparcie wykorzystania infrastruktury informatycznej w rozwoju przedsiębiorstw oraz usług publicznych</p>	<p>2.1. Poprawa jakości powietrza</p> <p>2.2. Zapobieganie zanieczyszczeniu wód, gleb oraz ekosystemów</p> <p>2.3 Dbanie o ład przestrzenny i jego funkcjonalność</p>	<p>3.1. Poprawa edukacji oraz stwarzanie warunków do rozwoju osobistego</p> <p>3.2. Zwiększenie dostępności infrastruktury kultury, sportu i rekreacji dla wszystkich grup społecznych</p> <p>3.3 Poprawa jakości życia osób starszych, ochrona zdrowia oraz wsparcie kondycji fizycznej i zdrowia psychicznego mieszkańców</p> <p>3.4. Gospodarne i efektywne zarządzanie gminą</p>

Diagnoza stanu gminy Maków wykazała, iż pomimo wysokiego poziomu rozwoju oraz osiągnięcia stabilizacji gospodarczej gminy, nadal potrzebne są tutaj inwestycje bezpośrednio w infrastrukturę techniczną, m.in. drogową i wodociągowo-kanalizacyjną. Inwestycje te z pewnością wpłyną pozytywnie na wizerunek gminy, jak i ułatwią rozwój przedsiębiorstw. Jest to kolejny z celów strategii, którego osiągnięcie będzie mieć bezpośredni pozytywny wpływ na jakość życia mieszkańców.

Bardzo ważne stają się inwestycje związane z zachowaniem ładu przestrzennego oraz wzmacniające funkcje, jakie pełni gmina. Wszystkie działania w gminie muszą być podejmowane w zgodzie z ładem przestrzennym, aby zapobiec niezrównoważonemu rozwojowi urbanistycznemu. Działania z zakresu infrastruktury i planowania przestrzennego mają za zadanie polepszenie jakości życia mieszkańców, ale także stworzenie jak najlepszych warunków dla przedsiębiorców - obecnych i potencjalnych. Niezbędne są również szeroko pojęte działania w dziedzinie elektromobilności, które dają impuls dla rozwoju gminy ogółem, ale również wpływają na jakość życia mieszkańców na co dzień. W czasach pandemii doświadczyliśmy, jak systemy informatyczne umożliwiają codzienne funkcjonowanie oraz pracę zdalną, należy te doświadczenia wykorzystać i pogłębiać wiedzę w tym zakresie, albowiem telepraca nawet w czasach po pandemii nadal będzie cieszyć się dużym gronem zwolenników. Określono zatem następujące przykłady działań dla celu strategicznego 1 i przyporządkowanym mu celom operacyjnym:

CEL STRATEGICZNY 1	
Wspieranie i rozwój przedsiębiorczości, w szczególności poprzez aktywizację i wykorzystanie lokalnych zasobów	
Cel operacyjny	Działania/zadanie/projekt
1.1 Tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego poprzez bezpośrednie inwestycje w infrastrukturę techniczną	Modernizacja oświetlenia ulicznego oraz uzupełnienie o nowe punkty
	Budowa i modernizacja miejsc parkingowych
	Przebudowa kluczowych dla rozwoju gminy dróg lokalnych
	Przebudowa dróg powiatowych – projekty w partnerstwie
	Rewitalizacja terenów powojkowych – uzbrojenie terenu
	Przebudowa i remont SUW Wola Makowska
	Gazyfikacja Gminy Maków
	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej
1.2. Wsparcie przedsiębiorców, rolników i stwarzanie warunków do powstawania nowych miejsc pracy	Przebudowa kluczowych dla rozwoju gminy dróg lokalnych
	Przebudowa dróg powiatowych – projekty w partnerstwie
	Promocja Gminy Maków
	Rozwój przedsiębiorczości
	Uwolnienie nowych terenów pod działalność gospodarczą i budownictwo mieszkaniowe
1.3. Zachowanie ładu przestrzennego i estetyki gminy Maków, wzmacnianie istniejących i wspieranie nowych funkcji	Budowa i modernizacja miejsc parkingowych
	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej wokół szkół
	Usunięcie azbestu z terenu Gminy Maków
	Rewitalizacja terenów powojkowych – uzbrojenie terenu
	Przebudowa starego budynku urzędu na potrzeby siedziby Makowskiego Centrum Kultury
1.4. Tworzenie warunków dla rozwoju elektromobilności	Budowa punktów ładowania pojazdów elektrycznych
	Zakup pojazdów elektrycznych na potrzeby Urzędu Gminy
	Modernizacja oświetlenia ulicznego oraz uzupełnienie o nowe punkty
	Stworzenie szlaków turystyki rowerowej (z wykorzystaniem rowerów elektrycznych, hulajnóg itp.)
	Budowa małej architektury wykorzystującej technologię smart - city
1.5. Wsparcie wykorzystania infrastruktury informatycznej w rozwoju przedsiębiorstw oraz usług publicznych	Promocja Systemów telepracy
	Innowacyjna oświata Gminy Maków

Kolejnym bardzo ważnym obszarem jest środowisko oraz jego ochrona. Należy zauważyć, że w ostatnich latach jest to jeden z priorytetowych obszarów, któremu podporządkowywanych jest wiele działań. To zaniedbanie oraz zanieczyszczaniu środowiska przypisywane są zmiany klimatu oraz kataklizmy, jakich doświadczamy, a które są bezpośrednim efektem tychże zmian. Szeroko pojęta ochrona środowiska staje się celem wielu inwestycji, inwestycji które mają naprawiać to, co uległo zniszczeniu, ale również takim, które mają chronić i nie dopuszczać do dewastowania czy nadmiernego wykorzystywania zasobów. Poprawa jakości powietrza, wód to najważniejsze wyzwania, które wpływają nie tylko na rozwój i atrakcyjność gminy, ale także na jakość życia obecnych mieszkańców oraz kolejnych pokoleń. Należy też zwrócić szczególną uwagę na kwestie edukacji ekologicznej oraz zachowania ładu przestrzennego. Sprzyjają temu:

CEL STRATEGICZNY 2:	
Adaptacja do zmian klimatu, ochrona środowiska oraz kształtowanie ładu przestrzennego gminy Maków	
Cel operacyjny	Działania/zadanie/projekt
2.1. Poprawa jakości powietrza	Budowa punktów ładowania pojazdów elektrycznych
	Zakup pojazdów elektrycznych na potrzeby Urzędu Gminy
	Montaż odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej
	Edukacja Ekologiczna
	Stworzenie szlaków turystyki rowerowej (z wykorzystaniem rowerów elektrycznych, hulajnóg itp.)
	Budowa małej architektury wykorzystującej technologię smart - city
	Ochrona środowiska naturalnego Gminy Maków poprzez instalację odnawialnych źródeł energii w budynkach prywatnych
	Usuwanie azbestu z terenu Gminy Maków
	Gazyfikacja Gminy Maków
2.2. Zapobieganie zanieczyszczeniu wód, gleb oraz ekosystemów	Edukacja Ekologiczna
	Przebudowa i remont SUW Wola Makowska
	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej
2.3. Dbanie o ład przestrzenny i jego funkcjonalność	Modernizacja oświetlenia ulicznego oraz uzupełnienie o nowe punkty
	Stworzenie szlaków turystyki rowerowej (z wykorzystaniem rowerów elektrycznych, hulajnóg itp.)
	Budowa i modernizacja miejsc parkingowych
	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej wokół szkół
	Rewitalizacja terenów powojennych – uzbrojenie terenu
	Utworzenie terenów rekreacyjnych w Gminie Maków
	Uwolnienie nowych terenów pod działalność gospodarczą i budownictwo mieszkaniowe

Trzecim obszarem, ku któremu skierowane będą działania gminy jest kapitał społeczny. Wskazuje się tutaj na konieczność wsparcia i aktywizacji lokalnej społeczności, mając na uwadze wszystkich mieszkańców. Rozwój gminy będzie wynikiem i świadectwem rozwoju zarówno najmłodszych, jak i starszych mieszkańców gminy. Dlatego też gmina będzie starać się angażować mieszkańców w podejmowane na jej obszarze działania. Szczególną troską należy otoczyć dzieci i młodzież uczące się, ale również osoby starsze. Niezwykle istotną kwestią jest szeroko rozumiany dostęp do ochrony zdrowia. Należy kontynuować istniejące oraz wprowadzać nowe działania w zakresie zwiększenia efektywności samorządu. W zakresie zarządzania gminą należy także zwrócić uwagę na

dostosowanie budynków oraz miejsc publicznych do potrzeb całości społeczeństwa, w tym seniorów oraz osób niepełnosprawnych. W związku z tym określono **cel strategiczny 3**:

CEL STRATEGICZNY 3: Rozwój działań wspierających i aktywizujących lokalną społeczność	
Cel operacyjny	Działania/zadanie/projekt
3.1. Poprawa edukacji oraz stwarzanie warunków do rozwoju osobistego	Innowacyjna oświata Gminy Maków
	Rozbudowa kompleksu sportowego
	Rozwój przedsiębiorczości
	Remont szkół na terenie Gminy Maków
3.2. Zwiększenie dostępności infrastruktury kultury, sportu i rekreacji dla wszystkich grup społecznych	Stworzenie szlaków turystyki rowerowej (z wykorzystaniem rowerów elektrycznych, hulajnóg itp.)
	Budowa małej architektury wykorzystującej technologię smart - city
	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej wokół szkół
	Remont sakralnych obiektów zabytkowych
	Rozbudowa kompleksu sportowego
	Stworzenie lodowiska sezonowego
	Przebudowa starego budynku urzędu na potrzeby siedziby Makowskiego Centrum Kultury
	Przystosowanie obiektów użyteczności publicznej do ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami – likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej
	Utworzenie terenów rekreacyjnych w Gminie Maków
Poszerzenie i rozwój oferty kulturalnej dla mieszkańców	
3.3 Poprawa jakości życia osób starszych, ochrona zdrowia oraz wsparcie kondycji fizycznej i zdrowia psychicznego mieszkańców	Przystosowanie obiektów użyteczności publicznej do ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami – likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej
	Stworzenie systemu usług opiekuńczych dla seniorów, osób niepełnosprawnych
	Zabezpieczenie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w każdej szkole
	Stworzenie kompleksowego programu badań profilaktycznych dla mieszkańców Gminy
	Stworzenie systemu usług opiekuńczych dla seniorów, osób niepełnosprawnych
3.4. Gospodarne i efektywne zarządzanie gminą	Edukacja Ekologiczna
	Modernizacja oświetlenia ulicznego oraz uzupełnienie o nowe punkty
	Promocja Systemów telepracy
	Usuwanie azbestu z terenu Gminy Maków
	Przebudowa starego budynku urzędu na potrzeby siedziby Makowskiego Centrum Kultury
	Promocja Gminy Maków
	Przystosowanie obiektów użyteczności publicznej do ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami – likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej
	Remont szkół na terenie Gminy Maków
	Uwolnienie nowych terenów pod działalność gospodarczą i budownictwo mieszkaniowe

7. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych

Gmina w okresie programowania planuje zrealizować następujące strategiczne zadania inwestycyjne:

Tytuł projektu
Budowa punktów ładowania pojazdów elektrycznych
Lata realizacji
2022 - 2028
Szacunkowy koszt
100 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 85 000,00 PLN Środki własne: 15 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Szkoły Podstawowe, OSP Dąbrowice

Tytuł projektu
Zakup pojazdów elektrycznych na potrzeby Urzędu Gminy
Lata realizacji
2025 - 2034
Szacunkowy koszt
1 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 850 000,00 PLN Środki własne: 150 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Maków

Tytuł projektu
Montaż odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej
Lata realizacji
2022 - 2030
Szacunkowy koszt
2 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 1 700 000,00 PLN Środki własne: 300 000,00 PLN
Miejsce realizacji

Gmina Maków

Tytuł projektu
Edukacja Ekologiczna
Lata realizacji
2022 - 2035
Szacunkowy koszt
200 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 170 000,00 PLN Środki własne: 30 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Modernizacja oświetlenia ulicznego oraz uzupełnienie o nowe punkty
Lata realizacji
2022 - 2035
Szacunkowy koszt
1 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 850 000,00 PLN Środki własne: 150 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Promocja Systemów telepracy
Lata realizacji
2022 - 2035
Szacunkowy koszt
200 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 170 000,00 PLN Środki własne: 30 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Stworzenie szlaków turystyki rowerowej (z wykorzystaniem rowerów elektrycznych, hulajnóg itp.)
Lata realizacji
2024 - 2030
Szacunkowy koszt
400 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 340 000,00 PLN Środki własne: 60 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Budowa małej architektury wykorzystującej technologię smart - city
Lata realizacji
2024 - 2030
Szacunkowy koszt
300 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 255 000,00 PLN Środki własne: 45 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Budowa i modernizacja miejsc parkingowych
Lata realizacji
2024 - 2034
Szacunkowy koszt
300 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 255 000,00 PLN Środki własne: 45 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Przebudowa kluczowych dla rozwoju gminy dróg lokalnych
Lata realizacji
2021 - 2034
Szacunkowy koszt
2 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 1 700 000,00 PLN Środki własne: 300 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Przebudowa dróg powiatowych – projekty w partnerstwie
Lata realizacji
2022 - 2027
Szacunkowy koszt
3 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 2 550 000,00 PLN Środki własne: 450 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Zagospodarowanie przestrzeni publicznej wokół szkół
Lata realizacji
2022 - 2027
Szacunkowy koszt
500 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 425 000,00 PLN Środki własne: 75 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Maków, Dąbrowice, Słomków

Tytuł projektu
Ochrona środowiska naturalnego Gminy Maków poprzez instalację odnawialnych źródeł energii w budynkach prywatnych
Lata realizacji
2021 - 2034
Szacunkowy koszt
8 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 6 800 000,00 PLN Środki własne (mieszkańców): 1 200 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Usuwanie azbestu z terenu Gminy Maków
Lata realizacji
2021 - 2034
Szacunkowy koszt
500 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 425 000,00 PLN Środki własne: 75 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Innowacyjna oświata Gminy Maków
Lata realizacji
2022 - 2026
Szacunkowy koszt
2 000 000,00PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 1 700 000,00PLN Środki własne: 300 000,00PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Remont sakralnych obiektów zabytkowych
Lata realizacji
2021 -2034
Szacunkowy koszt
3 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 2 550 000,00 PLN Środki własne: 450 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Rewitalizacja terenów powojkowych – uzbrojenie terenu
Lata realizacji
2021 -2034
Szacunkowy koszt
5 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 4 250 000,00 PLN Środki własne: 750 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Rozbudowa kompleksu sportowego
Lata realizacji
2022 -2034
Szacunkowy koszt
3 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 2 550 000,00 PLN Środki własne: 450 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Maków

Tytuł projektu
Stworzenie lodowiska sezonowego
Lata realizacji
2024 - 2025
Szacunkowy koszt
500 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 425 000,00 PLN Środki własne: 75 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Maków

Tytuł projektu
Przebudowa i remont SUW Wola Makowska
Lata realizacji
2023 - 2025
Szacunkowy koszt
1 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 850 000,00 PLN Środki własne: 150 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Wola Makowska

Tytuł projektu
Przebudowa starego budynku urzędu na potrzeby siedziby Makowskiego Centrum Kultury
Lata realizacji
2024 -2025
Szacunkowy koszt
2 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 1 700 000,00 PLN Środki własne: 300 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Maków

Tytuł projektu
Promocja Gminy Maków
Lata realizacji
2022 -2027
Szacunkowy koszt
2 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 1 700 000,00 PLN Środki własne: 300 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Ze względu na charakter projektu, trudno określić miejsce jego realizacji

Tytuł projektu
Przystosowanie obiektów użyteczności publicznej do ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami – likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej
Lata realizacji
2022 - 2027
Szacunkowy koszt
500 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 425 000,00 PLN Środki własne: 75 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Gazyfikacja Gminy Maków
Lata realizacji
2022 - 2025
Szacunkowy koszt
3 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 2 550 000,00 PLN Środki własne: 450 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej
Lata realizacji
2023 - 2027
Szacunkowy koszt
5 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 4 250 000,00 PLN Środki własne: 750 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Rozwój przedsiębiorczości
Lata realizacji
2021 - 2027
Szacunkowy koszt
500 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 425 000,00 PLN Środki własne: 75 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Utworzenie domu dziennego pobytu
Lata realizacji
2026 - 2027
Szacunkowy koszt
3 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 2 550 000,00 PLN Środki własne: 450 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Brak lokalizacji

Tytuł projektu
Zabezpieczenie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w każdej szkole
Lata realizacji
2022 - 2027
Szacunkowy koszt
400 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 340 000,00 PLN Środki własne: 60 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Stworzenie kompleksowego programu badań profilaktycznych dla mieszkańców Gminy
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Stworzenie systemu usług opiekuńczych dla seniorów, osób niepełnosprawnych
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Remont szkół na terenie Gminy Maków
Lata realizacji
2024 -2030
Szacunkowy koszt
2 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 1 700 000,00 PLN Środki własne: 300 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Maków, Słomków, Dąbrowice

Tytuł projektu
Utworzenie terenów rekreacyjnych w Gminie Maków
Lata realizacji
2022 -2024
Szacunkowy koszt
1 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 850 000,00 PLN Środki własne: 150 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Poszerzenie i rozwój oferty kulturalnej dla mieszkańców
Lata realizacji
2021 - 2027
Szacunkowy koszt
1 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 850 000,00 PLN Środki własne: 150 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

Tytuł projektu
Uwolnienie nowych terenów pod działalność gospodarczą i budownictwo mieszkaniowe
Lata realizacji
2024 - 2027
Szacunkowy koszt
1 000 000,00 PLN, w tym przewidywane finansowanie: Środki UE: 850 000,00 PLN Środki własne: 150 000,00 PLN
Miejsce realizacji
Gmina Maków

8. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Poniżej odniesiono się do dokumentów gminnych, wskazując w jaki sposób zachodzi zgodność ze strategią.

STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY MAKÓW

Studium podaje, co następuje:

„W kształtowaniu struktury przestrzennej gminy Maków w następnych latach należy unikać niekontrolowanego zwiększania urbanizacji tak w zakresie przestrzennym jak i funkcjonalnym. Istniejąca struktura ukształtowana w ciągu wieków tworzy obecnie zwarty funkcjonalnie układ z centrum w Makowie oraz spokojnie przekształcającymi się sołectwami. Przekształcenia wiążą się obecnie głównie z penetracją wsi przez „nowych” mieszkańców – głównie w zakresie funkcji mieszkaniowych.

Obrazem przestrzennego rozwoju gminy, jest postępujące jego zagospodarowanie obiektami służącymi mieszkańcom do zamieszkania, wypoczynku, pracy i obsługi podstawowych potrzeb życiowych. (...)

Ustala się następujące zasady i kierunki rozwoju funkcji mieszkaniowej:

- utrzymanie miejsc zamieszkania w istniejących siedliskach zabudowy zagrodowej oraz zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej,
- wypełnienie wolnych enklaw w pasmach istniejącej zabudowy zagrodowej, mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury technicznej,
- przygotowanie terenów nowej zabudowy mieszkaniowej o niskiej intensywności w jako rozszerzenie istniejącej zabudowy nierolniczej,
- w obszarach zabudowy mieszkaniowej należy przyjąć jako zasadę, określanie terenów pod osiedlową zieleń rekreacyjną oraz pod usługi osiedlowe,
- stosowanie zasady wyposażenia przygotowywanych terenów pod zabudowę co najmniej w sieci elektroenergetyczne, wodociągowe i systemów kanalizacji sanitarnej,
- w terenach zabudowy atrakcyjnych dla funkcji rekreacji i wypoczynku (głównie Święte Laski, Święte Nowaki, Słomków i Pszczonów) dopuszczenie realizacji budynków z przeznaczeniem do zamieszkania okresowego, tj. zabudowy letniskowej.

Kierunki rozwoju miejsc pracy.

- w sferze produkcji rolniczej:

- ochrona strefy rolniczej przestrzeni produkcyjnej,

- utrzymanie i rozwój zabudowy o funkcji rolniczej w istniejących siedliskach zabudowy zagrodowej oraz realizacja nowej w wolnych enklawach przyulicznych,
- wspieranie procesu zwiększania wielkości gospodarstw rolnych,
- wspieranie procesu specjalizacji produkcji gospodarstw rolnych na produkty przetwarzane w zakładach przetwórczych usytuowanych na terenie gminy i w Skierniewicach lub kierowane na pobliskie giełdy rolne,
- zmniejszanie areалу gruntów rolnych niskiej jakości poprzez ich zalesienie (rezygnacja z inwestowania rolniczego w terenach nie rekompensujących poniesionych nakładów, obszary R4).

w sferze produkcji nierolniczej:

- zagospodarowanie pustostanów kubaturowych i terenowych w istniejących zakładach,
- promowanie wolnych terenów w obszarach zabudowy dla realizacji obiektów produkcyjno-usługowych, przy zachowaniu warunków bezpieczeństwa i ochrony obiektów mieszkalnych,
- przygotowanie oferty terenów dla nowej zabudowy produkcyjno-usługowej w Makowie i w Woli Makowskiej, jako rozszerzenie istniejącego już zagospodarowania o tej funkcji,

- w sferze usług:

- utrzymanie zasady przemieszania w terenach zabudowy funkcji mieszkaniowej z obiektami usługowymi oraz nieuciążliwymi zakładami produkcyjno-usługowymi,
- promowanie terenów zabudowy w Makowie dla lokalizacji obiektów obsługi ludności gminy - w ramach kontynuacji rozwoju ośrodka gminnego, oraz wspomaganie rozwoju pomocniczych ośrodków usługowych w Słomkowie, Pszczonowie i w Woli Makowskiej. (...)

Określając politykę przestrzennego rozwoju poszczególnych obszarów gminy, zobrazowaną strukturą przestrzenną uwzględniono następujące cele i kierunki dotyczące ochrony środowiska:

- promowanie niewęglowych źródeł ciepła, z docelowym zgazyfikowaniem obszaru gminy,
- oddalanie zabudowy mieszkaniowej w pasach stycznych z drogami o znacznym natężeniu ruchu oraz liniami kolejowymi,
- realizację systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków w obszarach zabudowy nierolniczej,
- w obszarach gruntów rolnych klasy II do III - ograniczenie rozwoju terenów budowlanych do wyznaczonych przyulicznych pasm zabudowy o głębokości nie przekraczającej 80m od linii rozgraniczającej drogi (za wyjątkiem obszarów, gdzie z potrzeby ochrony środowiska zamieszkania będzie wynikać inne usytuowanie zabudowy) oraz zakaz realizacji zabudowy nierolniczej w obszarach wytypowanych jako rolnicza przestrzeń produkcyjna,
- zalesianie gruntów rolnych nie dających pozytywnych efektów ekonomicznych gospodarowania,
- utrzymanie użytkowania leśnego w granicach wykształconych dużych kompleksów leśnych,
- ochronę przed intensyfikowaniem zabudowy w obszarach południowo-zachodnich gminy i wprowadzanie tam form zagospodarowania nie uciążliwych lub mniej uciążliwych dla środowiska przyrodniczego; ograniczenia te wynikają przede wszystkim z potrzeby ochrony obszaru zasilania czwartorzędowego zbiornika wód podziemnych, w granicach (przybliżonych) projektowanego OWO - obszaru wysokiej ochrony wód podziemnych, także ochrony licznych w tej części gminy, obszarów źródłiskowych,

- zachowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych w obszarach, dla których ustanowiono już prawną ochronę w trybie przepisów ustawy o ochronie przyrody, tj. rezerwatu „Źródła Borówki”, rezerwatu „Uroczysko Bażantarnia”, Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego „Zwierzyniec Królewski”; obowiązują warunki ochrony ustanowione aktami prawnymi o ustanowieniu prawnej ochrony (...),
- budowa małych zbiorników wodnych z wykorzystaniem możliwości retencjonowania wód rzek: Uchanki, Ruczaju, Borówki i Pisi-Zwierzynki (po szczegółowym rozpoznaniu takich możliwości). (...)

Kształtowanie układu podstawowego i uzupełniającego dróg nastąpi poprzez:

- modernizację istniejącej sieci dróg z doprowadzeniem parametrów technicznych, a w szczególności w zakresie szerokości jezdni, łuków poziomych - w trasie i w obrębie skrzyżowań - do stanu zgodnego z normami,
- realizację bezkolizyjnych przejazdów ponad linią kolejową PKP na drodze Nr 38352, oraz sieci przepustów gospodarczych i przejazdów automatycznych w obrębie wsi Maków, Krezce i Dąbrowice,
- utrzymanie funkcji obsługi terenów budowlanych i dostosowanie parametrów dróg do pełnienia tej funkcji,
- wyposażanie pasów drogowych dróg o znacznym natężeniu ruchu (w szczególności drogi Nr 38350) w ścieżki rowerowe, wydzielone lub połączone z chodnikami.

Kształtowanie układu obsługującego zabudowę oparte będzie o:

- istniejące gminne, ogólnodostępne drogi wewnętrzne poprzez ich modernizację,
- projektowane drogi w obszarach nowej zabudowy jednorodzinnej i usługowo-produkcyjnej.

(...)

- rozwój systemów infrastruktury technicznej polegać będzie na:

- utrzymaniu, modernizacji i usprawnianiu istniejących sieci i urządzeń,
- dogęszczeniu sieci doprowadzających i odbierających, według zapotrzebowania, w obrębie terenów zabudowy,
- rozbudowie systemów na terenach proponowanych do zabudowy,

(...)

- zaopatrzenie w gaz zapewnią docelowo:

- sieć podstawowa średniego ciśnienia zasilana ze stacji redukcyjnych gazu Mokra Lewa i Skierniewice - Łowicka,
- sieć rozprowadzająca średniego i niskiego ciśnienia.

- kierunki rozwoju systemów zaopatrzenia w ciepło obejmą:

- modernizację istniejących kotłowni w obiektach użyteczności publicznej, z przejściem w pierwszym etapie na opalanie olejem opałowym, a docelowo gazem,
- preferowanie w realizowanych i modernizowanych obiektach przechodzenia na czynnik grzewczy - niewęglowy. (...)

- zaopatrzenie w wodę wymaga realizacji następujących zadań:

- utrzymywania istniejących ujęć wodnych, z uzupełnieniami o studnie awaryjne, umożliwiające przemienną eksploatację,
- rozbudowy sieci do siedlisk dotychczas nie objętych zasilaniem,

- realizacji połączenia sieci w Dąbrowicach z siecią w Makowie
- w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków kierunki rozwoju systemu obejmą:
 - budowę sieci i oczyszczalni ścieków dla wsi Maków,
 - w miarę uzyskiwania odpowiedniej wielkości spływu ścieków, realizację sieci i oczyszczalni dla kolejnych miejscowości (zespołów miejscowości),
- rozwój systemu odprowadzania i oczyszczania wód opadowych ukierunkowany będzie na wykonywanie płaskowników i separatorów w rejonie źródeł powstawania zanieczyszczeń lub na wylotach istniejących lub projektowanych kanałów deszczowych,
- system utylizacji odpadów oparty będzie o między-gminny zakład utylizacji w Julkowie gm. Skierniewice lub inny korzystniejszy z racji ekonomicznych.”

Studium pozostaje zgodne ze strategią.

STRATEGIA ROZWOJU ELEKTROMOBILNOŚCI DLA GMINY MAKÓW

Celem bezpośrednim strategii jest rozwój elektromobilności na terenie Gminy Maków. Cele operacyjne są następujące:

- Stworzenie warunków dla rozwoju elektromobilności w Gminie.
- Upowszechnienie elektromobilności wśród mieszkańców.
- Promocja różnych środków transportu opartych na napędzie elektrycznym (samochody, rowery, hulajnogi, inne).
- Stworzenie sieci transportowej przyjaznej dla pojazdów elektrycznych w Gminie i jej bezpośrednim otoczeniu (wraz z integracją sieci z linią Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej).
- Wsparcie działań na rzecz integracji technologicznej i infrastrukturalnej gmin ościennych i całego powiatu skierniewickiego i łowickiego dla rozwoju elektromobilności.
- Włączenie społeczeństwa gminy w prace na rzecz rozwoju elektromobilności.
- Stymulowanie popytu na rzecz elektrycznych środków transportu.
- Stworzenie warunków do tworzenia lokalnych firm wspierających pojazdy i infrastrukturę dla rozwoju elektromobilności.
- Tworzenie ponadlokalnych układów transportowych opartych na elektromobilności.
- Zakup taboru opartego o napęd elektryczny (busy, samochody).⁶
- Planowanie infrastruktury dla przechowywania i ładowania pojazdów elektrycznych (wiaty, ładowarki).
- Wsparcie dla systemów smart city.
- Wsparcie zdalnym modeli pracy i nauki.

Strategia rozwoju elektromobilności zakłada realizację następujących projektów:

- Budowa punktów ładowania pojazdów elektrycznych
- Zakup pojazdów elektrycznych na potrzeby Urzędu Gminy
- Montaż odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej.

- Edukacja ekologiczna
- Modernizacja oświetlenia ulicznego oraz uzupełnienie o nowe punkty
- Promocja systemów telepracy
- Stworzenie szlaków turystyki rowerowej (z wykorzystaniem rowerów elektrycznych)
- Budowa małej architektury wykorzystującej technologię smart - city

Wszystkie ww. projekty zostały również uwzględnione w strategii rozwoju gminy. Dokumenty są ze sobą spójne.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY MAKÓW NA LATA 2021-2026

Misją strategii jest: *Gmina Maków skutecznie aktywizuje osoby zagrożone lub dotknięte marginalizacją i wykluczeniem społecznym, podnosi jakość życia mieszkańców i stwarza im warunki do rozwoju, wzmacniając rodziny oraz integrując społeczność lokalną.*

Do celów strategicznych zaliczono:

1. Poprawa jakości życia mieszkańców - przeciwdziałanie ubóstwu, bezrobociu i bezdomności i wykluczeniu społecznemu.
2. Praca na rzecz rodziny – przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy w rodzinie, reintegracja społeczna
3. Rozwój działań wspierających i aktywizujących seniorów oraz osoby niepełnosprawne.
4. Dbalność o zdrowie i bezpieczeństwo publiczne
5. Wzmacnianie kadr pomocowych, podnoszenie efektywności wsparcia, wzmacnianie dialogu społecznego i rozwój społeczeństwa obywatelskiego mieszkańców gminy.

Wszystkie te cele zawierają się w celach przedmiotowej strategii rozwoju gminy. Dokumenty są ze sobą spójne.

PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ DLA GMINY MAKÓW NA LATA 2015 - 2020

Zaznacza się zgodność zapisów strategii z PGN w zakresie, w jakim obydwie dokumenty podkreślają istotę działań na rzecz gospodarki niskoemisyjnej. PGN zakładał realizację inwestycji:

- Ochrona środowiska naturalnego Gminy Maków poprzez instalację odnawialnych źródeł energii w budynkach prywatnych;
- Termomodernizacja obiektów oświatowych na terenie Gminy Maków.

Strategia przewiduje realizację projektów, które również mają wspomóc ten obszar działań, są to m.in. Montaż odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej, Ochrona środowiska naturalnego Gminy Maków poprzez instalację odnawialnych źródeł energii w budynkach prywatnych.

9. Oczekiwane rezultaty planowanych działań

W celu sprawnego monitorowania postępów we wdrażaniu Strategii, poniżej zaproponowano wskaźniki dzięki którym można śledzić postępy w wykonaniu poszczególnych zadań i celów strategicznych.

- Długość wybudowanych dróg [km]
- Długość zmodernizowanych dróg [km]
- Długość wybudowanych chodników [km]
- Długość zmodernizowanych chodników [km]
- Długość wybudowanych ścieżek rowerowych [km]
- Długość zmodernizowanych ścieżek rowerowych [km]
- Liczba opracowanych dokumentów koncepcyjnych z zakresu komunikacji publicznej [szt.]
- Liczba powstałych miejsc parkingowych [szt.]
- Powierzchnia dostępnych gminnych terenów inwestycyjnych [ha]
- Liczba inwestycji z zakresu zagospodarowania turystycznego miejsc np. przy ciekach i zbiornikach wodnych [szt.]
- Liczba wydarzeń promujących sprzedaż bezpośrednią na rynku lokalnym [szt.]
- Liczba zamontowanych lamp w przestrzeni publicznej [szt.]
- Liczba zainstalowanych kamer monitoringowych [szt.]
- Kwota przeznaczona na dofinansowania [zł]
- Liczba budynków gminnych z zainstalowaną infrastrukturą do pozyskiwania energii odnawialnej lub budynków prywatnych, które otrzymały dofinansowanie [szt.]
- Liczba budynków gminnych objętych termomodernizacją [szt.]
- Kwota przeznaczona na dofinansowania do wymiany pieców [zł]
- Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały dofinansowanie do wymiany pieców [szt.]
- Długość wybudowanej sieci wodociągowej [km]
- Liczba nowych gospodarstw domowych przyłączonych do sieci wodociągowej [szt.]
- Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej [km]
- Liczba nowych gospodarstw domowych przyłączonych do sieci kanalizacyjnej [szt.]
- Liczba wprowadzonych rozwiązań z zakresu małej retencji [szt.]
- Liczba przeprowadzonych kampanii edukacyjnych [szt.]
- Liczba zmodernizowanych obiektów szkolnych i przedszkolnych [szt.]
- Liczba budowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych obiektów sportowych [szt.]
- Liczba wybudowanych obiektów kulturalnych [szt.]
- Liczba zmodernizowanych obiektów kulturalnych [szt.]

Poniżej przedstawiono wskaźniki efektów realizacji Strategii:

Nazwa wskaźnika	Opis wskaźnika	Wartość wskaźnika do osiągnięcia na koniec realizacji strategii
Wzrost liczby przedsiębiorstw na obszarze Gminy	<p>Dane można zweryfikować w Urzędzie Gminy w Makowie oraz na stronach Głównego Urzędu Statystycznego. Dodatkowo można uzyskać informację, w jakich branżach nastąpił wzrost, a w jakich zmniejszenie się liczby przedsiębiorstw. Dane należy skorelować z poziomem bezrobocia, wykształcenia oraz średnimi dochodami gospodarstw domowych.</p> <p>Na wzrost wskaźnika mają wpływ inwestycje i działania Gminy, np. uwolnienie nowych terenów pod działalność gospodarczą; w długim okresie czasu niezwykle istotna staje się zaś dbałość o rozwój i wykształcenie obecnych uczniów.</p>	+ 3,5%
Zmniejszenie się liczby osób bezrobotnych	<p>Dane ogólne można uzyskać na stronach GUS, zaś bardziej szczegółowe na stronach Powiatowego Urzędu Pracy w Skierniewicach. Dane z PUP pozwolą na bardziej szczegółową analizę zarejestrowanych osób bezrobotnych. Wskaźnik należy porównać z poziomem wykształcenia mieszkańców, liczbą przedsiębiorstw oraz średnimi dochodami gospodarstw domowych.</p>	- 8%
Wzrost średnich dochodów gospodarstw domowych	<p>Jest to wskaźnik o szczególnym znaczeniu dla rozwoju obszaru gminy. Dochody determinują jakość życia, ich wzrost w większości przypadków świadczy zatem o podniesieniu pewnych standardów. Należy zauważyć, że możliwość nabywania dóbr i usług napędza gospodarkę, a zatem większe zarobki znajdują odzwierciedlenie we wzroście gospodarczym. Dane można uzyskać w GUS.</p>	+ 5%
Wzrost ceny działek na obszarze Gminy	<p>Wzrost wskaźnika świadczyć będzie o zwiększeniu się atrakcyjności i potencjału regionu, co ma ogromny wpływ na jego rozwój społeczno-gospodarczy. Gmina zamierza uwolnić nowe tereny pod działalność gospodarczą oraz mieszkaniową, co również będzie mieć wpływ na ceny działek ogółem.</p>	+6%
Wzrost liczby nowych mieszkańców Gminy	<p>Wskaźnik ten pokaże, czy podjęte działania stworzyły bezpieczny i atrakcyjny dla życia obraz gminy Maków. Dane dostępne są w GUS. Można je skorelować ze średnimi dochodami gospodarstw domowych, poziomem wykształcenia oraz bezrobocia mieszkańców, liczbą powstałych podmiotów gospodarczych. Nie prognozuje się dużego wzrostu wskaźnika ze względu na trwającą pandemię.</p>	+ 1%

10. Źródła finansowania

W związku z możliwościami finansowania poszczególnych projektów, planuje się pozyskanie dofinansowania na ich realizację m.in. ze środków: RPO WŁ, Europejskiego Funduszu Odbudowy, Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, ale również Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach Funduszu Elektromobilności. Dodatkowo wkład własny wniosą mieszkańcy gminy biorący udział w projekcie, polegającym na budowie instalacji OZE oraz podmioty prywatne w projekcie dotyczącym gazyfikacji. Oczywiście będą brane pod uwagę wszystkie dostępne i akceptowalne dla gminy źródła finansowania.

Koszty poszczególnych inwestycji oszacowano w rozdziale 7.

Tabela 51 Przewidywane źródła finansowania inwestycji

Tytuł projektu	Przewidywane źródła finansowania			
	środki własne gminy Maków	środki UE	środki inne (np. podmioty prywatne, inne gminy)	mieszkańcy
Budowa punktów ładowania pojazdów elektrycznych	x	x		
Zakup pojazdów elektrycznych na potrzeby Urzędu Gminy	x	x		
Montaż odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej	x	x		
Edukacja Ekologiczna	x	x		
Modernizacja oświetlenia ulicznego oraz uzupełnienie o nowe punkty	x	x		
Promocja Systemów telepracy	x	x		
Stworzenie szlaków turystyki rowerowej (z wykorzystaniem rowerów elektrycznych, hulajnóg itp.)	x	x		
Budowa małej architektury wykorzystującej technologię smart - city	x	x		
Budowa i modernizacja miejsc parkingowych	x	x		
Przebudowa kluczowych dla rozwoju gminy dróg lokalnych	x	x		
Przebudowa dróg powiatowych – projekty w partnerstwie	x	x	x	
Zagospodarowanie przestrzeni publicznej wokół szkół	x	x		

Tytuł projektu	Przewidywane źródła finansowania			
	środki własne gminy Maków	środki UE	środki inne (np. podmioty prywatne, inne gminy)	mieszkańcy
Ochrona środowiska naturalnego Gminy Maków poprzez instalację odnawialnych źródeł energii w budynkach prywatnych		x		x
Usuwanie azbestu z terenu Gminy Maków	x	x		
Innowacyjna oświata Gminy Maków	x	x		
Remont sakralnych obiektów zabytkowych	x	x		
Rewitalizacja terenów powojkowych – uzbrojenie terenu	x	x		
Rozbudowa kompleksu sportowego	x	x		
Stworzenie lodowiska sezonowego	x	x		
Przebudowa i remont SUW Wola Makowska	x	x		
Przebudowa starego budynku urzędu na potrzeby siedziby Makowskiego Centrum Kultury	x	x		
Promocja Gminy Maków	x	x		
Przystosowanie obiektów użyteczności publicznej do ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami – likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej	x	x		
Gazyfikacja Gminy Maków	x	x	x	
Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej	x	x		
Rozwój przedsiębiorczości	x	x		
Stworzenie systemu usług opiekuńczych dla seniorów, osób niepełnosprawnych	x	x		
Zabezpieczenie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w każdej szkole	x	x		
Remont szkół na terenie Gminy Maków	x	x		
Utworzenie terenów rekreacyjnych w Gminie Maków	x	x		
Poszerzenie i rozwój oferty kulturalnej dla mieszkańców	x	x		
Uwolnienie nowych terenów pod działalność gospodarczą i budownictwo mieszkaniowe	x	x		

11. System wdrażania Strategii

Strategia jest dokumentem ponadkadencyjnym, określającym cele i programy działań na kilka lat oraz wymagającym ciągłej pracy nad podnoszeniem jej jakości. Proces jej wdrażania jest złożonym przedsięwzięciem, wymagającym dobrego przygotowania informacyjnego i stałej komunikacji z otoczeniem. Wdrożeniu Strategii towarzyszyć będzie jej ewaluacja, która będzie się opierać na pozyskiwaniu obiektywnej informacji o jej przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze. Strategia gminy jest warunkiem koniecznym rozwoju danej jednostki terytorialnej. Sam dokument nie jest jednak receptą na sukces. Aby mógł przynieść zaplanowane efekty, konieczne jest sukcesywne jego wdrażanie, czuwanie nad jego realizacją i kontrolowanie przebiegu.

Właściwy proces wdrażania Strategii wymaga połączenia wysiłków wielu instytucji, organizacji i osób. Przedkładana Strategia jest "własnością" społeczności lokalnej - dla niej przede wszystkim była budowana. Udział lokalnych liderów i lokalnej społeczności będzie czynnikiem wspierającym procesy implementacyjne. Niezwykle istotne jest partnerstwo ponadgminne. Wdrażanie wytyczonych planów zakłada potrzebę animacji od podstaw, która wiąże się z głębszymi kwestiami, takimi jak: zmiana mentalności, stosunki społeczne oraz kultura lokalna, których ewolucja jest procesem rozłożonym na wiele lat.

Realizacja Strategii uzależniona jest od wysokości pozyskanych środków zarówno krajowych jak i z funduszy strukturalnych. Biorąc pod uwagę prognozę dopuszczalnej wysokości zobowiązań w poszczególnych latach i wysokość środków, jakie mogą być wydatkowane bezpośrednio z budżetu, możliwości finansowe Gminy wskazują, że na realizację przyjętych celów Jednostka zabezpieczy 15 – 50% wkładu w stosunku do uzyskanych środków wspólnotowych.

Za wdrażanie Strategii odpowiedzialny będzie Urząd Gminy w Makowie.

1. Zarządzanie

Funkcję Instytucji Zarządzającej i koordynującej realizację Strategii będzie pełnił specjalnie powołany zespół pracowników. Zakres zadań Instytucji Zarządzającej obejmuje m.in.:

- zapewnienia zgodności realizacji Strategii z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu, w tym w szczególności w zakresie zamówień publicznych, zasad konkurencji, ochrony środowiska, jak też zagwarantowanie przestrzegania zasad zawierania kontraktów publicznych;
- zbieranie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów w ramach Strategii;
- zapewnienie przygotowania i wdrożenia planu działań w zakresie informacji i promocji Strategii;
- przygotowanie rocznych raportów na temat wdrażania Strategii;
- zbieranie informacji do rocznego raportu o nieprawidłowościach;
- dokonanie oceny po zakończeniu realizacji Strategii.

2. Instytucja wdrażająca Strategię Gminy.

Urząd Gminy w Makowie, jako instytucja wdrażająca Strategię, odpowiedzialna będzie za:

- opracowanie i składanie wniosków o finansowanie zewnętrzne;
- bezpośrednią realizację działań przewidzianych w Strategii w zakresie przygotowania przetargów, gromadzenia dokumentacji bieżącej, nadzoru nad wykonawcą pod kątem terminowości i jakości wywiązania się z zobowiązania;
- zapewnienie informowania o współfinansowaniu przez UE realizowanych projektów.

W przypadku Strategii, kluczową postacią w procesie jej realizacji i monitoringu jest Wójt. Kierując bieżącą działalnością, ma największy wpływ zarówno na sam proces opracowywania Strategii, jej wdrażania, jak również oceny jej realizacji. Do najważniejszych zadań Wójta w zakresie zarządzania i monitoringu należałby bezpośredni nadzór nad wdrażaniem strategii oraz wyznaczenie koordynatora jej realizacji.

Ważną rolę w procesach wdrożeniowych Strategii odgrywać powinien koordynator strategii jako osoba zaangażowana bezpośrednio w realizację zadań wyznaczonych w Dokumencie i dobrze zorientowana w istniejących realiach, mająca jednocześnie bezpośredni wpływ na procesy gospodarcze i społeczne zachodzące w gminie.

Główne zadania koordynatora polegałyby na:

- bieżącej analizie stanu realizacji Strategii;
- obserwacji uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych wpływających lub mogących wpłynąć na realizację strategii;
- prowadzeniu bazy informacji;
- wypracowaniu kryteriów oceny stanu realizacji Strategii;
- aktywnym poszukiwaniu źródeł finansowania.

Wdrażanie na każdym etapie podlega weryfikacji i aktualizacji. Opierać powinno się ono na odpowiednim rozdziale zadań realizacyjnych w ramach struktury organizacyjnej Urzędu. Pozwala to na koncentrowanie się na konkretnym przedsięwzięciu, a tym samym zwiększa jego efektywność.

12. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej Strategii

12.1. System monitorowania

Monitorowanie jest procesem, który ma na celu analizowanie stanu zawansowania projektu, czy strategii i jej zgodności z postawionymi celami. Istotą monitorowania jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało i nie zostało zrobione. Jest nią także modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładany cel w przyszłości. Istotnym elementem monitorowania jest wypracowanie technik zbierania informacji oraz opracowanie odpowiednich wskaźników, które będą odzwierciedlały efektywność prowadzonych działań.

Monitorowania wdrażania Strategii oraz jej poszczególnych elementów dokonywać będzie Komitet Monitorujący. Aby zachować ciągłość procesu przygotowania Strategii i jej realizacji, w skład Komitetu Monitorującego wchodzić będą członkowie grupy roboczej, zaangażowanej w sporządzanie Strategii.

Zebrania Komitetu Monitorującego odbywać się będą raz na dwa lata. Istnieje możliwość częstszych spotkań po uprzednim zawiadomieniu członków Komitetu przez Sekretariat Komitetu. Funkcję Sekretariatu Komitetu Monitorującego pełnić będzie sekretariat Urzędu. Obowiązkiem Sekretariatu będzie zawiadamianie członków Komitetu o terminach posiedzeń oraz przygotowywanie na w/w posiedzeniach szczegółowych informacji na temat postępów w realizacji Strategii w formie standardowego raportu monitorującego. Obowiązkiem Sekretariatu będzie także przygotowywanie protokołów z posiedzeń Komitetu Monitorującego, zawierających ustalenia w/w posiedzeń i przesyłanie ich do członków Komitetu. Komitet Monitorujący analizować będzie ilościowe i jakościowe informacje na temat wdrażanych projektów i całej Strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym. Celem takiej analizy jest zapewnienie zgodności realizacji projektów i Strategii z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami. Jeśli w raportach monitoringowych ujawnione zostaną problemy związane z wdrażaniem Strategii, Komitet Monitorujący powinien podjąć działania mające na celu wyeliminowanie pojawiających się trudności wdrożeniowych.

Na koniec każdego podokresu planowania Komitet Monitorujący sporządzi raport końcowy, obrazujący faktycznie zrealizowane zadania w kontekście założeń Strategii. Wszelkie rozbieżności pomiędzy ustaleniami Strategii, a jego rzeczywistym wykonaniem będą w w/w raporcie szczegółowo wyjaśnione. Raport końcowy będzie dostępny do wglądu w Sekretariacie Urzędu.

12.2.Sposób oceny

W procesie monitorowania Strategii przewidziano następujące fazy:

Ocena wstępna

Rozpoczęcie strategii i wchodzących w jej skład projektów poprzedzone zostanie ustaleniem wszelkich parametrów ilościowych i jakościowych (wskaźniki określające wyniki realizowanych zadań). Zostaną również wyraźnie określone etapy cząstkowe realizacji poszczególnych zadań (termin rozpoczęcia i zakończenia). Przyjęte raz parametry powinny być stosowane przez cały czas realizacji strategii i projektów.

Monitoring sterujący

Dotyczy całego okresu wdrażania strategii. Zadaniem prowadzonego monitorowania będzie wykrycie wszelkich odchyłeń, jakie mają miejsce w trakcie realizacji strategii.

Kontrolę końcową - ewaluację efektów.

Ewaluacja zaczyna się w już procesie planowania/programowania. Można powiedzieć, że planowanie ukierunkowuje ewaluację i ewaluacja ukierunkowuje planowanie przyszłych działań. Jest to bardzo ważna funkcja ewaluacji, gdyż pozwala na zbadanie wewnętrznej logiki strategii/projektu. Logika strategii/projektu opisuje relacje pomiędzy wszystkimi jego elementami: potrzebami, strategią, celami, nakładami, działaniami, produktami, rezultatami i wpływem. Ewaluacja, badając wewnętrzną spójność strategii/projektu, weryfikuje w jaki sposób nakłady programu przekształcane są w produkty, jak produkty prowadzą do uzyskania rezultatów i oddziaływania, a więc i zaspokojenia potrzeb grup docelowych.

Ogólnym celem ewaluacji jest podwyższanie stopnia adekwatności, efektywności i znaczenia rezultatów wynikających z programów finansowanych przez Unię Europejską. Głównym zadaniem jest, zatem dążenie do stałego ulepszania skuteczności i efektywności interwencji publicznej, rozumiane nie tylko jako pozytywne efekty społeczne lub gospodarcze związane bezpośrednio z programem, lecz także jako zwiększenie przejrzystości i promowania działań podejmowanych przez władze publiczne.

Główne zastosowania ewaluacji:

- identyfikacja słabych i mocnych stron,
- oszacowanie możliwości i ograniczeń,
- usprawnienie zarządzania,
- wskazanie kierunków rozwoju i priorytetów działalności sektora publicznego,
- poprawianie błędów dla celów odpowiedzialności,
- wsparcie alokacji zasobów finansowych,
- ulepszenie procesu decyzyjnego.

W szczególności zadaniem ewaluacji jest dostarczenie odpowiednim odbiorcom dokładnych ocen stanu wdrożenia programów w zakresie:

- działania strategii;
- wydajności i trwałości w stosunku do założonych celów;
- wpływu na problemy, do których odnoszą się projekty;
- wyciągniętych wniosków w celu poprawy wdrożenia strategii i wyznaczania nowych projektów;
- identyfikacji dobrych praktyk o potencjalnym szerszym zastosowaniu.

Jednym z celów ewaluacji jest również zapewnienie przejrzystości wykorzystania środków publicznych poprzez przekazywanie i upowszechnianie informacji o powodzeniu lub niepowodzeniu przedsięwzięć finansowanych z programów pomocowych. Ewaluacja ma również wymiar edukacyjny. Uczy bowiem rejestrować i stymulować zmianę, analizować i rozumieć złożoność zjawisk.

Ocena końcowa powinna określić na ile zakładane w Strategii cele zostały osiągnięte oraz ustalić przyczyny wszelkich odchyień w realizacji. Ewaluacja posłuży za podstawę sprawdzenia, czy planowane efekty są zgodne z przyjętymi celami i ich miarami. W trakcie ewaluacji zostanie również dokonana analiza podejmowanych działań korygujących. Wnioski z ewaluacji zostaną wykorzystane w trakcie realizacji kolejnych, podobnych projektów w przyszłości.

13. Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego

Podczas tworzenia niniejszej Strategii, Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 była na etapie projektowania. Cytując dokument:

„Strategia rozwoju województwa jest najważniejszym dokumentem samorządu województwa określającym wizję i cele polityki regionalnej w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym oraz działania niezbędne do ich osiągnięcia. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 jest odpowiedzią władz województwa na zmieniające się uwarunkowania i wyzwania, przedstawia spójny plan powiązanych i przemyślanych działań w perspektywie najbliższej dekady, stanowiący punkt wyjścia do szerokiej współpracy, której efektem będzie podniesienie jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego.”³¹

Już we Wprowadzeniu odniesiono się do Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020, wskazując co następuje:

„Ewaluacja realizacji Strategii 2020 przeprowadzona w 2017 roku wykazała, iż w ramach polityki horyzontalnej, największy postęp odnotowano w zakresie poprawy dostępności transportowej regionu oraz rozwoju gospodarczego. W ramach filaru społecznego wykazano postęp w rozwoju kapitału społecznego, poprawę dostępu do usług publicznych oraz zmniejszanie się nierówności społecznych. W kontekście wymiaru terytorialnego Strategii 2020 uznano, iż największe efekty podejmowanych działań uzyskano w ramach obszarów miejskich oraz Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego. (...)

Zaproponowane w Strategii 2030 działania będą koncentrowały się na przeciwdziałaniu negatywnym zjawiskom, jak również na wzmocnieniu wewnętrznych potencjałów. Osią działań będzie jak najlepsze wykorzystanie wszelkich dostępnych zasobów. W kręgu szczególnego zainteresowania samorządu województwa będzie rodzina i stworzenie godnych warunków życia dla wszystkich mieszkańców regionu łódzkiego.”

Niniejsza Strategia rozwoju Gminy Maków na lata 2021 – 2027 wpisuje się w wizję oraz w cele określone w SRWŁ 2030.

WIZJA ROZWOJU zawarta w SRWŁ 2030 brzmi:

„Wizja regionu odzwierciedla pożądaną stan województwa w perspektywie 2030 roku, w trzech strategicznych wymiarach rozwoju tj. gospodarczym, społecznym i przestrzennym, który jest odpowiedzią na sformułowane wyzwania rozwojowe. Uwzględnia zachodzące w świecie zmiany i globalne megatrendy, które będą w najbliższych latach kształtować społeczeństwa i gospodarki.

HARMONIJNIE ROZWIJAJĄCE SIĘ WOJEWÓDZTWO W CENTRUM POLSKI, PRZYJAZNE RODZINOM, MIESZKAŃCOM MIAST I OBSZARÓW WIEJSKICH. REGION, W KTÓRYM NOWOCZESNA GOSPODARKA IDZIE W PARZE Z OCHRONĄ WALORÓW KULTUROWYCH I

³¹ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (projekt)

PRZYRODNICZYCH.

W Strategii wskazano trzy cele strategiczne w ramach trzech sfer gospodarczej, społecznej i przestrzennej:

1. Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka
2. Obywatelskie społeczeństwo równych szans
3. Atrakcyjna i dostępna przestrzeń.

Dodatkowo wskazano jeden cel horyzontalny: Efektywnie i odpowiedzialnie zarządzany region. Istotą tego celu będzie prowadzenie zintegrowanej polityki rozwoju, zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju poprzez wzmacnianie potencjału endogenicznego miast i obszarów wiejskich, podniesienie ich atrakcyjności osadniczej, niwelowanie barier rozwojowych, zapobieganie peryferyzacji. Kluczowe znaczenie będzie przy tym miało poszanowanie zasad ochrony środowiska, w tym najwartościowszych elementów środowiska przyrodniczego, dziedzictwa kulturowego i krajobrazu. Polityka zrównoważonego rozwoju pozwoli na zaspokojenie potrzeb obecnych mieszkańców regionu łódzkiego i zachowanie najcenniejszych elementów środowiska dla przyszłych pokoleń. Osiągnięcie efektu synergii w procesach rozwoju społeczno-gospodarczego będzie odbywało się z poszanowaniem walorów przestrzeni.”

CELE SRWŁ 2030 W UKŁADZIE MIASTA, OBSZARY WIEJSKIE

Gmina Maków jest obszarem wiejskim. Z tego powodu poniżej przedstawiono zapisy odnoszące się do tych terenów:

„Działania kierowane do obszarów wiejskich będą realizowane w ramach różnych celów operacyjnych i będą adekwatne w stosunku do pełnionych przez nie funkcji i dominującego profilu gospodarczego. Za istotne dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich uznaje się działania związane m.in. z poprawą warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, wzrostem dostępności i jakości usług publicznych, zwiększaniem dostępności transportowej i rozwojem infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i teleinformatycznej. Na obszarach wiejskich o przeważającej funkcji rolniczej przewiduje się działania związane z modernizacją i restrukturyzacją gospodarstw rolnych, zwiększeniem opłacalności produkcji rolniczej, wzmocnieniem procesów integracji poziomej i pionowej na rynku rolnym, wsparciem budowy lokalnych rynków rolno-spożywczych i targowisk, wspieraniem tworzenia gospodarstw ekologicznych oraz promowaniem żywności wysokiej jakości: ekologicznej, tradycyjnej, regionalnej, prowadzeniem racjonalnej gospodarki rolnej w tym dostosowaniem struktury upraw i agrotechniki do zmian klimatycznych, poprawą zdolności retencyjnych, w tym m.in. zwiększaniem naturalnej retencji, ochroną obszarów źródłiskowych oraz istniejących zbiorników wodnych, w tym śródpolnych stawów, oczek wodnych, budową obiektów retencjonujących wodę, zachowaniem trwałych użytków zielonych, wspieraniem produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Jednostki znajdujące się w strefach oddziaływania miast powiatowych i ośrodka wojewódzkiego

Inne potrzeby i możliwości cechują jednostki położone w otoczeniu Łodzi i innych znaczących miast regionu ośrodków powiatowych. Jednym z najważniejszych czynników umożliwiających uruchomienie nowych potencjałów rozwojowych dla tych terenów jest współpraca z jednostkami sąsiednimi.

Dla obszarów wiejskich pozostających w strefie oddziaływania ośrodków powiatowych, w tym Łodzi zakłada się wzmocnienie współpracy samorządów w zakresie rozwoju niskoemisyjnego transportu publicznego, współpracę w zakresie planowania i budowy sieci komplementarnych usług publicznych w różnych gminach oraz współpracę gmin w zakresie poprawy sytuacji przestrzennej w tym w szczególności przeciwdziałanie suburbanizacji. Wspieranie będą również działania związane z rozwojem infrastruktury technicznej, w tym w szczególności wodno-kanalizacyjnej i teleinformatycznej.”

Wniosek: Cele oraz działania zaplanowane w strategii rozwoju Gminy Maków są zgodne z powyższymi zapisami i wpisują się w cele SRWŁ 2030. Zachodzi tu zgodność przede wszystkim w zakresie działań polegających na:

- poprawie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości (np. rozwój przedsiębiorczości, uwolnienie nowych terenów pod działalność gospodarczą)
- wzroście dostępności i jakości usług publicznych (np. wprowadzanie innowacji w oświacie, uporządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej, likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej, itp.)
- zwiększaniu dostępności transportowej i rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i teleinformatycznej (np. przebudowa dróg lokalnych i powiatowych, działania w zakresie SUW, uporządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej, promocja systemów telepracy)
- wspieraniu produkcji energii ze źródeł odnawialnych (np. instalacja ogniw fotowoltaicznych, kolektorów słonecznych)

Jak wspomniano w strategii, Gmina Maków pozostaje pod wpływem miasta powiatowego Skierniewice. Z tego też względu Gmina Maków jest otwarta na współpracę z innymi JST, podmiotami zewnętrznymi, w tym organizacjami pozarządowymi, która umożliwi wykorzystanie wspólnego potencjału w drodze rozwoju. Gmina rozważa zakup pojazdów elektrycznych na użytek Urzędu Gminy w Makowie, co wzmocni ideę elektromobilności na obszarze powiatu skierniewickiego., planuje się również przebudowę dróg powiatowych w partnerstwie z innymi jednostkami.

OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI (OSI)

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, obszar strategicznej interwencji (OSI) to określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych, lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych czy przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne albo w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, czy też rozwiązania regulacyjne.

Na terenie województwa łódzkiego wyróżniono dwa typy obszarów strategicznej interwencji wskazane z poziomu kraju, zgodnie ze Strategią na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju i Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030:

- Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze (7 miast): Sieradz, Tomaszów Mazowiecki, Kutno, Ozorków, Radomsko, Wieluń, Zduńska Wola.

- Obszary zagrożone trwałą marginalizacją (14 gmin): Burzenin, Błaszki, Grabów, Goszczanów, Daszyna, Dąbrowice, Klonowa, Krośniewice, Łanięta, Nowe Ostrowy, Sadkowice, Wielgomłyny, Żychlin, Żytno.

Wniosek: Z powyższych zapisów wynika, iż Gmina Maków nie została zakwalifikowana do Obszarów Strategicznej Interwencji na terenie województwa łódzkiego. Urząd Gminy nie wyróżnił gminnego OSI.